

Kansainvälisten opiskelijoiden maahanmuutto Euroopan unioniin

Euroopan
muuttoliikeverkoston
tutkimus 2012

Kansainvälisten opiskelijoiden maahanmuutto Euroopan unioniin

Euroopan
muuttoliikeverkoston
tutkimus 2012

Sisällysluettelo

VASTUUNRAJOITUS	6
HUOMAUTUKSIA	6
TIIVISTELMÄ	8
1. JOHDANTO	12
1.1. Määritelmä.....	13
1.2. Tilastokatsaus.....	14
2. SOVELLETTAVA EU- JA KANSALLINEN POLITIIKKA	18
2.1. EU-politiikka.....	19
2.2. Kansallinen politiikka.....	21
2.2.1. (Jäsen)valtioiden kansallinen konteksti.....	21
2.2.2. Kansalliset strategiat.....	22
2.2.3. Kansallinen poliittinen ja julkinen keskustelu.....	25
3. (JÄSEN)VALTIOIDEN TOIMET	27
3.1. Kansainvälisten opiskelijoiden houkutteleminen.....	27
3.1.1. Tiedon jakaminen.....	27
3.1.2. Kolmansissa maissa suoritettujen tutkintojen tunnustaminen.....	28
3.1.3. Stipendit ja apurahat.....	28
3.1.4. Hakemusten nopeutettu käsittely.....	29
3.2. Maahanpääsymenettelyt.....	29
3.3. Opiskeluaikana sovellettavat toimet.....	34
3.3.1. Lupien voimassaolon jatkaminen opiskelun aikana.....	34
3.3.2. Opiskelua varten myönnettyjen lupien pituuden rajoittaminen.....	35
3.3.3. Pääsy työmarkkinoille opiskelun aikana.....	36
3.3.4. Oikeudet.....	38
3.3.5. Perheenjäsenten oikeus seurata mukana.....	40
3.4. Valmistumisen jälkeinen aika.....	42
3.4.1. Oleskeluperusteen muutos.....	42
3.4.2. Työskentely opintojen jälkeen.....	44
3.4.3. Talouteen ja teollisuuteen liittyvät toimet.....	46

4. TODETTU OPISKELIJAREITIN VÄÄRINKÄYTTÖ	47
4.1. Väärinkäytön muodot	47
4.2. Väärinkäytösten havaitsemiseen ja/tai ehkäisemiseen tähtäävät käytännön toimet	49
5. KANSAINVÄLINEN YHTEISTYÖ	50
5.1. Kahden- ja monenväliset sopimukset, mukaan lukien liikkuvuuskumppanuudet	50
5.2. Yhteistyö EU:n (ja EU:n rahoittamien liikkuvuus-ohjelmien) sekä kansainvälisten organisaatioiden kanssa	53
5.2.1. Erasmus Mundus	53
5.2.2. Muut kansainvälisten opiskelijoiden liikkuvuutta helpottavat toimet, mukaan lukien EU:n ulkopuoliset ohjelmat	55
5.3. Maiden välisen muun (ei-lainsäädännöllisen) yhteistyön muodot	55
6. KANSAINVÄLISTEN OPISKELIJOIDEN MAAHANMUUTOSTA AIHEUTUVAT VAIKUTUKSET	56
6.1. Kilpailu opiskelupaikoista	56
6.2. Siirtyminen työmarkkinoille valmistumisen jälkeen	56
6.3. Aivovuodon riski	57
6.4. Kansainvälisten opiskelijoiden tuottamat tulot	58
6.5. (Jäsen)valtioiden demografinen kehitys	60
7. JOHTOPÄÄTÖKSET	61
Liitteet	65

VASTUUNRAJOITUS

Tämän synteesiraportin on tuottanut Euroopan muuttoliikeverkosto (EMN), johon kuuluvat Euroopan komissio, sen palveluntarjoaja (ICF GHK-COWI) ja EMN:n kansalliset yhteyspisteet (EMN-yhteyshenkilöt). Raportti ei välttämättä kuvasta Euroopan komission, ICF GHK-COWI:n tai EMN-yhteyshenkilöiden mielipiteitä tai näkemyksiä, eivätkä siinä esitetyt johtopäätökset sido näitä tahoja. Euroopan komissio, ICF GHK-COWI ja EMN-yhteyshenkilöt eivät myöskään ole millään tavoin vastuussa annettujen tietojen käytöstä.

HUOMAUTUKSIA

Synteesiraportti on laadittu 25 EMN-yhteyshenkilön (**Alankomaat, Belgia, Bulgaria, Espanja, Irlanti, Iso-Britannia, Italia, Itävalta, Kreikka, Kypros, Latvia, Liettua, Luxemburg, Portugali, Puola, Ranska, Ruotsi, Saksa, Slovakia, Slovenia, Suomi, Tšekki, Unkari, Viro ja Norja**)¹ kansallisten raporttien pohjalta. Kansalliset yhteyshenkilöt ovat laatineet raporttinsa EMN:n kehittämien yhteisten tutkimusohjeiden mukaisesti, joiden tavoitteena on varmistaa mahdollisimman laaja vertailtavuus.

Kansalliset raportit perustuvat laajasti nykyisen lainsäädännön ja politiikka-asiakirjojen, raporttien (myös EMN:n aiempien julkaisujen), akateemisen kirjallisuuden, poliittisen keskustelun, tiedotusvälineissä julkaistujen artikkelien, Internet-lähteiden sekä kansallisten viranomaisten (ministeriöiden, rajavartiolaitosten ja muiden lainvalvontaviranomaisten), kansalaisjärjestöjen ja kansainvälisten järjestöjen raporttien ja tietojen analysointiin. Tilastotiedot ovat peräisin Eurostatilta, kansallisilta viranomaisilta ja muista (kansallisista) tietokannoista.

Täydentääkseen sekundääritutkimuksen avulla kerättyjä tietoja monet (jäsen) valtiot ovat tehneet myös primääritutkimusta haastattelemalla ja kuulemalla asianomaisia sidosryhmiä. Lisäksi **Italiassa, Liettuassa ja Puolassa** tehtiin kyselytutkimuksia. **Italiassa** tehtiin verkkokyselyyn vastasi noin 1 200 kansainvälistä opiskelijaa (kansainvälisille opiskelijoille suunnattu kysely toteutettiin yhteistyössä maan eri yliopistojen kanssa, ja sitä täydensi kenttätyöntekijöiden panos). **Liettuassa** tehtiin kaksi kyselytutkimusta, joista toinen oli kansainvälisten opiskelijoiden pääasiallisissa lähtömaissa sijaitseville ulkoasiainministeriön edustustoille suunnattu kyselylomake ja toinen seitsemässä yliopistossa opiskeleville 97 kansainväliselle opiskelijalle suunnattu kysely. **Puolassa** lähetettiin kyselylomake ulkomaalaisvirastolle ja voivodikuntien virastoille, jotka vastaavat oleskelulupien myöntämisestä.

On tärkeää huomata, että tämän raportin tiedot viittaavat edellä mainittujen (jäsen)valtioiden tilanteeseen vuoteen 2012 asti (kyseinen vuosi mukaan luettuna) ja erityisesti niiden EMN-yhteyshenkilöiden toimittamiin tietoihin. Tarkempia tietoja raportissa käsitellyistä aiheista on saatavilla kansallisista raporteista, ja niihin perehtymistä suositellaankin lämpimästi.

¹ Myös **Maltan** kansallinen raportti tulee saataville EMN:n verkkosivuille.

Synteesiraportin eri kohdissa viitataan direktiiviä 2004/114/EY soveltaviin (jäsen)valtioihin. On tärkeää huomata, että **Irlanti**, **Iso-Britannia** ja **Norja** eivät ole osallistuneet direktiivin antamiseen eikä se sido niitä.

Edellä mainittujen (jäsen)valtioiden nimet on **lihavoitu**, kun ne mainitaan raporttitekstissä. Ilmauksella "(jäsen)valtiot" viitataan tutkimukseen osallistuneiden EU:n jäsenvaltioiden sekä Norjan toimittamiin tietoihin. Raportissa olevat (jäsen)valtioiden luettelot perustuvat EMN-yhteyspisteiden kansallisissa raporteissa antamiin tietoihin.

Muiden jäsenvaltioiden EMN-yhteyspisteet eivät eri syistä pystyneet osallistumaan tähän tutkimukseen, mutta ne ovat olleet mukana EMN:n muussa toiminnassa ja osallistuneet muiden raporttien laatimiseen.

TIIVISTELMÄ

EMN:n tutkimuksessa *Kansainvälisten opiskelijoiden maahanmuutto Euroopan unioniin* esitetään yleiskatsaus maahanmuutto- ja liikkuvuuspolitiikasta, jota (jäsen)valtiot soveltavat mahdollistaakseen kansainvälisten opiskelijoiden saapumisen EU:n alueelle opiskelutarkoituksessa sekä tarvittaessa muuttamisen EU:n alueella samoin opiskelutarkoituksessa. Sovellettavan politiikan tavoitteena on paitsi kansainvälisten opiskelijoiden aktiivinen houkuttelevuus myös ”opiskelijareitin” väärinkäytön ehkäiseminen. Tutkimuksessa keskitytään kansainvälisten opiskelijoiden maahanmuuttoon EU-maihin – myös sellaisten opiskelijoiden maahanmuuttoon, jotka ovat suorittaneet useanlaisia opintoja, esimerkiksi edenneet alemman tason tutkinto-opinnoista ylemmän tason tutkinto-opintoihin. Tutkimuksessa ei käsitellä maahanmuuttajia, jotka ovat saapuneet EU:n alueelle muista syistä, vaikka he myöhemmin olisivatkin päättäneet ryhtyä opiskelemaan.²

Kansainvälisten opiskelijoiden osuus EU:n ulkopuolisten maiden kansalaisista on merkittävä monissa (jäsen)valtioissa (kohta 1.2). Vuonna 2011 kolmansien maiden kansalaisille myönnettiin yli kaksi miljoonaa ensimmäistä oleskelulupaa. Vaikka eniten uusia lupia myönnettiin perhesyistä, noin 21 prosenttia kaikista uusista luvista myönnettiin opiskelua varten. Kaikista opiskelua varten vuonna 2011 myönnettyistä uusista oleskeluluvista lähes 190 000 myönnettiin opiskelijadirektiivissä 2004/114/EY tarkoitettua opiskelua varten. EU:n jäsenvaltiot myönsivät vuonna 2011 kolmansien maiden kansalaisille noin puoli miljoonaa ensimmäistä lupaa opiskelua varten (näistä noin puolet myönsi Iso-Britannia).

EU:n politiikassa (kohta 2.1) tunnustetaan kansainvälisten opiskelijoiden merkitys ja heidän tuomansa lisäarvo. Kansainväliset opiskelijat ovat keskeisessä asemassa EU:n koulutus- ja maahanmuuttopolitiikassa, ja joissain jäsenvaltioissa heitä pidetään mahdollisina erityisosajina, joiden avulla voidaan täyttää työmarkkinoiden tarpeet tietyillä aloilla. EU:n koulutuspolitiikalla pyritään erityisesti markkinoimaan EU:ta merkittävänä koulutuksen osaamiskeskuksena. Tätä varten EU on kehittänyt monenlaisia välineitä, joita ovat muun muassa säännöllinen poliittinen vuoropuhelu, kahdenväliset sopimukset ja liikkuvuusohjelmat. EU:n ulkopuolelta tulevien opiskelijoiden edellytyksiä päästä opiskelemaan EU:n jäsenvaltioihin säännellään neuvoston direktiivillä 2004/114/EY³. Direktiivissä säädetään kolmansien maiden kansalaisten maahantulosta opiskelua, opiskelijavaihtoa, palkatonta harjoittelua tai vapaaehtoistyötä varten⁴ sekä määritetään muun muassa oleskelua ja työmarkkinoille pääsyä koskevat edellytykset.

² ”Opiskelija” määritellään tässä tutkimuksessa pääosin samalla tavoin kuin kolmansien maiden kansalaisten opiskelua, opiskelijavaihtoa, palkatonta harjoittelua tai vapaaehtoistyötä varten tapahtuvan maahanpääsyn edellytyksistä annetussa direktiivissä 2004/114/EY (saatavilla osoitteesta <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2004:375:0012:0018:FI:PDF>). Tutkimuksen ulkopuolelle ei kuitenkaan ole rajattu laajempia opiskelijaryhmiä, jos tällaisten opiskelijoiden määrä (suhteellinen osuus) on (jäsen)valtioiden mukaan merkittävä ja jos opiskelijat ovat muuttaneet EU:n alueelle opiskelutarkoituksessa (esimerkiksi ammattitai jatkokoulutusta varten). On tärkeää huomata, että Irlanti, Iso-Britannia ja Tanska eivät ole osallistuneet direktiivin antamiseen eikä se sido niitä. Sama pätee Norjaan.

³ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2004:375:0012:0018:FI:PDF>.

⁴ Direktiivi ei sido Irlantia, Isoa-Britanniaa, Tanskaa eikä Norjaa.

(Jäsen)valtiot ovat viime vuosina ryhtyneet toteuttamaan kansainvälisten opiskelijoiden houkuttelemiseen tähtäävää kansallista politiikkaa (kohta 2.2). Useimmiten tällaisen politiikan tukena on kansallinen strategia, jonka tavoitteena on helpottaa koulutukseen pääsyä ja markkinoida jäsenvaltiota houkuttelevana kohteena kansainvälisille opiskelijoille. Joidenkin kansallisten strategioiden painopisteenä on korkeakouluopiskelijoiden (useimmiten maisterin tai tohtorin tutkintoa suorittavien) houkuttelemisen laajemmassa poliittisessa kontekstissa, jossa tavoitteena on korkeasti koulutettujen työntekijöiden houkuttelemisen kansallisille työmarkkinoille osaamisvajeen poistamiseksi. Toisten strategioiden tavoitteena on houkuttaa kansainvälisiä opiskelijoita, jotta maan talous hyötyisi opiskelijoiden mukanaan tuomista tulovirroista (maksut, elinkustannukset jne.).

(Jäsen)valtioiden käyttämät keinot vaihtelevat kansallisessa politiikassa ja strategiassa määritettyjen painopisteiden mukaan. Houkutellakseen kansainvälisiä opiskelijoita (kohta 3.1) (jäsen)valtiot panostavat tiedottamiseen, jotta opiskelijat olisivat selvillä (jäsen)valtion tarjoamista ohjelmista ja palveluista. Toinen keskeinen tekijä on stipendi- ja rahoitusmahdollisuuksien järjestäminen. Nämä mahdollisuudet on usein suunnattu opiskelijoille, jotka tulevat maista, joiden kanssa tehdään kahdenvälistä yhteistyötä. (Jäsen)valtiot ovat viime vuosina myös käynnistäneet tai lisänneet englanninkielistä korkeakouluopetusta.

Opiskelijadirektiivissä 2004/114/EY säädetään maahantulon ja oleskelun edellytyksistä sitä soveltavissa jäsenvaltioissa. Helpottaakseen maahantuloa (jäsen)valtiot ovat ottaneet käyttöön joustavia maahanpääsymenettelyjä (kohta 3.2). Kansainvälisille opiskelijoille myönnetään erilaisia viisumeja tai oleskelulupia opiskelun tarkoituksen ja keston mukaan. Hakemusten nopeutetun käsittelyn tarkoituksena on vähentää kansainvälisiin opiskelijoihin liittyviä muodollisuuksia. Viisumi- tai oleskelulupahakemusta koskevat kansalliset säännökset aiheuttavat kuitenkin edelleen haasteita kansainvälisille opiskelijoille. Opiskelijan on esimerkiksi käytävä henkilökohtaisesti jäsenvaltion konsulaatissa, mikä voi olla vaikeaa, jos jäsenvaltiolla on vain vähän edustustoja eri puolilla maailmaa. Maksujen periminen viisumi- ja oleskelulupien käsittelystä vaihtelee EU:n jäsenvaltioissa. Joissain jäsenvaltioissa maksuja on alennettu, tai ne on jopa poistettu kansainvälisiltä opiskelijoilta. Toisissa jäsenvaltioissa oleskeluluvista perittävät maksut ovat nousseet merkittävästi viime vuosina.

Useimmat (jäsen)valtiot myöntävät kansainvälisille opiskelijoille erilaisia oikeuksia oleskelun aikana (kohta 3.3) sekä sallivat myös perheenjäsenten mukaantulon. Direktiivin säännösten mukaisesti kansainvälisillä opiskelijoilla on mahdollisuus työskennellä opiskelun aikana, ja sallittu tuntimäärä on usein suotuisampi kuin direktiivissä säädetty. Joissain tapauksissa sallitaan myös elinkeinonharjoittaminen. Joissain (jäsen)valtioissa kansainvälisillä opiskelijoilla on rajoittamaton pääsy työmarkkinoille, kun taas toiset valtiot sallivat työskentelyn vain tietyillä toimialoilla ja rajoittavat pääsyä kansallisten työmarkkinoiden tarpeiden mukaan. Pääsyä työmarkkinoille voidaan rajoittaa myös opiskelijan ensimmäisten oleskelukuukausien aikana. Käytännössä kansainväliset opiskelijat kohtaavat esteitä, vaikka työntekeä olisi sallittu: työnantajan on esimerkiksi todistettava, että kyseiseen tehtävään ei löydy sopivaa oman maan kansalaista. Toimialoista, joilla kansainväliset opiskelijat työskentelevät, sekä vaadittavasta osaamisesta on saatavilla vain hyvin vähän tietoa. Näyttää kuitenkin siltä, että opiskelijoiden työskentelymahdollisuudet ovat pääasiassa vähän koulutusta vaativilla aloilla, joilla opiskelija voi

pikemminkin saada lisätuloja kuin hankkia kokemusta tai laajentaa ammatillista verkostoitumista valmistumisen jälkeistä tilannetta helpottamaan.

Useimmissa (jäsen)valtioissa opiskelijat voivat valmistuttuaan (kohta 3.4) hakea tarvittavaa työ- tai oleskelulupaa muilla perustein kansallisten ehtojen mukaisesti ilman että heidän tulee poistua maasta. Työskentelymahdollisuuksiin liittyy erilaisia käytäntöjä, jotka heijastavat yleistä kansallista strategiaa. Valtiot voivat asettaa rajoituksia sille, minkä tyyppistä työtä valmistumisen jälkeen voi tehdä: työn tulee esimerkiksi liittyä suoritettuihin korkeakouluopintoihin. Joissain tapauksissa voidaan soveltaa myös vähimmäispalkkavaatimuksia. Valtaosa jäsenvaltioista sallii elinkeinonharjoittamisen. Tutkinnon suorittanutta opiskelijaa voidaan kuitenkin vaatia osoittamaan, että hänellä on käytettävissään sijoituksia ja pääomaa tai että kyseessä on etusijalle asetettu ala. Joissain jäsenvaltioissa on viime vuosina otettu käyttöön ohjelmia, joiden tavoitteena on yrittäjiksi ryhtyneiden tutkinnon suorittaneiden kolmansien maiden kansalaisten pysyminen maassa. Joissain tapauksissa tutkinnon suorittaneille kolmansien maiden kansalaisille voidaan tarjota mahdollisuus jäädä maahan työnhakua varten. Oleskelun ehdot vaihtelevat henkilöltä vaadittavien toimeentuloedellytysten ja oleskeluajan pituuden osalta, joka voi olla enintään 18 kuukautta.

Tilastollista näyttöä opiskelijareitin väärinkäytöstä EU:hun suuntautuvassa maahanmuutossa (luku 4) on vain vähän. Valtaosa jäsenvaltioista ilmoitti kuitenkin muutamista väärinkäyttötapauksista. Väärinkäyttöä pidettiin laajana ongelmana vain kolmessa jäsenvaltiossa. Todettuja väärinkäytöksiä (kohta 4.1) ovat muun muassa oleskeluajan laiton ylittäminen, opintojen laiminlyönti, turvapaikkahakemuksen jättäminen opiskelijan oleskeluluvalla tapahtuneen maahantulon jälkeen, muutto toiseen jäsenvaltioon opiskelijasemaa hyödyntämällä sekä laillisten ehtojen vastainen työskentely. Joissain (jäsen)valtioissa väärinkäytökset ovat toisilla koulutusaloilla yleisempiä kuin toisilla, esimerkiksi yksityisen sektorin kielikouluissa. Torjuakseen väärinkäyttöä (jäsen)valtiot ovat ottaneet käyttöön erilaisia toimia (kohta 4.2), joilla ne pyrkivät estämään kansainvälisten opiskelijoiden maahantuloa muussa kuin opiskelutarkoituksessa. Yksi tällainen toimi on tutkintojen ja osaamisen tarkistaminen, jotta varmistetaan, että maahantulon perusteet ovat koulutusohjelman mukaiset. (Jäsen)valtioissa on käytössä myös lupa- ja tarkastusjärjestelmiä, joilla pyritään varmistamaan, että korkeakoulut eivät riko opiskelijan oleskeluluvan käyttöä koskevia sääntöä. Lisäksi käytössä on toimintaohjeita, joiden tavoitteena on edistää kansainvälisiä opiskelijoita hyväksyvien oppilaitosten itsesääntelyä.

Kansainvälisten opiskelijoiden mahdollisuuksia päästä opiskelemaan helpottaa kansainvälinen yhteistyö, muun muassa erilaiset kahden- ja monenväliset sopimukset (kohta 5.1), joita on usein tehty laajempien strategisten tavoitteiden edistämiseksi, esimerkiksi työmarkkinoiden tarpeiden täyttämiseksi tai kaupankäynnin helpottamiseksi. Kaikissa (jäsen)valtioissa on myös tehty suoria sopimuksia yksittäisten yliopistojen ja korkeakoulujen (sekä julkisten että yksityisten) ja kolmansien maiden oppilaitosten välillä. EU:n (liikkuvuus) ohjelmat (kohta 5.2) ovat onnistuneet avaamaan uusia mahdollisuuksia kolmansista maista tuleville opiskelijoille. Niiden ansiosta opiskelijat voivat paitsi opiskella yhdessä jäsenvaltiossa myös siirtyä toiseen (jäsen)valtioon suorittamaan muita opintoja. Eräät jäsenvaltiot ovat muuttaneet normaalia hakuprosessia ja yksinkertaistaneet hallinnollisia menettelyjä helpottaakseen esimerkiksi Erasmus Mundus -opiskelijoiden maahantuloa. Muita kolmansien maiden kanssa tehtävän (ei-lainsäädännöllisen) yhteistyön muotoja (kohta

5.3) ovat muun muassa osallistuminen kolmansissa maissa järjestettäviin koulutusnäyttelyihin ja -messuille sekä EU-maiden yliopistojen kolmansiin maihin perustamat kampukset.

Eräät (jäsen)valtiot ovat määrittäneet kansainvälisten opiskelijoiden maahanmuutosta aiheutuvia vaikutuksia (luku 6). Vaikutukset vaihtelevat huomattavasti eri jäsenvaltioissa, ja niitä muovaa sovellettava kansallinen strategia ja politiikka. Yleisesti ottaen vaikutuksia pidetään myönteisinä. Kansainvälisten opiskelijoiden maksamat koulutusmaksut tuottavat joissain tapauksissa merkittäviä tulovirtoja maalle. Opiskelijoiden työpanos hyödyttää myös paikallisia työmarkkinoita ja opiskelijoiden elinkustannukset paikallista taloutta. Näyttöä siitä, että kansainväliset opiskelijat kilpailisivat opiskelupaikoista oman maan opiskelijoiden kanssa, on vain vähän. Aivovuotoa ei ole pidetty suurena huolenaiheena, vaikkakin (jäsen)valtioilla on käytössä toimia tällaisen ilmiön estämiseksi.

Yleisesti ottaen (jäsen)valtiot ovat viime vuosina panostaneet yhä enemmän kansainvälisten opiskelijoiden houkuttelemiseen tähtäävän politiikan ja käytäntöjen kehittämiseen. Vaikka maahanpääsyä ja oleskelua koskevat kansalliset säädökset ovat lähentyneet EU:n lainsäädännön puitteissa, kansallisessa politiikassa ja käytännöissä on edelleen eroja. Erot liittyvät erityisesti työmarkkinoille pääsyyn opintojen aikana ja valmistumisen jälkeen, mutta myös etuihin, joita kansainväliset opiskelijat saavat työssä ollessaan ja muutoin oleskelun aikana. Erot johtuvat pääasiassa jäsenvaltioiden soveltamasta strategisesta ja poliittisesta lähestymistavasta sekä siitä, missä määrin kansallisella politiikalla tuetaan kansainvälisten opiskelijoiden potentiaalista pitkän aikavälin maahanmuuttoa tai opiskelutarkoituksessa tapahtuvaa määräaikaista maahanmuuttoa. Jäsenvaltiot myöntävät kuitenkin, että kansainvälisten opiskelijoiden maahanmuutolle on käytännön esteitä, joihin on puututtava, jos EU- ja kansallista politiikkaa halutaan toteuttaa tehokkaasti. Esteiden ei pitäisi vaikuttaa opiskelijoiden päätökseen siitä, minkä jäsenvaltion he valitsevat opiskelupaikakseen.

EU:n ja kansallisten strategioiden ja politiikan parantamisen yleisenä tavoitteena on varmistaa, että EU:ta voidaan pitää merkittävänä koulutuksen osaamiskeskuksena. EU:n tasolla toteutettavat lainsäädännölliset lisätoimet, joiden tarkoituksena on parantaa edelleen maahanpääsyn edellytyksiä, oleskelun aikaisia oikeuksia ja liikkuvuutta sekä varmistaa kolmansien maiden kansalaisia koskevat suojakeinot perustamissopimuksen tavoitteiden mukaisesti, edistävät todennäköisesti merkittävästi edellä mainitun tavoitteen saavuttamista.

1. JOHDANTO

Tässä synteesiraportissa esitellään EMN:n vuoden 2012 teematutkimuksen *Kansainvälisten opiskelijoiden maahanmuutto Euroopan unioniin* tulokset.⁵ Tutkimuksen tavoitteena oli laatia yleiskatsaus (jäsen)valtioiden kolmansista maista tuleviin opiskelijoihin soveltamasta maahanmuuttopolitiikasta ja antaa näin poliittisille päättäjille ja käytännön toimijoille tietoa sekä kansainvälisten opiskelijoiden aktiivisesta houkuttelemisesta EU:hun että ”opiskelijareitin” väärinkäytön ehkäisemisestä. EMN:n vuoden 2012 konferenssi, jonka Kyproksen EMN-yhteyspiste järjesti Kyproksen toimiessa EU:n neuvoston puheenjohtajana, kokosi yhteen EMN:n tätä aihetta koskevan työn tulokset. Konferenssin tavoitteena oli antaa tietoa opiskelija- ja tutkijadirektiivien muutosehdotusten kehittämistä varten sekä tukea kansainvälisiin opiskelijoihin ja maahanmuuttoon liittyvän politiikan suunnittelua.

”Opiskelija” määritellään tässä tutkimuksessa pääosin samalla tavoin kuin kolmansien maiden kansalaisten opiskelua, opiskelijavaihtoa, palkatonta harjoittelua tai vapaaehtoistyötä varten tapahtuvan maahanpääsyn edellytyksistä annetussa direktiivissä 2004/114/EY⁶. Myös (jäsen)valtioiden määrittelemät laajemmat opiskelijaryhmät otetaan huomioon, jos tällaiset ryhmät ovat kansallisesti merkittäviä ja jos opiskelijat ovat muuttaneet EU:n alueelle opiskelutarkoituksessa (esimerkiksi ammatti- tai jatkokoulutusta varten).

Tutkimuksessa keskitytään kansainvälisten opiskelijoiden maahanmuuttoon EU-maihin – myös sellaisten opiskelijoiden maahanmuuttoon, jotka ovat suorittaneet useanlaisia opintoja, esimerkiksi edenneet alemman tason tutkinto-opinnoista ylemmän tason tutkinto-opintoihin. Tutkimuksessa ei siksi käsitellä maahanmuuttajia, jotka ovat saapuneet EU:n alueelle muista systä, vaikka he myöhemmin olisivatkin päättäneet ryhtyä opiskelemaan.

Direktiivin 2004/114/EY soveltamista koskevassa komission vuoden 2011 kertomuksessa⁷ arvioidaan, kuinka laajasti direktiivi on saatettu osaksi kansallista lainsäädäntöä, ja esitellään toimia, joilla komissio varmistaa säännösten asianmukaisen täytäntöönpanon. Lisäksi siinä määritetään osaluueita, joilla direktiiviä voitaisiin parantaa. EMN:n tutkimuksen tarkoituksena on antaa poliittisille päättäjille ajantasaista ja olennaista tietoa. Tätä varten tutkimuksessa tarkastellaan useita komission kertomuksessa mainittuja tärkeitä kysymyksiä, muun muassa (jäsen)valtioissa vallitsevia odotuksia ja lainsäädännöllisiä aukkoja, jotka voitaisiin täyttää direktiiviä muuttamalla. Näitä kysymyksiä ovat esimerkiksi seuraavat:

- ▶ kansainvälisten opiskelijoiden houkuttelemiseen käytettävät toimet
- ▶ kansainvälisten opiskelijoiden maahanpääsyä (maahantuloa ja oleskelua) helpottavat menettelyt
- ▶ direktiivin mukainen oikeus saada oleskelulupa sekä toisaalta viisumia ja oleskelulupaa koskevat kansalliset (lisä)säännökset

⁵ Vaikka tutkimuksen otsikossa viitataan Euroopan unioniin, myös Norja on EMN:n jäsenvaltio ja se on ollut mukana tässä tutkimuksessa.

⁶ **Irlanti, Iso-Britannia** ja Tanska eivät ole osallistuneet direktiivin antamiseen, eikä se sido niitä. Sama pätee **Norjaan**.

⁷ KOM(2011) 587 lopullinen; saatavilla osoitteesta <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52011DC0587:FI:NOT>.

- ▶ opiskelijoiden mahdollisuus saada tietoa maahanpääsyn edellytysten täyttämiseksi
- ▶ mahdollisuus hakea työtä ja/tai päästä työmarkkinoille sekä opintojen aikana että valmistumisen jälkeen
- ▶ synergian luominen liikkuvuutta edistävien (EU:n) ohjelmien välillä.

1.1 Määritelmä

Kansainvälisellä opiskelijalla tarkoitetaan tässä tutkimuksessa ”kolmannen maan kansalaista⁸, joka saapuu EU:n alueelle opiskelutarkoituksessa”. Kansainväliset opiskelijat ovat heterogeeninen ryhmä, johon kuuluu niin liikkuvuus- ja vaihto-ohjelmien kautta lyhyeksi ajaksi saapuvia vaihto-opiskelijoita kuin koko koulutuksensa (jäsen)valtiossa suorittavia opiskelijoita. Kansainvälisen opiskelijan käsite vaihtelee siksi eri (jäsen)valtioissa sen mukaan, millaisesta opinto-ohjelmasta on kyse.⁹ Tästä aiheutuu myös vertailtavuusongelmia jäsenvaltioiden välillä.

Kansainvälisessä ISCED-luokituksessa (International Standard Classification of Education)¹⁰ koulutus luokitellaan kuuteen tasoon. Korkea-asteen koulutus kuuluu tasoon 5 (korkeakouluaste) ja tasoon 6 (tutkijakoulutusaste):

- ▶ Tasolla 5 (korkeakouluaste) tarkoitetaan alemman ja ylemmän korkeakoulututkinnon tasoa (jäsen)valtioissa. Opintojen yhteenlaskettu teoreettinen kesto on vähintään kaksi vuotta tason 5 alusta lähtien.
- ▶ Tasolla 6 (tutkijakoulutusaste) tarkoitetaan tohtorin tutkinnon tasoa (jäsen)valtioissa. Tällä tasolla vaatimuksena on yleensä sellaisen laadultaan julkaisukelpoisen tutkielman tai väitöskirjan laatiminen, joka perustuu itsenäiseen tutkimustyöhön ja lisää merkittävästi alan tietämystä.

Tutkimukseen on sisällytetty myös ISCED-luokituksen tasoon 4¹¹ kuuluvia kansainvälisiä opiskelijoita tapauksissa, joissa (jäsen)valtiot ovat pitäneet tätä ryhmää merkittävänä.

⁸ Huomaa, että EMN:n sanaston mukaan ”kolmannen maan kansalainen” on ”henkilö, joka ei ole Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 20 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu Euroopan unionin kansalainen ja jolla ei ole Schengenin rajasäännösten 2 artiklan 5 kohdassa määriteltyä oikeutta vapaaseen liikkumiseen unionissa”. Tämä määritelmä merkitsee sitä, että Norjan, Islannin, Liechtensteinin ja Sveitsin kansalaisia ei pidetä kolmannen maan kansalaisina.

⁹ EMN:n sanastossa ”opiskelija” määritellään maahanmuuton yhteydessä seuraavasti: ”kolmannen maan kansalainen, joka on hyväksytty korkea-asteen oppilaitokseen ja jolle on myönnetty oikeus päästä jäsenvaltion alueelle osallistumaan päätoimisesti kokopäiväiseen opinto-ohjelmaan, joka johtaa kyseisen jäsenvaltion tunnustamaan korkea-asteen tutkintoon, mukaan lukien korkeakoulu- tai tohtorintutkinto; kyseeseen voivat tulla myös tällaiseen koulutukseen valmentavat opinnot kyseisen jäsenvaltion kansallisen lainsäädännön mukaisesti”. Määritelmä perustuu neuvoston direktiivin 2004/114/EY 2 artiklassa olevaan opiskelijan määritelmään.

¹⁰ <http://www.uis.unesco.org/Library/Documents/isced97-en.pdf>.

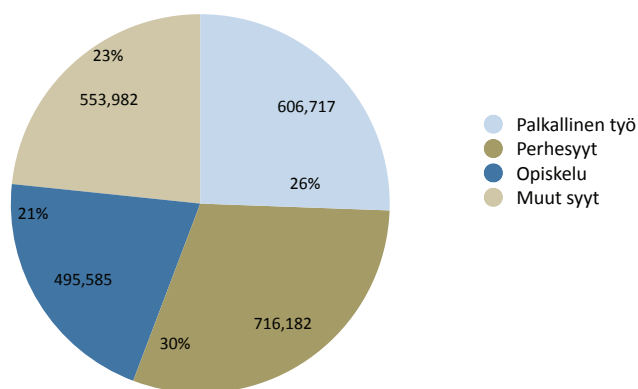
¹¹ Taso 4 (keskiasteen jälkeinen koulutus, joka ei ole korkeakoulutusta) käsittää ohjelmat, jotka kansainvälisestä näkökulmasta katsottuna sijoittuvat keskiasteen koulutuksen ja keskias-teen jälkeisen koulutuksen välimaastoon mutta joita ei voida niiden sisällön perusteella pitää korkea-asteen koulutusohjelmina. Tällaisten ohjelmien tarkoituksena voi olla opiskelijoiden valmentaminen tason 5 opintoihin, ja ne voivat oikeuttaa pääsyn tasolle 5 (tutkinto-opintoihin valmistavat peruskurssit tai lyhyet ammatilliset koulutusohjelmat).

1.2 Tilastokatsaus

Vaikka tilastoinnissa käytettävät määritelmät vaihtelevat jonkin verran eri jäsenvaltioissa, on selvää, että kansainvälisten opiskelijoiden osuus kolmansien maiden kansalaisista on merkittävä monissa (jäsen)valtioissa. Esimerkiksi Eurostatin vuoden 2011 tilastotietojen¹² mukaan kolmansien maiden kansalaisille myönnettiin yli kaksi miljoonaa ensimmäistä oleskelulupaa. Vaikka eniten uusia lupia myönnettiin perhesyistä (30 prosenttia, 716 100 lupaa), noin 21 prosenttia kaikista luvista (495 500) myönnettiin opiskelua varten. Kaikista opiskelua varten vuonna 2011 myönnettyistä uusista oleskeluluvista noin 190 000 myönnettiin opiskelijadirektiivissä 2004/114/EY tarkoitettua opiskelua varten. Direktiivin mukaista opiskelua varten myönnettyjen oleskelulupien osuus kaikista opiskelua varten myönnettyistä oleskeluluvista oli siis noin 40 prosenttia vuonna 2011.

OECD:n tutkimuksen mukaan kansainvälisten opiskelijoiden määrä kasvoi Euroopassa noin 114 prosenttia vuosina 2000–2010. Tämä on huomattavasti enemmän kuin Pohjois-Amerikassa, missä kasvua oli vain noin 55 prosenttia.¹³ Oman maansa ulkopuolisissa oppilaitoksissa kirjoilla olevien opiskelijoiden määrä kasvoi maailmanlaajuisesti 99 prosenttia vuosina 2000–2010. Vaikka Eurooppa on suosituin kohde (41 prosenttia) ennen Pohjois-Amerikkaa (21 prosenttia), nopeimmin kasvavat kohdealueet ovat Latinalainen Amerikka sekä Karibia, Oseania ja Aasia.¹⁴

Kaavio 1: EU:n jäsenvaltioiden ja Norjan vuonna 2011 myöntämät ensimmäiset oleskeluluvat eriteltynä syyn mukaan

Lähde: Eurostat. Tiedot poimittu tammikuussa 2013.

Huomautus: Luvussa ovat mukana kaikki opiskelua varten myönnetyt luvat, eivät pelkästään korkea-asteen opintoja varten myönnetyt luvat. Opiskelijoita koskevissa tilastotiedoissa on mukana monenlaisia opiskelijaryhmiä: vaihto-opiskelijat, koko koulutuksensa kyseisessä maassa suorittavat opiskelijat, opintopisteiden suorittamiseksi liikkuvat opiskelijat (jotka suorittavat muutaman kurssin kerätäkseen ECTS-pisteitä, minkä jälkeen he palaavat) sekä tutkinto-opiskelijat (jotka suorittavat alemman tai ylempään korkeakoulututkinnon tai tohtorin tutkinnon).

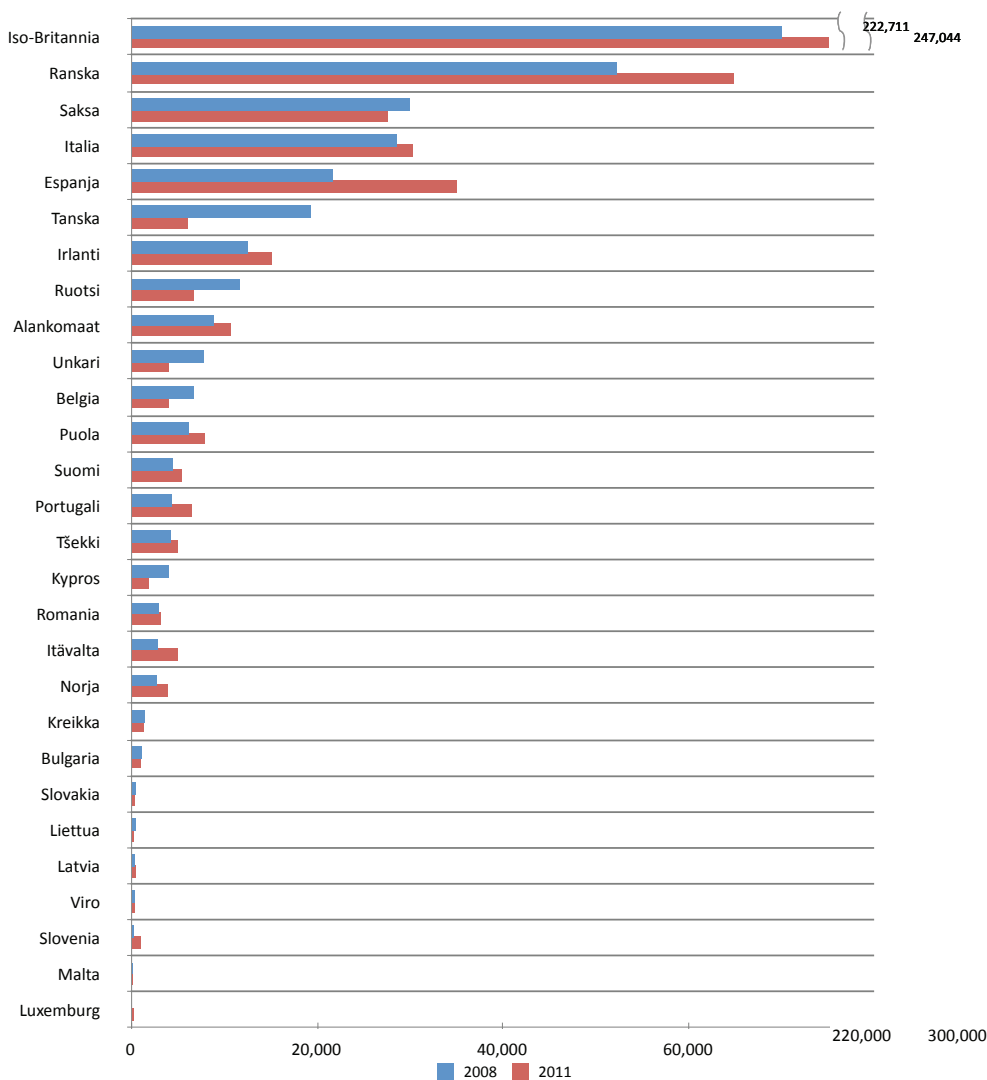
¹² Eurostatin oleskelulupatilastot (kesäkuu 2012). Saatavilla osoitteesta http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Residence_permits_statistics#Residence_permits_by_reason.

¹³ OECD (2012) Education at a Glance 2012: OECD Indicators. OECD Publishing. Saatavilla osoitteesta http://www.oecd.org/edu/EAG%202012_e-book_EN_200912.pdf, s. 360.

¹⁴ OECD (2012) Education at a Glance 2012: OECD Indicators. OECD Publishing. Saatavilla osoitteesta http://www.oecd.org/edu/EAG%202012_e-book_EN_200912.pdf, s. 361.

Kaikkien opiskelua varten myönnettyjen ensimmäisten lupien määrä on lisääntynyt viime vuosina 458 469:stä (2008) 495 585:een (2011), kuten alla olevasta [kaaviosta 2](#) käy ilmi. Jäsenvaltioista eniten ensimmäisiä lupia kolmansien maiden kansalaisille myönsi **Iso-Britannia** (noin 50 prosenttia kaikista EU-maissa myönnetyistä luvista). Isossa-Britanniassa ei kuitenkaan ole oleskelulupia koskevaa tietokantaa, vaan tiedot ovat arvioita, jotka perustuvat maahanjäämisluvan saaneiden kolmansien maiden kansalaisten määrään.¹⁵

Kaavio 2: Opiskelua varten myönnetyt ensimmäiset luvat (jäsen) valtioittain vuosina 2008 ja 2011

Lähde: Eurostat

Tiedot poimittu tammikuussa 2013.

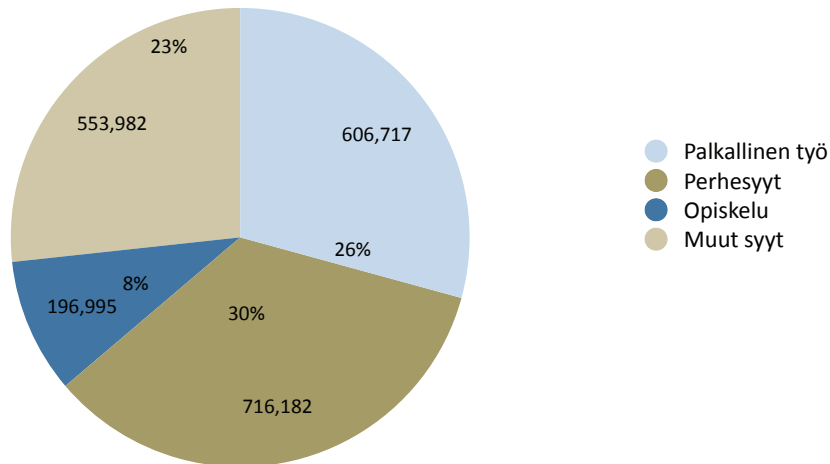
Huomautukset: Opiskelijadirektiivi ei sido Irlantia, Isoa-Britanniaa eikä Tanskaa.

Luxemburgissa otettiin vuonna 2008 käyttöön opiskelijan oleskelulupa, josta säädettiin uudella henkilöiden vapaata liikkuvuutta koskevalla lailla.

Puolan vuoden 2008 tiedot ovat puutteellisia.

¹⁵ Lisätietoa Isosta-Britanniasta ja sen käyttämistä opiskelijoiden maahanmuuton mittaustietojen keräämisestä on osoitteessa <http://emn.intrasoft-intl.com/Downloads/download.do;jsessionid=E513D92711C21036D7D05EFFC60810A4?fileID=3531>.

Kaavio 3: EU:n jäsenvaltioiden vuonna 2011 myöntämät direktiivin mukaiset ensimmäiset oleskeluluvat eriteltynä syyn mukaan

Lähde: Eurostat.

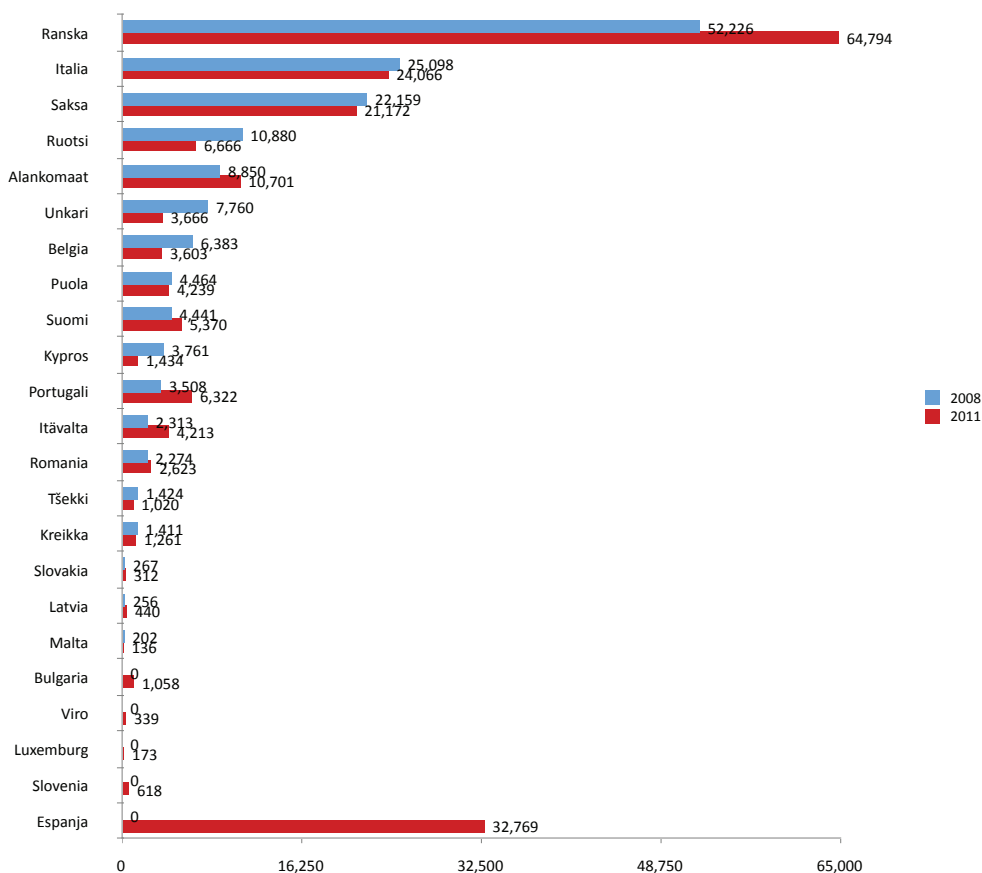
Tiedot poimittu tammikuussa 2013.

Huomautukset: Luvussa ovat mukana direktiivissä 2004/114/EY tarkoitettua opiskelua varten myönnettyt ensimmäiset luvat (lukuun ottamatta Norjaa).

Opiskelijadirektiivi ei sido Irlantia, Isoa-Britanniaa eikä Tanskaa, minkä vuoksi ne on jätetty pois.

[Kaaviosta 4](#) käyvät ilmi myönnettyt direktiivissä 2004/114/EY tarkoitettut luvat. Vuonna 2011 **Ranska, Espanja, Italia** ja **Saksa** myönsivät (jäsen)valtioista eniten lupia direktiivissä tarkoitettua opiskelua varten. **Alankomaissa, Italiassa, Itävallassa, Portugalissa, Ranskassa, Sloveniassa, Suomessa ja Tšekissä** tapahtui kasvua vuosina 2008–2011. Määrien kasvu osoittaa, että kansainvälisten opiskelijoiden maahanmuutto EU:hun on lisääntynyt.

Kaavio 4: Direktiivissä 2004/114/EY tarkoitettua opiskelua varten myönnetyt ensimmäiset luvat (jäsen)valtioittain vuosina 2008 ja 2011

Lähde: Eurostat

Tiedot poimittu tammikuussa 2013.

Huomautukset: Opiskelijadirektiivi ei sido Irlantia, Isoa-Britanniaa eikä Tanskaa, minkä vuoksi ne on jätetty pois. Puolan vuoden 2008 tiedot ovat puutteellisia.

Alla olevasta [taulukosta 1](#) ilmenee, että opiskelua varten myönnettyjen lupien osuus kaikista voimassa olevista luvista vaihtelee huomattavasti. Vuonna 2008 niiden osuus oli 2 prosenttia **Sloveniassa**, 12 prosenttia **Ranskassa** ja 23 prosenttia **Unkarissa**. Voimassa olevien opiskelua varten myönnettyjen lupien osuus kasvoi joissain (jäsen)valtioissa vuosina 2008–2011, esimerkiksi **Portugalissa** (4 prosentista 17 prosenttiin). Joissain (jäsen)valtioissa niiden osuus pieneni 1–2 prosenttiyksikköä. Vaikka **Iso-Britannia** ei ole mukana taulukossa, koska opiskelijadirektiivi ei sido sitä, on selvää, että maahanmuutto opiskelua varten on lisääntynyt: vuonna 2011 sen osuus kaikesta EU:n ulkopuolisista maista tulevasta maahanmuutosta Isoon-Britanniaan oli 61 prosenttia, vuonna 2008 puolestaan 45 prosenttia¹⁶. Isoon-Britanniaan alun perin opiskelemaan tulleiden henkilöiden osuus kaikista pysyvän oleskeluluvan (grant of settlement) saaneista oli 16 prosenttia vuonna 2011.¹⁷

¹⁶ Lähde: http://www.ons.gov.uk/ons/publications/re-reference-tables.html?newquery=*%&newoffset=0&pageSize=25&edition=tcm%3A77-280889.

¹⁷ Lähde: <https://www.gov.uk/government/publications/migrant-journey-third-report>.

Taulukko 1: Voimassa olevien opiskelua varten myönnettyjen oleskelulupien osuus kaikista voimassa olevista opiskelua varten, perhesyistä sekä palkallista työtä varten myönnettyistä luvista 31.12.2008 ja 31.12.2011

	2008			2011		
	Yhteensä	Opiskelu	Osuus	Yhteensä	Opiskelu	Osuus
Alankomaat	195 205	13 927	7 %	211 134	17 960	9 %
Belgia	:	:	:	199 575	19 833	10 %
Espanja	1 396 373	38 759	3 %	1 342 392	49 435	4 %
Irlanti	104 336	37 936	36 %	87 092	35 493	41 %
Italia	2 368 931	87 260	4 %	3 514 926	49 014	1 %
Itävalta	0	0	:	89 582	15 283	17 %
Kreikka	476 327	6 102	1 %	455 915	7 210	2 %
Kypros	87 664	14 129	16 %	102 129	14 923	15 %
Latvia	14 496	499	3 %	14 772	705	5 %
Liettua	10 297	1 040	10 %	2 496	11	0 %
Luxemburg	:	:	:	19 540	585	3 %
Malta	3 443	252	7 %	3 477	382	11 %
Portugali	112 136	4 984	4 %	38 617	6 373	17 %
Puola	Ei sovellu	Ei sovellu	:	103 993	5 910	6 %
Ranska	1 079 454	130 465	12 %	1 120 204	114 172	10 %
Ruotsi	178 189	19 260	11 %	211 178	19 474	9 %
Saksa	1 387 426	117 234	8 %	1 638 658	104 820	6 %
Slovakia	10 432	790	8 %	15 565	900	6 %
Slovenia	61 624	1 142	2 %	41 313	1 722	4 %
Suomi	57 152	6 140	11 %	107 287	8 522	8 %
Tšekki	238 622	6 976	3 %	201 027	9 807	5 %
Unkari	37 644	8 732	23 %	42 726	8 352	20 %
Viro	8 038	431	5 %	10 243	602	6 %
Norja	51 008	4 449	9 %	60 993	6 612	11 %

Lähde: Eurostat

Tiedot poimittu tammikuussa 2013.

Huomautukset: Sarakkeessa "Yhteensä" näkyy voimassa olevien palkallista työtä varten, opiskelua varten sekä perhesyistä myönnettyjen lupien kokonaismäärä. Ison-Britannian tiedot eivät ole saatavilla.

2. SOVELLETTAVA EU- JA KANSALLINEN POLITIIKKA

Tässä luvussa esitetään yleiskatsaus EU:hun suuntautuvaan kansainvälisten opiskelijoiden maahanmuuttoon sovellettavasta EU- ja kansallisesta politiikasta. Opiskelijoiden maahanmuuttoa koskeva politiikka on kehittynyt viime vuosina, ja sen avulla on pyritty säännöllisesti puuttumaan kansallisen tason puutteisiin ja ongelmiin. Kohdassa 2.1 kuvataan ensin EU:n politiikkaa ja kohdassa 2.2 sen jälkeen kansallista politiikkaa.

2.1 EU-politiikka

EU:ssa tunnustetaan kansainvälisten opiskelijoiden merkitys ja heidän tuomansa lisäarvo. EU:n alueelle opiskelemaan tulevien kolmansien maiden kansalaisten liikkuvuuden edistäminen on ollut osa EU:n politiikkaa vuodesta 1994, jolloin hyväksyttiin neuvoston päätöslauselma kolmansien maiden kansalaisten pääsystä jäsenvaltioiden alueelle opiskelua varten¹⁸.

EU:n koulutuspolitiikalla pyritään erityisesti markkinoimaan EU:ta merkittävänä koulutuksen osaamiskeskuksena. Tätä varten EU on kehittänyt monenlaisia välineitä:

- ▶ kolmansien maiden kanssa käytävä **säännöllinen poliittinen vuoropuhelu**, jonka avulla voidaan tuoda esiin EU:n alueella tarjottavan koulutuksen houkuttelevuutta
- ▶ kolmansien maiden (Australian, Brasilian, Etelä-Afrikan, Intian, Israelin, Kanadan, Kiinan, Meksikon ja Yhdysvaltojen) kanssa tehdyt **kahdenväliset sopimukset** sekä erilaiset yhteistyömuodot eli vertailevat tutkimukset, opiskelijavaihto ja yhteisesti kiinnostavia aiheita (esimerkiksi tutkintojen viitekehys, tutkintojen tunnustaminen ja opintojen hyväksilukeminen) käsittelevät työpajat ja konferenssit
- ▶ **liikkuvuuteen kannustavat ja sitä tukevat ohjelmat**: Marie Curie -apurahajärjestelmä tarjoaa eurooppalaisia tutkimusapurahoja, kun taas Erasmus Mundus -ohjelma tarjoaa stipendejä kansainvälisille opiskelijoille. EU:lle nämä ovat tärkeitä välineitä, joiden avulla EU:ta voidaan markkinoida merkittävänä oppimisen, tutkimuksen ja innovoinnin osaamiskeskuksena eri puolilla maailmaa
- ▶ **yhteenliittymien apurahat**, joita myönnetään EU:n ja kolmannen maan yhteenliittymähankkeisiin osallistuville (australialaisille, eteläkorealaisille, japanilaisille, kanadalaisille, uusiseelantilaisille ja yhdysvaltalaisille) opiskelijoille ja tutkijoille.

Edellä kuvatuilla apuraha- ja stipendiohjelmilla edistetään kansainvälisten tieteellisten ja akateemisten verkostojen perustamista yliopistoissa ja alumniyhteisöissä. Yleensä yliopistot ylläpitävät omia alumniverkostoja. Myös EU on perustanut alumniyhdistyksiä, esimerkiksi Erasmus Mundus -opiskelija- ja alumniyhdistyksen EMAn (Erasmus Mundus Students and Alumni Association) ja OCEANS-yhdistyksen, jonka tavoitteena on ylläpitää

¹⁸ [http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31996Y0919\(04\):FI:HTML](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31996Y0919(04):FI:HTML).

yhteyksiä Australian, Etelä-Korean, Japanin, Kanadan, Uuden-Seelannin ja Yhdysvaltojen kanssa solmittujen yhteenliittymäkumppanuuksien entisten ja tulevien osallistujien välillä.

Yksi käytännön esimerkki EU:n kansainvälisiä opiskelijoita koskevan politiikan mukaisesti kehitetyistä toimista ja välineistä on [Study in Europe](#) -portaali¹⁹, jonka tavoitteena on edistää eurooppalaisen korkeakoulutuksen houkuttelevuutta EU:n ulkopuolelta tulevien opiskelijoiden kannalta. Vuonna 2008 avattu portaali sisältää selkeää ja ajantasaista tietoa esimerkiksi (jäsen) valtioissa tarjolla olevista opinnoista, hakumenettelyistä, kustannuksista ja stipendimahdollisuuksista. Portaali on osa kampanjaa, jolla pyrittiin lisäämään kansainvälisten opiskelijoiden määrää EU-maissa. Komissio kehitti kampanjan yhteydessä myös Study in Europe Communication Tool-Kit -paketin, jonka tarkoituksena on auttaa eurooppalaisia yliopistoja ja korkeakouluja markkinoimaan itseään kansainvälisesti entistä paremmin ja tehokkaammin. Lisäksi komissio tukee ENIC (European Network of Information Centres in the European Region) / NARIC (National Academic Recognition Information Centres in the European Union) -verkostoa, joka tarjoaa EU-maihin opiskelemaan tai työhön pyrkiville tietoa tutkintojen akateemisesta ja ammatillisesta tunnustamisesta. EU:n maahanmuuttoportaali²⁰ tarjoaa potentiaalisille maahanmuuttajille ajantasaista käytännön tietoa maahanmuuttoon liittyvistä kansallisen ja EU- tason menettelyistä ja politiikasta. Lisäksi portaalissa on tietoa EU:n alueella jo asuville kolmansien maiden kansalaisille, jotka haluavat muuttaa toiseen jäsenvaltioon.

Maahanmuuttoa ja liikkuvuutta koskevasta kokonaisvaltaisesta lähestymistavasta laaditun uusimman tiedonannon²¹ ensimmäisessä pilarissa (laillisen maahanmuuton ja liikkuvuuden organisointi ja helpottaminen) viitataan laajasti myös kansainvälisiin opiskelijoihin. Maahanmuuttoa ja liikkuvuutta koskeva kokonaisvaltainen lähestymistapa puoltaa toimia, joilla helpotetaan entisestään kolmansista maista tulevien opiskelijoiden maahanpääsyä, oleskelua ja EU:n sisäistä liikkuvuutta, sillä näin voitaisiin mahdollisesti parantaa EU:n innovaatiokapasiteettia ja kilpailukykyä tulevaisuudessa sekä vastata EU:n työmarkkinoiden tarpeisiin.

EU:n ulkopuolelta tulevien opiskelijoiden edellytyksiä päästä opiskelemaan EU:n jäsenvaltioihin säännellään neuvoston direktiivillä 2004/114/EY²². Direktiivissä säädetään kolmansien maiden kansalaisten maahantulosta opiskelua, opiskelijavaihtoa, palkatonta harjoittelua tai vapaaehtoistyötä varten²³ sekä määritetään muun muassa seuraavia seikkoja koskevat edellytykset:

- ▶ **maahanpääsy:** esimerkiksi riittävät rahavarat, hyväksyminen korkeasteen oppilaitokseen, lukukausimaksujen maksaminen ennakoon sekä kielitaito valitun opinto-ohjelman seuraamiseksi
- ▶ **oleskelu (viisumit ja oleskeluluvat):** esimerkiksi mahdollisuus kansainvälisten opiskelijoiden oleskelulupia tai viisumeja koskevaan nopeutettuun menettelyyn sekä oleskeluluvan epäminen yleiseen järjestykseen, turvallisuuteen tai terveyteen liittyvistä syistä

¹⁹ <http://ec.europa.eu/education/study-in-europe/>.

²⁰ <http://ec.europa.eu/immigration/>.

²¹ KOM(2011) 743 lopullinen; saatavilla osoitteesta <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0743:FIN:FI:PDF>.

²² <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2004:375:0012:0018:FI:PDF>.

²³ Direktiivi ei sido Irlantia, Isoa-Britanniaa, Tanskaa eikä Norjaa.

- **työnteko:** kansainväliset opiskelijat saavat harjoittaa taloudellista toimintaa vähintään 10 tunnin ajan viikossa, mutta toimintaa voidaan rajoittaa niin, että se on sallittu vain tietyillä aloilla tai tiettyinä aikoina (esimerkiksi loma-aikoina).

EU:n viisumisäännöstöä koskevassa asetuksessa (EY) N:o [810/2009](#) säädetään viisumimaksun perimättä jättämisestä opiskelijoilta, jatko-opiskelijoilta ja heidän saattajinaan toimivilta opettajilta, jotka osallistuvat opinto- tai koulutustarkoituksessa tehtäville matkoille. Kansainvälisten opiskelijoiden maahantuloa helpottavia toimia esitellään jäljempänä [luvussa 3](#).

2.2 Kansallinen politiikka

Tässä kohdassa käsitellään kansainvälisiin opiskelijoihin liittyviä (jäsen) valtioiden strategioita, politiikkaa ja käytäntöjä yleisessä EU-kontekstissa. Ensin tarkastellaan kansainvälisiä opiskelijoita koskevaa kansallista poliittista viitekehystä ja (jäsen)valtioiden kansallista kontekstia (kohta 2.2.1), ja sen jälkeen perehdytään kansallisiin strategioihin (kohta 2.2.2) sekä kansalliseen poliittiseen ja julkiseen keskusteluun (kohta 2.2.3).

2.2.1 (Jäsen)valtioiden kansallinen konteksti

Useimpien (jäsen)valtioiden (**Alankomaat, Belgia, Bulgaria, Espanja, Irlanti, Iso-Britannia, Italia, Itävalta, Kreikka, Kypros, Liettua, Luxemburg, Portugali, Puola, Ranska, Ruotsi, Saksa, Slovakia, Slovenia, Suomi, Viro, Norja**) kansallisen politiikan painopisteenä on kansainvälisten opiskelijoiden houkutteleminen korkea-asteen koulutukseen (kandidaatin, maisterin ja tohtorin tutkintoon johtavat opinnot). Poliitiikan tärkeimpiä taustatekijöitä on korkea-asteen koulutuksen kansainvälistyminen. Tavoitteena on houkutella korkean tason osaajia ja rakentaa maailmanlaajuisia akateemisia osaamisverkostoja (helpottamalla opiskelijoiden ja opetushenkilöstön liikkuvuutta), jotka vauhdittavat talouden elpymistä ja auttavat nykyistä kilpailukykyisempien talouksien rakentamisessa. Kilpailukykyä pidetään erityisen tärkeänä nykyisen laskusuhdanteen aikana.

Kansainvälisiin opiskelijoihin ei useimmiten sovelleta vain yhtä kaiken kattavaa kansallista politiikkaa, vaan politiikasta vastaavat useiden eri alojen (koulutus, työ, maahanmuutto, sisäasiat ja ulkoasiat) ministeriöt ja osastot (katso myös [liite 1](#)). Monissa (jäsen)valtioissa (**Alankomaat, Belgia, Espanja, Irlanti, Iso-Britannia, Italia, Itävalta, Kreikka, Kypros, Luxemburg, Portugali, Puola, Ranska, Saksa, Suomi, Viro, Norja**) kansainvälisiä opiskelijoita koskevaa kansallista politiikkaa kehittää ainakin kaksi edellä mainittuja politiikan aloja edustavaa ministeriötä. Joskus mukana on myös kansalaisyhteiskunnan edustajia ja muita toimijoita (esimerkiksi yliopistot, opiskelijayhdistykset, rehtorineuvostot tai liike-elämä).

Latviassa ja **Unkarissa** ei ole laadittu kansainvälisiä opiskelijoita koskevaa kansallista politiikkaa. **Latviassa** jokainen korkeakoulu arvioi itse kansainvälisten opiskelijoiden houkuttelemisen tarpeen ja käytettävissä olevat vaihtoehdot sekä päättää vastaavan strategian kehittämisestä ja toteuttamisesta. **Unkarissa** on käytössä vain toimintasuunnitelma, jonka tavoitteena on vahvistaa Unkarin ulkopuolella asuvien etnisten unkarilaisten koulutusta.

Alankomaat, Puola ja **Slovenia** aikovat kehittää kansainvälisiä opiskelijoita koskevaa politiikkaa muuttamalla nykyistä politiikkaansa. Esimerkiksi **Alankomaiden** ja **Slovenian** tavoitteena on olla nykyistä houkuttelevampi kohde korkeakouluopiskelijoille. **Alankomaat** aikoo myös tehostaa opiskelijareitin väärinkäytön torjuntaa asettamalla opiskelijoille osaamistavoitteet ja, yleisemmin, keräämällä biometrisia tietoja viisuminhaun yhteydessä. **Puola** aikoo ottaa käyttöön kansainvälisiä opiskelijoita ja yliopistotutkimuksen suorittaneita suosivat maahanpääsy- ja oleskelusäännöt. Maahanpääsyä ja oleskelua koskevia sääntöjä käsitellään tarkemmin jäljempänä luvussa 3.

2.2.2 Kansalliset strategiat

Useimpien (jäsen)valtioiden (**Alankomaat, Belgia, Espanja, Irlanti, Iso-Britannia, Italia, Itävalta, Kreikka, Kypros, Liettua, Luxemburg, Portugali, Puola, Ranska, Ruotsi, Saksa, Slovakia, Slovenia, Suomi, Viro, Norja**) politiikan tukena on kansallinen strategia, jonka tavoitteena on helpottaa koulutukseen pääsyä ja markkinoida (jäsen)valtiota houkuttelevana kohteena kansainvälisille opiskelijoille. Strategioiden päätavoitteet, joita esitellään jäljempänä, vaihtelevat eri (jäsen)valtioissa. Joidenkin kansallisten strategioiden painopisteenä on korkeakouluopiskelijoiden (useimmiten maisterin tai tohtorin tutkintoa suorittavien) houkuttelemisen laajemmassa poliittisessa kontekstissa, jossa tavoitteena on korkeasti koulutettujen työntekijöiden houkuttelemisen kansallisille työmarkkinoille osaamisvajeen poistamiseksi. Toisten strategioiden tavoitteena on houkuttaa kansainvälisiä opiskelijoita, jotta maan talous hyötyisi opiskelijoiden mukanaan tuomista tulovirroista (maksut, elinkustannukset jne.). Tavoitteet ovat osittain päällekkäisiä, sillä joidenkin (jäsen)valtioiden strategiat pyrkivät kaikkien edellä mainittujen tavoitteiden saavuttamiseen. Strategioiden tavoitteet näkyvät jossain määrin myös (jäsen)valtioiden maahanmuuttosäännöissä, joissa on usein helpotettu viisumien ja/tai oleskelulupien hakemista ja myöntämistä. Tätä käsitellään tarkemmin jäljempänä luvussa 3.

Huomattakoon myös, että (jäsen)valtioiden kansainvälisiin opiskelijoihin soveltamat erilaiset lähestymistavat johtuvat osittain kansallisten korkeakoulujärjestelmien eroista. (Jäsen)valtioiden kiinnostus kansainvälisten opiskelijoiden houkuttelemiseen voi vaihdella sen mukaan, onko koulutus maksutonta (tai sen kustannukset alhaisia).

2.2.2.1 Opiskelijoiden houkuttelemisen

Alankomaiden, Belgian,²⁴ Espanjan, Ison-Britannian, Itävallan, Luxemburgin, Ranskan, Slovenian ja **Viron** kansallisen strategian tavoitteena on "lahjakkaimpien ja parhaiden" kansainvälisten opiskelijoiden houkuttelemisen. Tällä tarkoitetaan pääasiassa maisterin ja tohtorin tutkintoa suorittavia opiskelijoita, jotka laajentavat tiettyjen taloudelle tärkeiden alojen osaamis pohjaa. Ammattitaitoisten työntekijöiden maahan jäämistä pidetään tärkeänä **Alankomaissa, Itävallassa, Kreikassa, Portugalissa, Puolassa, Saksassa, Sloveniassa** ja **Virossa**, sillä heidän katsotaan vauhdittavan sosioekonomista kasvua ja kehitystä erityisesti, kun otetaan

²⁴ Vaikka Belgiassa ei sovelleta erillistä kansainvälisiä opiskelijoita koskevaa politiikkaa, kansainvälisten opiskelijoiden rekrytointia tohtorin tutkintoon johtavaan ja sen jälkeiseen tutkimustyöhön pidetään tärkeänä.

huomioon taustalla olevat demografiset muutokset ja pula ammattitaitoisista työntekijöistä. Kansallisissa strategioissa on myös määritetty ensisijaisia aloja, kuten tekniikka (**Ranska**) sekä kauppatieteet ja oikeustiede (**Luxemburg, Ranska**²⁵).

Useat (jäsen)valtiot (**Alankomaat, Espanja, Irlanti, Luxemburg, Portugali, Puola, Ranska, Suomi**) ovat asettaneet tavoitteita, jotka koskevat kansainvälisten opiskelijoiden määrää (esimerkiksi **Puolan** tavoitteena on nostaa kansainvälisten opiskelijoiden osuus vuoden 2011 1,4 prosentista 5 prosenttiin vuonna 2020, **Espanja** pyrkii nostamaan vuoden 2012 4,9 prosentin osuuden 10 prosenttiin vuonna 2015 ja **Suomen** tavoitteena on kasvattaa ulkomaalaisten tutkinto-opiskelijoiden²⁶ määrää noin 77 prosentilla eli vuoden 2007 11 303 opiskelijasta 20 000 opiskelijaan vuonna 2015) tai taloudellisia vaikutuksia (esimerkiksi **Irlannin** tavoitteena on kasvattaa kansainvälisen koulutuksen taloudellisia vaikutuksia yhteensä 1,2 miljardiin euroon vuodessa eli 300 miljoonalla eurolla nykytasosta). Näillä tavoitteilla pyritään myös aikaansaamaan myönteisiä vaikutuksia (jäsen)valtioiden talouteen.

Jäsenvaltiot ovat toteuttaneet erilaisia toimia helpottaakseen edellä mainittujen tavoitteiden täyttämistä. Esimerkiksi **Irlanti** on virtaviivaistanut ulkomailla sijaitsevien viisumitoimistojen, oppilaitosten ja kansallisen maahanmuuttoviraston (Garda National Immigration Bureau) välisiä suhteita. **Ranskassa** pyritään houkuttelemaan kansainvälisiä opiskelijoita ns. "ensisijaisille opiskelualueille". Toinen yleinen keino on tarpeisiin perustuvien prioriteettien määrittäminen lähtömaiden kanssa kahdenvälisin sopimuksin tai yliopistojen välisin yhteistyösopimuksin (katso myös luku 5).

2.2.2.2 Opiskelijoiden houkutteleminen tietyistä kolmansista maista

Strategiat ovat joskus myös osa laajempaa korkeakoulutusta (korkeakoulutuksen kansainvälistymistä) koskevaa strategiaa (**Alankomaat, Italia, Itävalta, Luxemburg, Portugali, Puola, Ranska, Suomi**), jonka erityisenä painopisteenä on kansainvälisten yliopistoverkoston luominen (esimerkiksi yhteistutkinnot, vaihto-ohjelmat tai rajat ylittävät kampukset (**Espanja**) sekä ulkomailla sijaitsevat kansalliset (**Italia**) tai alueelliset (**Luxemburg**) yliopistot) sekä opiskelijoiden ja opetushenkilöstön liikkuvuuden lisääminen (esimerkiksi stipendiohjelmat). Joissain jäsenvaltioissa (**Alankomaat, Italia, Liettua, Luxemburg, Portugali, Puola, Ranska, Suomi**) painotetaan tiettyjä kolmansia maita. Esimerkiksi **Alankomaat, Luxemburg ja Ranska** painottavat suhteita BRIC-maihin (Brasilia, Venäjä, Intia ja Kiina), **Portugali** portugalinkielisiin maihin.

Puola aikoo rekrytoida opiskelijoita muun muassa alueilta tai valtioista, jotka ovat ulkopoliittikan kannalta ensisijaisia (esimerkiksi itäiset kumppanuusmaat). **Itävallassa**, missä eräistä maista tulevien kansainvälisten opiskelijoiden osuus on perinteisesti ollut suuri, tavoitteena on laajentaa kolmansista maista tulevien opiskelijoiden alueellista jakaumaa ja houkutellessa opiskelijoita erityisesti sellaisista maista tai sellaisilta alueilta, joilla on strategista merkitystä maan taloudelle, teollisuudelle, tieteelle ja tutkimukselle. Tällaisia alueita ovat esimerkiksi Kaakkois-Aasia ja Latinalainen Amerikka.

²⁵ Nämä ovat kohdealoja Ranskassa.

²⁶ "Ulkomaisilla opiskelijoilla" tarkoitetaan opiskelijoita, jotka eivät ole Suomen kansalaisia.

2.2.2.3 Englanninkielinen opetus

Vieraskielinen (varsinkin englanninkielinen) koulutus on lisääntynyt kaikissa (jäsen)valtioissa. Vieraskielistä koulutusta tarjotaan kaikissa maissa, mutta sen laajuus vaihtelee merkittävästi. Esimerkiksi **Alankomaissa** vieraskielisen koulutuksen osuus on suuri: noin 75 prosentissa kansainvälisistä koulutusohjelmista opetus on kokonaan englanniksi. Myös **Ruotsissa** englanninkielisten koulutusohjelmien saatavuutta pidetään hyvänä. Muut (jäsen)valtiot, joissa englannin- tai vieraskielistä opetusta on vähemmän, pitävät vieraskielistä opetusta merkittävänä kansainvälisiä opiskelijoita houkuttelevana tekijänä. Esimerkiksi **Espanjan, Liettuan, Puolan, Slovakian, Slovenian** ja **Suomen** kansallisessa strategiassa vieraskielinen opetus on määritetty painopisteeksi.

Vieraskielinen koulutus vaihtelee siis suuresti eri (jäsen)valtioissa, mutta myös korkeakoulujen tarpeissa ja toiveissa on huomattavia eroja. Korkeakoulut voivat pitkälti päättää itsenäisesti, haluavatko ne houkuttaa kansainvälisiä opiskelijoita ja miten se tapahtuu (esimerkiksi tarjoamalla vieraskielistä opetusta). Esimerkiksi **Italiassa** Milanon teknillinen yliopisto on päättänyt, että kaikki maisterin ja tohtorin tutkintoon johtava koulutus on kokonaan englanninkielistä vuodesta 2014 alkaen. Tämä on kuitenkin herättänyt Milanossa keskustelua italialaisten opiskelijoiden oikeudesta opiskella italian kielellä. **Sloveniassa** korkeakoulujen odotetaan kehittävän osana korkeakoulutuksen kansainvälistymisstrategiaa useita vieraskielisiä koulutusohjelmia (painopisteenä jatkokoulutusohjelmat) vuoteen 2020 mennessä. Tavoitteena on houkuttaa näin lisää kansainvälisiä opiskelijoita maahan. **Liettuassa** ja **Puolassa** vieraskielinen opetus on tärkeä kriteeri akkreditointikomitean suorittamassa koulutuksen laadun arvioinnissa. Pitkällä aikavälillä vieraskieliset koulutusohjelmat saavat lisärahoitusta valtion budjetista.

Tšekissä Prahan kauppakorkeakoulu, joka on jo ennestään tarjonnut englanninkielistä opetusta, aloitti äskettäin myös venäjänkielisen koulutusohjelman, joka on suunnattu Venäjältä tuleville opiskelijoille.

2.2.2.4 Yliopistojen rooli

Kansallisia strategioita täydentävät usein yliopistojen (tai niiden laitosten) omat strategiat, minkä vuoksi yliopistoilla on keskeinen merkitys kansainvälisten opiskelijoiden houkuttelemisessa (esimerkiksi **Luxemburgissa, Puolassa** ja **Suomessa**). (Jäsen)valtioissa, joissa ei sovelleta erillistä kansallista politiikkaa, kuten **Latviassa**, jokainen korkeakoulu arvioi itse kansainvälisten opiskelijoiden houkuttelemisen tarpeen ja käytettävissä olevat vaihtoehdot sekä päättää vastaavan strategian kehittämisestä ja toteuttamisesta. EU-maiden yliopistot harjoittavat monenlaista toimintaa, joka voidaan jakaa kolmeen laajaan ryhmään seuraavasti:

- ▶ Yliopistojen oma markkinointitoiminta. Esimerkiksi **Itävallassa, Liettuassa, Puolassa** ja **Suomessa** monilla yliopistoilla on kansainvälisten suhteiden toimisto, ja ne markkinoivat itseään verkkokanavien, ulkomaisten koulutusmessujen ja muiden kansainvälisten tapahtumien kautta. Huomionarvoisia ovat myös stipendiohjelmat, joita on kaikissa (jäsen)valtioissa (**Sloveniaa** lukuun ottamatta). Joidenkin jäsenvaltioiden (**Italia, Liettua, Luxemburg,**

Puola, Ruotsi) mukaan saapumisen jälkeiset ja oleskelun aikaiset vastaanotto- ja tukijärjestelmät ovat tärkeä väline. **Italiassa** kansainvälisiä liikkuvuusohjelmia ja stipendejä hallinnoivat alueelliset EDISU-toimistot (Ente per il Diritto allo Studio Universitario), jotka tarjoavat myös erilaisia palveluja (muun muassa opiskelijaruokailu ja opiskelija-asuntolat). **Luxemburgin** yliopiston ja Kiinan välisissä sopimuksissa on sovittu kiinalaisten opiskelijoiden ilmaisesta majoituksesta.

- ▶ Yliopistojen yhteistyöhankkeita ovat yhteistutkinnot ja rajat ylittävät kampukset, esimerkiksi espanjalais-marokkolainen kampus, joka on Cadizin yliopiston ja Abdelmalek Essaâdi -yliopiston välinen yhteistyömuoto (**Espanja**). Muita yhteistyöhankkeita ovat vuonna 1999 perustettu Bolognan yliopiston toimipiste Argentiinan pääkaupungissa Buenos Airesissa (**Italia**) sekä Brasilian kanssa allekirjoitettu Sciences sans frontières (tiedettä ilman rajoja) -sopimus (**Ranska**).
- ▶ Koko yliopistosektorin toiminta. Esimerkiksi **Alankomaiden** korkeakoulut ovat sopineet toimintaohjeesta, jonka tavoitteena on tarjota laadukasta koulutusta kansainvälisille opiskelijoille. Allekirjoittamalla toimintaohjeen korkeakoulut sopivat, että ne järjestävät tasokasta koulutusta sekä tarjoavat luotettavaa ja helposti saatavilla olevaa tietoa koulutuksesta, pääsyvaatimuksista ja kansainvälisille opiskelijoille tarjottavista palveluista. Vastaava järjestely on toteutettu myös **Virossa**, missä kaikki kansainvälisiä opiskelijoita hyväksyvät korkeakoulut ovat allekirjoittaneet *korkeakoulujen kansainvälistymisen hyviä käytäntöjä koskevan sopimuksen*.

Lisätietoa yliopistojen välisestä yhteistyöstä on luvussa 5.

2.2.3 Kansallinen poliittinen ja julkinen keskustelu

Kansainvälisten opiskelijoiden läsnäolosta ja vaikutuksista yhteiskuntaan on keskusteltu useissa (jäsen)valtioissa. Keskustelu liittyy yleensä seuraaviin kolmeen laajaan aiheeseen:

- ▶ työnteko ja pääsy työmarkkinoille (esimerkiksi **Alankomaat, Itävalta, Luxemburg, Ranska, Saksa, Suomi**)
- ▶ opiskelijareitin väärinkäyttö (esimerkiksi **Belgia, Iso-Britannia, Luxemburg, Suomi**)
- ▶ vieraskielinen opetus (esimerkiksi **Italia, Kreikka, Latvia, Suomi**).

Työntekoa ja työmarkkinoille pääsyä koskeva keskustelu keskittyy pitkälti siihen, mikä on kansainvälisten opiskelijoiden vaikutus työmarkkinoihin talouden laskusuhdanteen ja korkean työttömyyden aikana. **Alankomaiden** parlamentissa on pohdittu, vähentääkö lisäpanostus kansainvälisten opiskelijoiden houkuttelemiseen investointeja alankomaalaisiin opiskelijoihin. **Saksassa** ja **Suomessa** on keskusteltu aktiivisesti siitä, miten kansainvälisten opiskelijoiden pääsyä työmarkkinoille voitaisiin parhaiten helpottaa. **Ranskassa** 31. toukokuuta 2011 päivätty kiertokirje (circulaire) herätti keskustelua esteistä, joita lukuisat valmistuneet kansainväliset opiskelijat kohtaavat hakiessaan asemansa muuttamista ”opiskelijasta” ”työntekijäksi”.

Kiertokirje kumottiin toukokuun 2012 presidentinvaalien jälkeen ja korvattiin uudella työmarkkinoille pääsyä koskevalla kiertokirjeellä.

Opiskelijareitin väärinkäyttö on ollut erityinen keskustelunaihe **Belgiassa**, **Isossa-Britanniassa** ja **Suomessa**. **Belgiassa** keskustelu keskittyi kolmansien maiden kansalaisiin, jotka käyttävät hyväksi yksityisten oppilaitosten tarjouksia päästäkseen maahan ilman opiskelutarkoitusta. **Suomessa** keskusteltiin puolestaan oleskelulupamenettelyn hyväksikäytöstä. **Isossa-Britanniassa** järjestetyssä kansainvälisiä opiskelijoita koskevassa kuulemismenettelyssä valtion ulkopuoliset tahot ilmaisivat huolensa opiskeluun liittyvien viisumien väärinkäytöstä. Viisumijärjestelmää on sen jälkeen tiukennettu. Lisätietoa aiheesta on luvussa 4.

Italiassa ja **Kreikassa** on oltu huolissaan vieraskielisen opetuksen tarjoamisesta ja oman maan kansalaisten oikeudesta opiskella omalla kielellään. **Latviassa** uusimpana keskustelunaiheena on ollut, tulisiko valtion rahoittamilla korkeakouluilla olla mahdollisuus tarjota venäjänkielisiä koulutusohjelmia (nykyään se on sallittu vain yksityisille oppilaitoksille). Venäjänkielisillä koulutusohjelmilla voitaisiin houkutella lisää venäjänkielisiä opiskelijoita entisen Neuvostoliiton alueelta. **Liettuassa** ja **Puolassa** julkisen keskustelun aiheena on ollut tarve houkutella kansainvälisiä opiskelijoita, koska paikallisten opiskelijoiden määrät yliopistoissa vähenevät.

Yksityiskohtaista tietoa kunkin (jäsen)valtion politiikasta ja strategioista on kansallisissa raporteissa.

3. (JÄSEN)VALTIOIDEN TOIMET

Tässä luvussa tarkastellaan (jäsen)valtioiden toimia (luvussa 2 kuvatus) kansallisen politiikan ja strategioiden toteuttamiseksi. Luvussa käsitellään erityisesti toimia, jotka liittyvät kansainvälisten opiskelijoiden houkuttelemiseen (kohta 3.1), maahanpääsyyn (kohta 3.2), oleskeluun (kohta 3.3) ja valmistumisen jälkeiseen aikaan (kohta 3.4).

3.1 Kansainvälisten opiskelijoiden houkutteleminen

Seuraavissa kohdissa esitellään toimia, joiden avulla (jäsen)valtiot pyrkivät houkuttelemaan kansainvälisiä opiskelijoita. Lisäksi pohditaan, millä osa-alueilla nykyisiä järjestelmiä voitaisiin parantaa.

3.1.1 Tiedon jakaminen

(Jäsen)valtioiden yhteinen näkemys on, että opiskelumahdollisuuksia koskevan tiedotuksen parantaminen lisää kansainvälisten opiskelijoiden määrää EU-maissa. Kaikissa (jäsen)valtioissa eri toimijat markkinoivat omaa opiskeluympäristöään ja korkeakouluja kolmansien maiden opiskelijoille. Markkinointia hoitavat useimmiten lähetystöt ja konsulaatit, opetusministeriöt, korkeakoulut ja itsenäiset säätiöt. Markkinoinnin eri muotoja ovat muun muassa seuraavat:

- ▶ koulutusmessujen, konferenssien ja foorumien järjestäminen ulkomailla tai osallistuminen niihin (Alankomaat, Belgia, Espanja, Irlanti, Italia, Itävalta, Latvia, Liettua, Puola, Ranska, Ruotsi, Slovakia, Suomi, Viro)
- ▶ jäsenvaltiossa tarjolla olevista opiskelumahdollisuuksista tiedottaminen eri kielillä, myös ministeriöiden verkkosivuilla (Belgia, Iso-Britannia, Italia, Itävalta, Kreikka, Liettua, Puola, Ranska, Ruotsi, Saksa, Suomi, Viro, Norja)
- ▶ välittäjien käyttö kolmansissa maissa rekrytoinnin helpottamiseksi (Belgia, Irlanti, Liettua, Puola)
- ▶ tiettyjen kolmansien maiden opiskelijoille suunnatut kampanjat (Alankomaat, Belgia, Bulgaria, Espanja, Irlanti, Italia, Liettua, Luxemburg, Puola, Ranska, Suomi, Unkari)
- ▶ sosiaalisen median (esimerkiksi Facebook, Twitter ja YouTube) hyödyntäminen (Itävalta, Puola, Suomi, Viro)
- ▶ alumniverkoston käyttö (Liettua, Suomi).

Kiinnostus kehittyvistä talouksista tulevien opiskelijoiden houkuttelemiseen näyttää olevan suurta. Kiinnostuksen taustalla on pyrkimys vahvistaa taloudellisia siteitä näiden maiden kanssa. Esimerkiksi **Belgian** ja **Luxemburgin** tavoitteena on rekrytoida korkeakouluopiskelijoita Kiinasta. **Belgiassa** eräät oppilaitokset tekevät yhteistyötä Kiinassa toimivien välittäjien kanssa rekrytoinnin helpottamiseksi.²⁷ **Liettua, Puola** ja **Ranska**

²⁷ Välittäjien käyttö on sittemmin lopetettu, sillä vaarana on, että välittäjät lähettävät maahan opiskelijoita, joilla ei ole riittäviä edellytyksiä opiskella valitussa koulutusohjelmassa.

houkuttelevat kansainvälisiä opiskelijoita erityisesti sellaisista kolmansista maista, joihin niillä on vahvat historialliset siteet. Tarkoituksena on välttää näin kielieroista aiheutuvat haasteet.

Vaikka näillä toimilla on onnistuttu houkuttelemaan lisää opiskelijoita, useimmissa (jäsen)valtioissa järjestelmä näyttää silti hajanaiselta, koska toimijoita on paljon ja ne toimivat yksinään tiettyjen tavoitteiden täyttämiseksi. Useimmiten opiskeluympäristön markkinointi jää oppilaitosten itsensä tehtäväksi, ja oppilaitokset esittäytyvät koulutusmessuilla usein pikemminkin yksin kuin yhdessä. Oppilaitokset eivät ehkä pysty vastaamaan messuilla käyvien tai verkkosivuja selaavien opiskelijoiden yleisiin tiedusteluihin (esimerkiksi kysymyksiin viisumeihin ja oleskelulupiin liittyvistä maahanpääsyn edellytyksistä). Tiedotusta näyttäisi siis olevan tarpeen keskittää, etenkin kun otetaan huomioon, että riittävän tiedon puutetta pidetään joissain (jäsen)valtioissa syynä siihen, miksi niissä on vähemmän kansainvälisiä opiskelijoita kuin muissa maissa. Erityisesti mainittakoon vielä, että (jäsen)valtiot näyttävät pikemminkin markkinoivan omaa maataan kuin koko EU:ta opiskelukohteena kansainvälisille opiskelijoille.

3.1.2 Kolmansissa maissa suoritettujen tutkintojen tunnustaminen

(Jäsen)valtioissa on käytössä kolmansissa maissa suoritettujen tutkintojen tunnustamisjärjestelmiä hakuprosessin helpottamiseksi. Tehokkaan tunnustamisjärjestelmän on todettu helpottavan kansainvälisten opiskelijoiden maahantuloa. Esimerkiksi **Itävallassa** vuonna 2012 toteutettu tunnustamisjärjestelmän muutos lyhensi validointiaikaa kuudesta kuukaudesta kolmeen kuukauteen.

Useimmissa (jäsen)valtioissa kansainvälisten opiskelijoiden aiemmin hankkima osaaminen voidaan tutkia ja vahvistaa tätä varten perustetussa kansallisessa akateemisessa tiedotuskeskuksessa. Tämä on käytäntö **Belgiassa, Itävallassa, Latviassa, Liettuaissa, Portugalissa, Puolassa,**²⁸ **Ranskassa, Ruotsissa, Saksassa ja Sloveniassa**, missä akateeminen tiedotuskeskus tarjoaa yhteistyössä korkeakoulujen kanssa tietoa ja tukea kolmansien maiden kansalaisille. **Isossa-Britanniassa, Puolassa**²⁹ ja **Suomessa** sitä vastoin jokainen oppilaitos päättää itse, mitkä tutkinnot ja opinnot hyväksytään.

3.1.3 Stipendit ja apurahat

Kolmansien maiden kansalaisilla on valittavanaan monenlaisia stipendejä ja apurahoja, joita tarjoavat pääasiassa korkeakoulut, valtio, yksityiset tutkimusyhtiöt, stipendirahastot tai kolmannet osapuolet. Apurahojen saajat valitaan eri tavoin, mutta vaikuttavia tekijöitä ovat muun muassa kolmansien maiden oppilaitosten kanssa tehdyt kahden- ja monenväliset sopimukset, akateeminen huippuosaaminen ja tietty alkuperä. Stipendit on useimmiten suunnattu maisterin ja tohtorin tutkintoa suorittaville.

²⁸ Tämä pätee korkeakoulujen tutkintotodistuksiin ja akateemisiin tutkintoihin vain, jos niitä ei tunnusteta kansainvälisten sopimusten perusteella. Alueelliset koulutusvirastot vahvistavat toisen asteen koulujen todistukset.

²⁹ Helpottaakseen tunnustamismenettelyä Puola on tehnyt useita kahdenvälisiä sopimuksia koulutodistusten, korkeakoulujen tutkintotodistusten ja akateemisten tutkintojen vastavuoroisesta tunnustamisesta.

Jäsenvaltiot pitävät rahoitusmahdollisuuksia yhtenä tärkeimmistä kansainvälisten opiskelijoiden hakemuksia lisäävistä tekijöistä. (Jäsen)

valtioissa, joissa korkeakoulutus on maksutonta, kuten **Suomessa** ja **Norjassa**, kolmansista maista tulee yleensä runsaasti hakemuksia. Maksujen vaikutuksia käsitellään tarkemmin jäljempänä luvussa 5. Kaikki (jäsen) valtiot **Sloveniaa**³⁰ lukuun ottamatta tarjoavat stipendejä kansainvälisille opiskelijoille.

3.1.4 Hakemusten nopeutettu käsittely

Alankomaissa, Bulgariassa, Espanjassa, Portugalissa, Ranskassa, Ruotsissa, Saksassa ja Sloveniassa on käytössä erilaisia menetelmiä, joilla opiskelijoiden hakemusten käsittelyä nopeutetaan. Esimerkiksi **Espanjan** lainsäädännön mukaan opiskelijat, jotka ovat (jäsen)valtioiden tai muiden, asianomaiset kansainväliset sopimukset allekirjoittaneiden valtioiden koulutusjärjestelmän piirissä, voivat päästä opiskelemaan espanjalaisiin yliopistoihin ilman pääsykokeita. Muissa (jäsen)valtioissa (**Belgia, Itävalta, Kypros, Latvia, Liettua, Slovakia, Suomi, Tšekki, Viro, Norja**) ei sitä vastoin ole säännöksiä hakemusten nopeutetusta käsittelystä, vaan hakemusten käsittelyn on oltava päättynyt ennen opiskelun aloittamista.

3.2 Maahanpääsymenettelyt

Direktiivin 2004/114/EY 12 artiklan 1 kohdan mukaan kolmansista maista tulevilla opiskelijoilla, jotka täyttävät 6 ja 7 artiklan edellytykset, on oikeus saada oleskelulupa ja uusittu lupa, jos kyseiset edellytykset täyttyvät edelleen.³¹ Useimmissa (jäsen)valtioissa kansainväliset opiskelijat saavat oleskeluluvan vasta (jonkin aikaa) maahantulon jälkeen, minkä vuoksi heidän on ensin haettava lyhyt- tai pitkäaikaista viisumia. Jäljempänä olevassa [taulukossa 2](#) esitetään yhteenveto (jäsen)valtioiden viisumi- ja oleskelulupasäännöistä.

(Jäsen)valtiot sallivat kansainvälisten opiskelijoiden opiskelun lyhytaikaisen viisuminturvin, jos opiskelu kestää alle kolme kuukautta. Viisumin myöntäminen riippuu kuitenkin siitä, minkä tyyppisistä opinnoista on kyse ja mikä on oleskelun kesto. **Espanja, Latvia, Liettua, Puola ja Suomi** mainitsevat ottavansa EU:n viisumisäännösten säännökset (erityisesti viisumimaksusta vapauttamista koskevat säännökset) huomioon myöntäessään kolmansien maiden kansalaisille lyhytaikaisia viisumeja opiskelua varten. **Kypros, Portugali ja Slovenia** ilmoittavat, että ne eivät hyödynnä viisumisäännösten tarjoamia mahdollisuuksia, sillä opiskelijoille myönnetään oleskelulupa tai kansallinen viisumi maahantuloa varten.

³⁰ Kansainväliset opiskelijat ovat 31. toukokuuta 2012 lähtien oikeutettuja valtion stipendeihin vain kahdenvälisen sopimuksen perusteella (vastavuoroisuusperiaate). Stipendejä voidaan myöntää vain Slovenian kansalaisille ja ulkomailla asuville slovenialaisille.

³¹ Oleskeluluvat myönnetään tietyksi ajaksi, joka on usein lyhyempi kuin koulutusohjelman odotettu kesto.

Taulukko 2: (Jäsen)valtioiden myöntämät viisumit ja oleskeluluvat

Jäsenvaltio	Lyhytaikainen viisumi / pitkäaikainen viisumi / oleskelulupa
Alankomaat	Tilapäinen oleskelulupa (MVV): MVV on kansallinen viisumi, joka sallii viisuminhaltijan maahantulon ja mahdollistaa oleskeluluvan hakemisen yli kolmen kuukauden oleskelua varten.
Belgia	Kansainvälisten opiskelijoiden on haettava viisumia maahantuloa varten ja sen jälkeen oleskelulupaa yli kolmen kuukauden pituista oleskelua varten.
Bulgaria	Kansainvälisillä opiskelijoilla tulee olla pitkäaikainen viisumi ja oleskelulupa . Vaadittuja pitkäaikaisia viisumeja myöntävät Bulgarian diplomaatti- ja konsuliedustustot. Kun opiskelija saa viisumin, hän voi tulla maahan ja hakea oleskelulupaa . Hakemusta koskeva päätös tehdään 14 päivän kuluessa. Jos kyseessä on tosiseikkojen vuoksi ja oikeudellisesti monimutkainen asia, käsittelyaikaa voidaan pidentää yhteen kuukauteen.
Espanja	Oleskelulupa opiskelua varten: oleskelun keston on oltava sama kuin sen toiminnan kesto, jota varten lupa on myönnetty. Enimmäisraja on yksi vuosi. Luvan voimassaoloa jatketaan vuosittain. Jos opinnot kestävät alle kolme kuukautta, opiskelija saa oleskella Espanjassa lyhytaikaisen viisumin turvin. Viisumin voimassaoloa on mahdollista jatkaa kolmella kuukaudella.
Irlanti	Lyhytaikainen viisumi: alle kolmen kuukauden opintoja varten (usein kielikursseja). Pitkäaikainen viisumi: yli kolmen kuukauden opintoja varten. Kansainvälisten opiskelijoiden on ilmoitauduttava kansalliseen maahanmuuttovirastoon (Garda National Immigration Bureau) kolmen kuukauden kuluessa maahantulosta. Oleskelulupa myönnetään tämän jälkeen.
Iso-Britannia	Opiskelijan vierailuviisumi: maahantulo tämältyyppisen viisumin turvin voi olla mahdollista, jos opiskelu kestää enintään kuusi kuukautta (tai 11 kuukautta, jos kyseessä on englannin kielen kurssi). Tason 4 opiskelijaviisumi: kansainvälisille opiskelijoille, jotka suorittavat yli kuusi kuukautta kestäviä oppivelvollisuuskoulutuksen jälkeisiä opintoja. Maahan asettuminen: ei mahdollista suoraan opiskelijoille, paitsi jos he ovat oikeutettuja hakemaan pysyvää oleskelulupaa (esimerkiksi ammattitaitoisina työntekijöinä tai avioliiton kautta).
Italia	Pitkä- ja lyhytaikaista opiskelua varten vaaditaan maahantuloviisumi (jollei vapautusta). Oleskelulupahakemus on jätettävä kahdeksan työpäivän kuluessa maahantulosta.
Itävalta	Kansainvälisillä opiskelijoilla on oltava oleskelulupa opintojen aikana. Opiskelijan on haettava oleskelulupaa Itävallan ulkopuolella, saatava viisumi maahantuloa varten ja noudettava oleskelulupa kuuden kuukauden kuluessa hakemusta koskevan ilmoituksen saamisesta ja joka tapauksessa viisumin voimassaoloaikana.
Kreikka	Maahantuloviisumi ja sen jälkeen oleskelulupa , joka myönnetään Kreikassa.
Kypros	Ensin maahantuloviisumi ja sen jälkeen oleskelulupa , kun kansainvälinen opiskelija tulee maahan.

Jäsenvaltio	Lyhytaikainen viisumi / pitkäaikainen viisumi / oleskelulupa
Latvia	<p>Lyhytaikainen viisumi: opiskelu on lyhytaikaista (esimerkiksi erilliset kurssit, kielikurssit tai kesäyliopisto), ja oleskelu kestää enintään 90 päivää puolivuotisjaksolla, joka alkaa ensimmäisestä maahantulopäivästä.</p> <p>Tilapäinen oleskelulupa: pitkäaikaista opiskelua varten. Lupa myönnetään koko opiskeluajaksi, mutta sitä on jatkettava vuosittain. Hakemus on tehtävä lähtömaassa, muutamain poikkeuksin.</p>
Liettua	<p>Kansainväliset opiskelijat voivat oleskella Liettussa, jos heillä on joko kansallinen pitkäaikainen viisumi (enintään vuoden oleskelua varten) tai oleskelulupa (yli vuoden oleskelua varten). Viisumeja myöntävät Liettuan diplomaatti- ja konsuliedustustot. Kun opiskelija saa viisumin, hän voi tulla maahan ja hakea oleskelulupaa (jos oleskelu kestää yli vuoden).</p> <p>Tilapäinen oleskelulupa: sallii oleskelun koko opiskeluajan, mutta lupaa on jatkettava vuosittain.</p>
Luxemburg	<p>Saatuaan oleskeluoikeuden kansainvälisen opiskelijan on haettava viisumia maahantuloa varten (jos viisumi vaaditaan) ja sen jälkeen oleskelulupaa yli kolmen kuukauden oleskelua varten.</p>
Portugali	<p>Oleskeluviisumi: maahantuloa varten. Kyseessä on pitkäaikainen kansallinen viisumi, sillä opiskelua varten ei myönnetä lyhytaikaisia viisumeja. Opiskelijat hakevat sen jälkeen oleskelulupaa.</p>
Puola	<p>Lyhytaikainen Schengen-viisumi, tyyppi C (enintään 90 päivää) tai pitkäaikainen Schengen-viisumi, tyyppi D (enintään yksi vuosi). Opiskelijat hakevat sen jälkeen oleskelulupaa määrääjäksi.</p> <p>Oleskelulupaa on mahdollista hakea Puolan ulkopuolella määrääjäksi myös suoraan (tällaisesta mahdollisuudesta luopumista kuitenkin suunnitellaan).</p> <p>Oleskelulupa on voimassa enintään vuoden. Ulkomaalaislain luonnoksessa säädetään voimassaolon pidentämisestä yhteen vuoteen ja kolmeen kuukauteen. Kun kyseessä on ensimmäinen oleskelulupa, seuraava lupa myönnetään kahdeksi vuodeksi.</p>
Ranska	<p>Lyhytaikainen viisumi: kieliopintoja tai muita lyhyitä kursseja varten.</p> <p>Pitkäaikainen viisumi (vastaa oleskelulupaa) myönnetään enintään 12 kuukaudeksi. Viisumi myönnetään kaikille kansainvälisille opiskelijoille, jotka haluavat opiskella ranskalaisessa korkeakoulussa.</p>
Ruotsi	<p>Viisumi: enintään kolme kuukautta kestävää opiskelua varten.</p> <p>Oleskelulupa: pitempään kestävää opiskelua varten.</p>
Saksa	<p>Kansainvälisten opiskelijoiden on haettava viisumia ennen liittovaltion alueelle saapumista. Maahantulon jälkeen on jätettävä oleskelulupahakemus toimivaltaiselle maahanmuuttoviranomaiselle.</p>
Slovakia	<p>Kolmansien maiden kansalaisille, joiden oleskelun ensisijainen peruste on opiskelu, voidaan myöntää erityyppisiä tilapäisiä oleskelulupia, joiden perusteella heidän oikeutensa ja velvollisuutensa määräytyvät:</p> <p>a) tilapäinen oleskelulupa opiskelua varten; b) tilapäinen oleskelulupa Slovakian valtion tai EU:n ohjelmiin perustuvaa toimintaa varten; c) tilapäinen oleskelulupa Slovakian allekirjoittamaan kansainväliseen sopimukseen perustuvaa toimintaa varten; d) sellaisen kolmannen maan kansalaisen tilapäinen oleskelulupa, jolla on pitkäaikainen oleskelulupa toisessa jäsenvaltiossa.</p>
Slovenia	<p>Pitkäaikainen viisumi: kurssille tai muuhun vastaavan tyyppisen koulutukseen osallistumista varten. Voimassa vuoden.</p> <p>Tilapäinen oleskelulupa: Sloveniassa opiskelua varten. Myös ensimmäinen tilapäinen lupa on periaatteessa voimassa vuoden.</p>

Jäsenvaltio	Lyhytaikainen viisumi / pitkäaikainen viisumi / oleskelulupa
Suomi	Viisumi (Schengen-viisumi, tyyppi C): enintään kolme kuukautta kestävää opiskelua varten (viisumivapaan maan kansalainen voi opiskella Suomessa kolme kuukautta viisumitta). Oleskelulupa: pitempään kestävää opiskelua varten.
Tšekki	Muuta kuin direktiivissä 2004/114/EY määriteltyä opiskelua varten vaaditaan pitkäaikainen viisumi (voimassa kuusi kuukautta). Direktiivissä 2004/114/EY määriteltyä opiskelua, myös julkisten korkeakoulujen järjestämiä valmentavia opintoja, varten vaaditaan oleskelulupa (voimassa vuoden, uusittavissa).
Unkari	Yli kolmen kuukauden oleskelu: Henkilöllä on oltava kansallinen viisumi tai oleskelulupa. Oleskelulupa opiskelua varten voidaan myöntää kolmannen maan kansalaiselle, joka on hyväksytty Unkarissa akkreditoituun korkea-asteen oppilaitokseen ja jolle on myönnetty oikeus päästä Unkarin alueelle osallistumaan päätoimisesti kokopäiväiseen opinto-ohjelmaan. Kun maahantulon ja oleskelun tarkoitus on opiskelu, opiskelija voi esittää asianomaisen oppilaitoksen todistuksen.
Viro	Enintään kuusi kuukautta kestävään oleskeluun vaaditaan viisumi . Pitempää oleskelua varten on haettava oleskelulupaa .
Norja	Vierailuviisumi: kesäyliopistokursseja ja enintään kolme kuukautta (90 päivää) kestäviä opintoja varten. Oleskelulupa: opiskelijat, tohtorikoulutettavat ja omarahoitteiset tutkijat, jotka aikovat oleskella maassa yli kolme kuukautta.

Lähde: kansalliset raportit

Vaikka viisumia tai maahantulolupaa koskevat vaatimukset ovat direktiivin 2004/114/EY 6 ja 7 artiklan mukaisia direktiiviä soveltavissa (jäsen)valtioissa, kansainvälisten opiskelijoiden todetaan usein³² kohtaavan erilaisia haasteita viisumin tai oleskeluluvan hakemista koskevien kansallisten säännösten vuoksi. Näitä ovat muun muassa seuraavat:

- ▶ Viisumia tai oleskelulupaa hakevan kansainvälisen opiskelijan on pääsääntöisesti käytävä henkilökohtaisesti kyseisen (jäsen)valtion diplomaatti- tai konsuliedustustossa, missä häntä haastatellaan hakemuksen perusteista. Käynti voi olla välttämätön myös hakijaa koskevien biometrinen tietojen keräämiseksi. Tätä on pidetty erityisen ongelmallisena sellaisten opiskelijoiden kannalta, jotka haluavat opiskella esimerkiksi Liettuassa, Luxemburgissa, Suomessa tai Virossa, sillä näillä mailla on vain vähän diplomaattiedustustoja eri puolilla maailmaa.
- ▶ (Jäsen)valtiot eivät salli oleskelulupahakemusten jättämistä muiden (jäsen)valtioiden edustustoihin. Suomessa valmistellaan parhaillaan hallituksen esitystä, jossa säännöksiä ehdotetaan muutettavaksi niin, että ulkomailla tapahtuvaan oleskelulupahakemuksen vastaanottamiseen liittyviä tehtäviä voitaisiin antaa toisen Schengen-maan edustustolle, ulkopuoliselle palveluntarjoajalle tai Suomen kunniakonsulille.

³² Lisätietoa on kansallisissa raporteissa, jotka ovat saatavilla osoitteesta <http://emn.europa.eu> kohdasta "EMN Studies".

- ▶ Eräät (jäsen)valtiot (Italia, Itävalta, Kreikka, Ruotsi, Saksa, Viro) hyväksyvät yleensä vain jäsenvaltion ulkopuolella jätetyt ensimmäistä viisumia tai oleskelulupaa koskevat hakemukset. Virossa poikkeuksena ovat maisteri- tai tohtorikoulutusohjelmaan hakevat opiskelijat, jotka voivat jättää tilapäistä oleskelulupaa koskevan hakemuksen Virossa, jos he oleskelevat siellä laillisesti. Tämä pätee myös kansainvälisiin opiskelijoihin, joilla on pitkäaikainen oleskelulupa toisessa (jäsen) valtiossa. Myös Ruotsissa sovelletaan eräitä poikkeuksia.
- ▶ Hakemuksia koskevia päätöksiä ei anneta kirjallisesti. Kansainvälisen opiskelijan on vaikea hakea muutosta päätökseen, jos hylkäämisen perusteita ei ole ilmoitettu kirjallisesti. Bulgariassa, Luxemburgissa ja Suomessa hakija saa kirjallisen ilmoituksen hakemustaan koskevasta päätöksestä, mikä helpottaa valituksen tekemistä.

(Jäsen)valtioissa, joissa on käytössä erityyppisiä lupia ja viisumeja opiskelutarkoituksessa tapahtuvaa maahantuloa varten, kansainväliset opiskelijat valitsevat usein vaihtoehdon, jonka avulla he pääsevät mahdollisimman nopeasti maahan. Esimerkiksi **Liettuassa** kansainväliset opiskelijat voivat hakea tilapäistä oleskelulupaa maan ulkopuolella. Yliopistot kuitenkin kehottavat yleensä opiskelijoita hakemaan sen sijaan kansallista toistuvaviisumia, sillä oleskeluluvan käsittely voi kestää kuusi kuukautta, kun taas kansallisen viisumin saa 15 päivässä. Kansallisen viisumin turvin maahan tullessa kansainvälisellä opiskelijalla ei kuitenkaan ole samoja oikeuksia kuin oleskeluluvan saaneella opiskelijalla. Esimerkiksi pääsy sosiaaliturvan piiriin on rajoitettu. Tilanne on samanlainen **Puolassa**, missä maahantuloviisumin hakeminen vie vähemmän aikaa kuin oleskeluluvan hakeminen lähtömaassa. Lisäksi siitä aiheutuu vähemmän kustannuksia.

Viisumi- ja oleskelulupahakemusten käsittelystä peritään maksu, jonka suuruus vaihtelee eri maissa. Viisumista peritään eri maksu kuin oleskeluluvasta. Esimerkiksi **Kyproksella** oleskeluluvan käsittelymaksu on noin 35 euroa, kun taas **Alankomaissa** oleskeluluvasta ilman tilapäistä oleskelulupaa (MVV) peritään 300 euroa. Eräissä (jäsen)valtioissa (esimerkiksi **Italiassa**, **Puolassa**³³ ja **Suomessa**) ei peritä viisumimaksua kolmansista maista tulevilta korkeakouluopiskelijoilta. **Italiassa** ei peritä maksua opiskelua varten myönnettyistä kansallisista viisumeista. **Latviassa** opiskelijoiden maksuja on alennettu, ja joidenkin koulutusohjelmien (maisteri- ja tohtorikoulutus) opiskelijat on vapautettu maksusta.³⁴ On epävarmaa, onko lupa- ja viisumimaksujen suuruudella merkitystä kansainvälisille opiskelijoille heidän arvioidessaan (jäsen)valtioiden koulutusjärjestelmiä. Pienempiä hallinnollisia maksuja voidaan kuitenkin pitää houkuttelevana tekijänä. Oleskeluluvista perittävät maksut ovat viime vuosina nousseet merkittävästi useissa (jäsen)valtioissa, muun muassa **Alankomaissa**, **Isossa-Britanniassa**³⁵ ja **Suomessa**. **Slovakiassa** sitä vastoin Schengen-viisumin ja opiskelua varten myönnettävän tilapäisen oleskeluluvan maksut poistettiin 1. tammikuuta 2012. Liitteessä 2 on laaja yhteenveto aiheesta.

³³ **Puolassa** ei peritä maksua Schengen-viisumeista eikä pitkäaikaisista viisumeista, jos maksusta on luovuttu kahdenvälisen sopimuksen tai ulkoasiainministerin päätöksen perusteella (Ukraina ja Valko-Venäjä). "Puolalaisen kortin" (Karta Polaka) haltijat, Puolassa opiskelevat stipendiaatit ja puolan kielen kursseilla opiskelevat eivät tarvitse pitkäaikaista viisumia kansalaisuudesta riippumatta.

³⁴ Opiskelijat voivat kuitenkin maksaa suuremman maksun nopeutetusta käsittelystä.

³⁵ **Isossa-Britanniassa** kyse on opiskelijaviisumien kustannuksista.

Oleskeluluvista perittävien maksujen lisäksi myös koulutuksesta perittävät maksut vaihtelevat (jäsen)valtioissa. **Suomessa** lupamaksujen nousulla ei ole ollut suurta merkitystä, sillä hakemusten määrä on lisääntynyt. Mahdollisten lukukausimaksujen arvellaan kuitenkin vaikuttavan opiskelijoiden kiinnostukseen merkittävästi. Liitteessä 3 on laaja yhteenveto (jäsen)valtioissa perittävistä opiskelumaksuista.

3.3 Opiskeluaikana sovellettavat toimet

Tässä kohdassa tarkastellaan oleskeluun liittyviä seikkoja. Käsiteltäviä aiheita ovat lupien voimassaolon jatkaminen oleskelun aikana (kohta 3.3.1), oleskelulupien pituutta ja jatkamista koskevat aikarajat (kohta 3.3.2), pääsy työmarkkinoille opiskelun aikana (kohta 3.3.3), myönnettävät oikeudet (kohta 3.3.4) sekä perheenjäsenten oikeus seurata mukana (kohta 3.3.5).

3.3.1 Lupien voimassaolon jatkaminen opiskelun aikana

Oleskelulupien voimassaolon jatkamista koskevat yleiset säännöt ovat samanlaisia useimmissa (jäsen)valtioissa. Kansainvälisten opiskelijoiden on haettava oleskeluluvan jatkamista tai uusimista ennen luvan umpeutumista, kunnes he ovat päättäneet opintonsa. Useimmissa (jäsen)valtioissa oleskeluluvan jatkamista voi hakea kyseisessä (jäsen)valtiossa ottamalla yhteyttä vastaavaan kansalliseen viranomaiseen (esimerkiksi prefektuuri tai ministeriö) ennen luvan umpeutumista. Monissa (jäsen)valtioissa tilapäinen oleskelulupa myönnetään opiskeluajaksi, mutta se on uusittava vuosittain. Näin kansalliset viranomaiset voivat varmistaa, että maahanpääsyn ja oleskelun edellytykset täyttyvät edelleen täysimittaisesti. Toisissa (jäsen)valtioissa (esimerkiksi **Luxemburgissa**, **Portugalissa** ja **Ruotsissa**) tilapäinen oleskelulupa on voimassa vähintään vuoden, jollei opintojen kesto ole lyhyempi.

Kun opiskelija hakee oleskelulupansa jatkamista tai uusimista, (jäsen)valtiot arvioivat yleensä, onko esitetty opiskelu todellista ja vakavaa. Arviointi perustuu useisiin kriteereihin, muun muassa seuraaviin:

- ▶ yleissääntönä ensimmäisen luvan myöntämisedellytysten täyttyminen ajanjaksona, jolle jatkolupaa haetaan
- ▶ säännöllinen läsnäolo ja osallistuminen tentteihin
- ▶ opintojen jatkaminen samassa tutkinto-ohjelmassa
- ▶ esitettyjen opintojen uskottavuus, jos opiskelija vaihtaa toiseen tutkinto-ohjelmaan
- ▶ pankin tiliote rahoituslähteen todistamiseksi
- ▶ todisteet opintojen tyydyttävästä etenemisestä ja oppilaitoksen raportti.

Opintojen tilannetta koskevat kriteerit vaihtelevat eri (jäsen)valtioissa, ja joissain valtioissa kriteerit voivat olla tiukemmat väärinkäytösten estämiseksi. **Liettuassa**, **Slovakiassa** ja **Sloveniassa** lupien jatkamisen ehdot ovat samat kuin maahantulon yhteydessä. Oleskelulupien jatkohakemusten

arviointia varten ei kuitenkaan ole mitään erityisiä kriteerejä (esimerkiksi saadut arvosanat, etenemisvauhti tai kielitaito).

3.3.2 Opiskelua varten myönnettyjen lupien pituuden rajoittaminen

Vaikka oleskelulupien voimassaolon jatkamista koskevat yleiset säännöt ovat samanlaisia useimmissa (jäsen)valtioissa, käytössä on erilaisia aikarajoja sille, kuinka kauan kansainvälinen opiskelija saa oleskella maassa suorittaakseen opintonsa.

Tutkinto-opiskelua varten myönnettyjen lupien pituus vaihtelee viidestä vuodesta (**Luxemburg**) seitsemään vuoteen (**Irlanti**).³⁶ Maisterin tutkinnon aikaraja vaihtelee kolmesta vuodesta (**Luxemburg**) kuuteen vuoteen (**Iso-Britannia**). Lisäksi **Irlannissa** tutkintoon johtamattoman koulutuksen ja kielikoulutuksen aikaraja on kolme vuotta.³⁷ **Italiassa** oleskelulupa voidaan myöntää enintään kolme vuotta opintojen laillista kestoa pidemmäksi ajaksi.

[Taulukossa 3](#) on yhteenvedo eräiden (jäsen)valtioiden ilmoittamista lupien aikarajoista.

Taulukko 3: Opiskelua varten myönnettyjen lupien aikarajat

Jäsenvaltio	Aikaraja
Irlanti	Tutkinto-ohjelmat: seitsemän vuoden aikaraja. Tutkintoon johtamaton koulutus ja kielikoulutus: kolmen vuoden aikaraja. Maisterin tai tohtorin tutkintoa suorittaviin opiskelijoihin voidaan soveltaa poikkeuksia.
Iso-Britannia	Tason 5 tutkinto: viiden vuoden aikaraja (joihinkin opiskelualoihin, esimerkiksi arkkitehtuuriin, lääketieteeseen ja oikeustieteeseen, ei sovelleta viiden vuoden sääntöä). Maisterin tutkinto: kuuden vuoden aikaraja. 18-vuotiaat ja sitä vanhemmat opiskelijat saavat suorittaa tutkintoon johtamattomia opintoja yhteensä enintään kolme vuotta elämänsä aikana.
Italia	Oleskelulupa voidaan myöntää enintään kolme vuotta opintojen laillista kestoa pidemmäksi ajaksi.
Kreikka	Oleskeluaika voi olla enintään opintojen kokonaiskesto lisättynä 50 prosentilla . Oleskeluaikaa voidaan pidentää yhdellä vuodella kreikan kielen oppimista varten.
Kypros	Oleskelulupa myönnetään opintojen keston ajaksi lisättynä 50 prosentilla opintojen kestosta .
Luxemburg	Tutkinto-opiskelu: viiden vuoden aikaraja. Maisterin tutkinto: kolmen vuoden aikaraja.
Ruotsi	Ei enimmäisrajaa.
Saksa	Oleskelu opiskelutarkoituksessa voi kestää yhteensä enintään kymmenen vuotta .

Lähde: kansalliset raportit

³⁶ Ennen kuin Euroopan talousalueen ulkopuolelta tulevien opiskelijoiden maahanmuuttoa koskeva uusi järjestelmä otettiin käyttöön vuonna 2010, opiskelun kestoa ei otettu huomioon maahantulo- ja/tai oleskelulupaa koskevassa päätöksessä. Uudessa järjestelmässä tutkintoon johtamaton koulutus ja kielikoulutus oikeuttavat enintään kolmen vuoden oleskeluun Irlannissa. Tutkinto-opiskelijat saavat oleskella maassa enintään seitsemän vuotta, erityisiä olosuheteita lukuun ottamatta.

³⁷ Sama kuin edellä.

Slovakiassa kansainvälisille opiskelijoille myönnettävät kaikenlaiset tilapäiset oleskeluluvat voidaan uusina toistuvasti ja aina enintään kolmeksi tai viideksi vuodeksi (oleskelulupatyypin mukaan).

3.3.3 Pääsy työmarkkinoille opiskelun aikana

Tässä kohdassa tarkastellaan työmarkkinoille pääsyn ehtoja opiskelun aikana (kohta 3.3.3.1), yleisimpiä toimialoja (kohta 3.3.3.2) sekä mahdollisuuksia elinkeinonharjoittamiseen (kohta 3.3.3.3).

3.3.3.1 Pääsyt ehdot

Direktiivin 2004/114/EY 17 artiklassa säädetään, että kansainvälisille opiskelijoille on annettava oikeus toimia palkattuina työntekijöinä ja itsenäisinä ammatinharjoittajina ja että (jäsen)valtiot vahvistavat työntekijöiden sallitun enimmäisajan (vähintään kymmentä tuntia vastaava määrä). (Jäsen)valtion työmarkkinoilla vallitseva tilanne voidaan ottaa huomioon.

Liitteessä 4 on yhteenveto ehdoista, joita (jäsen)valtiot asettavat kansainvälisten opiskelijoiden työmarkkinoille pääsulle. Opintojen ohessa työskentelyyn sallittu aika vaihtelee (jäsen)valtioissa 10 tunnista (**Luxemburg**) 25 tuntiin (**Suomi, Unkari**) viikossa. Loma-aikoina opiskelijat saavat työskennellä kokoaikaisesti (noin 38–40 tuntia viikossa). **Ruotsissa** ja **Tšekissä** kansainväliset opiskelijat voivat työskennellä vapaasti opintojen ohessa, sillä työmarkkinoille pääsulle ei ole asetettu rajoituksia.

Vaikka kaikki (jäsen)valtiot sallivat opiskelijoiden pääsyn työmarkkinoille direktiivin 2004/114/EY mukaisesti, rajoitukset ja tiukat ehdot voivat vaikeuttaa työmarkkinoille pääsyä. Esimerkiksi **Liettuassa** ja **Luxemburgissa** kansainvälisillä opiskelijoilla on periaatteessa oikeus työskentelyyn, mutta tätä oikeutta sovelletaan vasta toisen opiskeluvuoden alusta lähtien. **Liettuassa** opiskelijat saavat lain mukaan työskennellä enintään 20 tuntia viikossa. Työluvansa saaminen on kuitenkin vaikeaa, sillä työnantajan, joka haluaa palkata kolmannesta maasta tulevan opiskelijan, on todistettava, että kyseiseen työhön ei löydy Liettuan tai EU:n kansalaista, jolla on samat taidot kuin kansainvälisellä opiskelijalla. **Liettuassa** tehdyn kyselyn mukaan 71 prosenttia kansainvälisistä opiskelijoista haluaisi työskennellä, mutta esteiden vuoksi vain kaksi prosenttia pystyi täyttämään vaatimukset ja saamaan työtä. Tilanne on sama **Slovakiassa**, missä EU:n kansalaiset ovat etusijalla kolmansista maista tuleviin opiskelijoihin nähden. Opiskelijat saavat kuitenkin työskennellä 10 tuntia viikossa ilman työlupaa.

3.3.3.2 Yleisimmät toimialat

Tietoa yleisimmistä toimialoista ja vaadittavasta osaamisesta on vaikea saada useimmissa (jäsen)valtioissa. Saatavilla olevista tiedoista voidaan kuitenkin päätellä, että opiskelijoilla on mahdollisuus työskennellä vain osaaikaisesti vähän koulutusta vaativilla aloilla, joilla he voivat pikemminkin saada lisätuloja kuin hankkia kokemusta tai laajentaa ammatillista verkostoitumista valmistumisen jälkeistä tilannetta helpottamaan.

Alla olevassa [taulukossa 4](#) esitetään yhteenveto eräiden (jäsen)valtioiden kansallisissa raporteissa mainituista yleisimmistä toimialoista. Useimmilla näistä aloista työtehtävät ovat vähän koulutusta vaativia. Joidenkin jäsenvaltioiden, esimerkiksi **Ison-Britannian**, mukaan kansainvälisiä opiskelijoita työskentelee kuitenkin myös opintoihin liittyvillä aloilla, kuten tietotekniikan, tekniikan ja lääketieteen alalla sekä pankkialalla.

Taulukko 4: Yleisimmät toimialat, joilla työskentelee kansainvälisiä opiskelijoita ((jäsen)valtioiden ilmoituksen mukaan)

Jäsenvaltio	Teollisuus	Terveys- ja sosiaalipalvelut	Hotelli- ja ravintola-ala	Kotitaloustyöt, esimerkiksi siivous	Turvallisuus ja valvonta	Valmistustoiminta	Ruumiillinen työ	Maanviljely, karjanhoito ja kalastus	Vähittäiskauppa	Tietotekniikka	Rahoitusala	Lehtien jakaminen	Lastenhoito
Alankomaat			X						X				
Iso-Britannia		X	X							X	X		
Kypros	X	X	X	X		X		X		X			
Latvia			X						X				
Luxemburg			X										
Puola			X				X			X			X
Ranska			X	X	X								
Suomi				X								X	

Lähde: kansalliset raportit

3.3.3.3 Elinkeinonharjoittaminen

Kansainvälisten opiskelijoiden työskentely on sallittu kaikissa (jäsen) valtioissa opiskelun aikana, mutta eräät (jäsen)valtiot eivät salli elinkeinonharjoittamista. **Sloveniassa** ja **Virossa** kansainväliset opiskelijat eivät voi toimia elinkeinonharjoittajina opiskelijan asemassa. Jos opiskelija siis haluaa toimia elinkeinonharjoittajana, hänen on muutettava asemaansa.

(Jäsen)valtioita, joissa elinkeinonharjoittaminen on sallittu, ovat **Alankomaat, Espanja, Italia, Itävalta, Latvia, Liettua, Puola,³⁸ Ruotsi,**

³⁸ Opiskelijoilla, joilla on koulutusta varten (jatko-opinnot, tutkinnon jälkeinen sairaalaharjoittelu tai lääketieteen erikoisalut) myönnetty oleskelulupa, on rajallinen oikeus.

Saksa, Slovakia,³⁹ **Suomi** ja **Norja. Puolassa** kokopäiväisesti opiskelevat tai kokopäiväisesti tohtorin tutkintoa suorittavat kansainväliset opiskelijat, joille on myönnetty oleskelulupa määräajaksi, voivat harjoittaa liiketoimintaa (mukaan lukien sen suosituinta muotoa eli yksilön harjoittamaa liiketoimintaa, jossa ei tarvita vähimmäispääomaa), samojen sääntöjen mukaisesti kuin maan kansalaiset. Kansainväliset opiskelijat ovat siis yksi harvoista kolmansien maiden kansalaisten ryhmistä (pakolaisia ja maahan asettuneita maahanmuuttajia lukuun ottamatta), jotka saavat ryhtyä harjoittamaan taloudellista toimintaa samojen sääntöjen mukaisesti kuin maan kansalaiset.

3.3.4 Oikeudet

(Jäsen)valtioiden kansainvälisille opiskelijoille myöntämät oikeudet vaihtelevat. Alla olevassa taulukossa 5 on yhteenveto kansainvälisten opiskelijoiden saatavilla olevista oikeuksista. Joissain tapauksissa oikeudet riippuvat siitä, onko opiskelijalla pääsy työmarkkinoille. **Belgiassa, Isossa-Britanniassa, Italiassa, Itävallassa, Liettuassa, Portugalissa, Puolassa,**⁴⁰ **Ranskassa, Ruotsissa, Slovakiassa, Suomessa, Virossa** ja **Norjassa** kansainvälisillä opiskelijoilla on työelämässä samat oikeudet kuin oman maan ja muiden EU-maiden kansalaisilla.

Kansainvälisillä opiskelijoilla on (jäsen)valtioissa harvoin oikeutta sosiaaliturvaan, jos he eivät työskentele säännöllisesti. Opiskelijoilla on kuitenkin seuraavat sosiaaliturvaoikeudet:

- ▶ asumistuki (**Ranska**)
- ▶ työttömyyskorvaus (**Norja**⁴¹).

Myös pääsyä julkisen terveydenhuollon piiriin on rajoitettu. Opiskelijoilla on kuitenkin oikeus julkiseen terveydenhuoltoon (ilman yksityistä vakuutusta) **Isossa-Britanniassa, Kyproksella, Portugalissa, Puolassa,**⁴² **Ranskassa, Ruotsissa,**⁴³ **Slovakiassa**⁴⁴ ja **Norjassa.**⁴⁵

³⁹ Poikkeuksena ovat kansainväliset opiskelijat, joille on myönnetty tilapäinen oleskelulupa erityistoimintaa varten.

⁴⁰ Alle 26-vuotiaat toimeksiantosopimuksen perusteella työskentelevät opiskelijat eivät kuulu pakollisen sosiaalivakuutuksen piiriin. He voivat kuitenkin ottaa vapaaehtoisen vakuutuksen.

⁴¹ Tämä koskee vain **Norjassa** laillisesti oleskelevia henkilöitä, joiden oleskelu kestää vähintään 12 kuukautta.

⁴² Vain jos opiskelija hankkii valtion sairausvakuutuksen. Opiskelijat, jotka ovat todistetusti alkuperältään puolalaisia, voivat pyytää kyseistä korkeakoulua maksamaan vakuutuksen.

⁴³ Tämä pätee kaikkiin, jotka oleskelevat tai joiden voidaan olettaa oleskelevan Ruotsissa laillisesti vähintään vuoden.

⁴⁴ Vain kansainväliseen sopimukseen perustuvaa koulutusta suorittavat kansainväliset opiskelijat.

⁴⁵ Tämä koskee vain **Norjassa** laillisesti oleskelevia henkilöitä, joiden oleskelu kestää vähintään 12 kuukautta.

Taulukko 5: Oikeudet

Jäsenvaltio	Kuvaus
Belgia	Kansainvälisillä opiskelijoilla on samat oikeudet kuin belgialaisilla opiskelijoilla.
Irlanti	Sosiaaliturva-oikeudet: ei oikeutta sosiaaliturvaetuuksiin, työttömäksi joutuneella ei oikeutta minkään tyyppiseen sosiaaliseen suojeluun, ei myöskään oikeutta sairauteen, työttömyyteen tai vanhuuteen liittyviin muihin sosiaalietuuksiin.
Iso-Britannia	Työmarkkinaoikeudet: jos opiskelijalla on oikeus työskennellä T4-viisumin turvin, häntä suojaavat samat työnantajien velvollisuuksia koskevat säännökset kuin EU:n kansalaisia. Sosiaaliturva-oikeudet: Jos opiskelijalla on T4-viisumi, hänellä ei ole oikeutta useimpiin valtion maksamiin etuuksiin. Julkiset varat ja valtion maksamat etuudet ovat opiskelijan ulottumattomissa. Julkista terveydenhuoltoa koskevat oikeudet: oikeus kansallisen terveydenhuoltojärjestelmän (National Health Service) palveluihin.
Italia	Työmarkkinaoikeudet: oikeus sosiaaliturvaetuuksiin liittyy säännölliseen työsuhteeseen.
Itävalta	Työmarkkinaoikeudet: Työnantaja on velvollinen vakuuttamaan työntekijän. Vakuutukseen sisältyy sairausvakuutus, jos palkka ylittää tietyn summan.
Kypros	Julkista terveydenhuoltoa koskevat oikeudet: oikeus terveydenhuoltoon. Sosiaaliturva-oikeudet: ei oikeutta sosiaaliturvaan.
Latvia	Sosiaaliturva: ei oikeutta valtion sosiaaliavustuksiin, valtion takaamaan työttömyys- ja työnhakutukeen eikä valtion takaamaan sairaanhoitoon.
Liettua	Sosiaaliturva: ei oikeutta valtion sosiaaliavustuksiin, valtion takaamaan työttömyys- ja työnhakutukeen eikä valtion takaamaan sairaanhoitoon. Työmarkkinaoikeudet: työskentelevät opiskelijat kuuluvat työperusteisen sosiaalivakuutuksen piiriin.
Luxemburg	Julkista terveydenhuoltoa koskevat oikeudet: Oikeus terveydenhuoltoon. Opiskelijoiden on maksettava kansalliselle sairausvakuutuskassalle (Caisse nationale de santé) vähintään 100,88 euroa kuukaudessa, mikä antaa heille oikeuden terveystalviin.
Portugali	Työmarkkinaoikeudet: kansainvälisillä opiskelijoilla on niissä rajoissa, joissa he voivat tehdä palkkatyötä, samat sosiaaliturvaan, veroetuuksiin ja ammattiliiton jäsenyyteen liittyvät työntekijöiden oikeudet kuin maan kansalaisilla. Julkista terveydenhuoltoa koskevat oikeudet: kansainvälisillä opiskelijoilla on oikeus terveydenhuoltoon.
Puola	Työmarkkinaoikeudet: vain Puolassa useita vuosia asuneet opiskelijat, joille on myönnetty lupa asettua maahan tai pitkään oleskelleen kolmannen maan kansalaisen asema Puolassa tai muussa jäsenvaltiossa ja joille on tämän perusteella myönnetty oleskelulupa määräajaksi. Julkista terveydenhuoltoa koskevat oikeudet: vain vakuutuksen hankkineilla opiskelijoilla. Sosiaaliturva-oikeudet: Sosiaaliavustus – vain Puolassa useita vuosia asuneet opiskelijat, joille on myönnetty esimerkiksi lupa asettua maahan tai pitkään oleskelleen kolmannen maan kansalaisen asema Puolassa tai muussa jäsenvaltiossa ja joille on tämän perusteella myönnetty oleskelulupa määräajaksi. Sosiaaliturva-etuudet – vain opiskelijat.
Ranska	Julkista terveydenhuoltoa koskevat oikeudet: oikeus terveydenhuoltoon. Sosiaaliturva-oikeudet: sosiaalivakuutus ja asumistuki. Työmarkkinaoikeudet: palkallista työtä tekeville kansainvälisillä opiskelijoilla on samat oikeudet kuin ranskalaisilla työntekijöillä.

Jäsenvaltio	Kuvaus
Ruotsi	<p>Sosiaaliturvaoikeudet: kansainvälisiä opiskelijoita ei pidetä asukkaina, minkä vuoksi he eivät kuulu asumisperusteisen sosiaalivakuutuksen piiriin.</p> <p>Julkista terveydenhuoltoa koskevat oikeudet: Kansainväliset opiskelijat, jotka oleskelevat tai joiden voidaan olettaa oleskelevan maassa vähintään vuoden, merkitään väestörekisteriin. Tämän jälkeen heillä on oikeus samaan terveydenhuoltoon kuin muilla laillisilla asukkailla.</p> <p>Työmarkkinaoikeudet: Työskentelevät opiskelijat kuuluvat työperusteisen sosiaalivakuutuksen piiriin, jonka etuuksiin kuuluu muun muassa sairauspäiväraha, raskausajan päiväraha, tuloperusteinen sairauskorvaus sekä tuloperusteinen vanhuuseläke. Opiskelun aikana työskentelevillä kansainvälisillä opiskelijoilla on samat työhön liittyvät oikeudet kuin henkilöillä, joilla on pysyvä oleskelulupa, vaikka oleskelulupa on vain tilapäinen ja vaikka heitä ei merkitä väestörekisteriin.</p>
Saksa	<p>Sosiaaliturvaoikeudet: ei asumistukia eikä sosiaalietuuksia paitsi raskauden yhteydessä.</p>
Slovakia	<p>Sosiaaliturvaoikeudet: elinkeinonharjoittajana toimivilla ja työsuhteessa olevilla kansainvälisillä opiskelijoilla on samanlainen oikeus sairausetuuksiin ja vanhuuseläke-etuuksiin.</p> <p>Julkista terveydenhuoltoa koskevat oikeudet: Vain kansainväliseen sopimukseen perustuvaa koulutusta suorittavat kansainväliset opiskelijat kuuluvat julkisen sairausvakuutuksen piiriin (valtio maksaa vakuutuksen). Muiden opiskelijoiden on otettava yksityinen sairausvakuutus.</p> <p>Työmarkkinaoikeudet: jos kansainvälinen opiskelija aloittaa palkkatyön tai yritystoiminnan, hän kuuluu pakollisen julkisen sairausvakuutuksen piiriin ja on velvollinen maksamaan sairausvakuutusmaksuja.</p>
Suomi	<p>Oleskelulupaan liittyvät oikeudet: yksinomaan opiskelutarkoituksessa Suomeen muuttavalla kansainvälisellä opiskelijalla ei ole oikeutta asumisperusteiseen sosiaaliturvaan.</p> <p>Työmarkkinaoikeudet: opiskelun ohessa työskentelevä opiskelija on työskentelynsä perusteella oikeutettu sosiaaliturvaan.</p> <p>Työntekijänä sairausvakuutetaan henkilö, joka työskentelee vähintään neljä kuukautta siten, että palkka ja viikkotyötunnit täyttävät vaatimukset.</p>
Viro	<p>Työmarkkinaoikeudet: Työttömänä olevilla kansainvälisillä opiskelijoilla, joista työnantaja on maksanut sosiaaliveron ja työttömyysvakuutusmaksun, on oikeus samoihin työmarkkinapalveluihin, tukiin ja työttömyysvakuutuskorvauksiin kuin Viron kansalaisilla ja asukkailla.</p> <p>He voivat hyödyntää myös työmarkkinapalveluja, kuten <u>uraneuvontaa</u>, <u>työmarkkinakoulutusta</u> ja yrityksen perustamistukea.</p>
Norja	<p>Kansainvälisillä työntekijöillä on samat oikeudet kuin norjalaisilla työntekijöillä.</p> <p>Sosiaaliturvaa ja terveydenhuoltoa koskevat oikeudet: Maassa vähintään 12 kuukautta oleskelevat lailliset asukkaat kuuluvat kansalliseen vakuutusjärjestelmään, minkä ansiosta heillä on oikeus terveydenhuoltoon ja työttömyyskorvaukseen.</p> <p>Yli kolme kuukautta mutta alle 12 kuukautta maassa oleskeleva opiskelija voi hakea vapaaehtoista jäsenyyttä. Jos jäsenyyttä ei myönnetä, hänellä on oikeus vain kiireelliseen hoitoon. Yliopistossa tai korkeakoulussa opiskelevalla kansainvälisellä opiskelijalla on oikeus käyttää kampuksen terveystalvakuutusta, jos hänellä on voimassa oleva opiskelijakortti.</p>

Lähde: kansalliset raportit

3.3.5 Perheenjäsenten oikeus seurata mukana

Alankomaat, Belgia, Espanja, Iso-Britannia, Italia, Itävalta, Latvia, Portugali, Puola, Ranska, Ruotsi, Saksa, Slovakia, Slovenia, Suomi ja Unkari sallivat myös kansainvälisten opiskelijoiden perheenjäsenten oleskelun maassa. **Irlanti** ja **Norja** sallivat tohtorin tai maisterin tutkintoa suorittavien opiskelijoiden perheenjäsenten oleskelun joissain tapauksissa.

Kyproksella, Liettuassa, Puolassa ja Virossa perheenjäseniä koskevat säännöt perustuvat oikeudesta perheenyhdistämiseen annetun direktiivin 2003/86/EY⁴⁶ yleisiin sääntöihin. Direktiivin mukaan perheenkokoajan on asuttava maassa laillisesti kaksi vuotta, ennen kuin hän voi hakea perheensä yhdistämistä. **Ruotsissa** kansainvälisten opiskelijoiden perheenjäsenten mukaantulosta ei säädetä laissa, mutta se hyväksytään käytännössä.

(Jäsen)valtioissa, jotka sallivat kansainvälisten opiskelijoiden perheenjäsenten mukaantulon, sovelletaan erilaisia käytäntöjä ja menettelyjä. Perheenjäseniä koskevat muun muassa seuraavat säännöt:

- ▶ Kaikissa edellä mainituissa (jäsen)valtioissa perheenjäseneksi katsotaan aviopuoliso. Useissa (jäsen)valtioissa (**Alankomaat, Espanja, Itävalta, Liettua, Ruotsi, Saksa, Slovenia, Suomi, Norja**) sallitaan myös (rekisteröidyn) kumppanin ja avopuolison mukaantulo. **Isossa-Britanniassa, Puolassa ja Ranskassa** puolison on oltava vähintään 18-vuotias.⁴⁷
- ▶ Myös lapset katsotaan perheenjäseniksi kaikissa (jäsen)valtioissa. Lapsi saa olla enintään 18–21-vuotias tai vanhempi, jos kyseessä on vammaisen lapsi. Eräät jäsenvaltiot (**Itävalta, Kypros, Portugali, Puola**) mainitsevat erikseen, että myös adoptoidut lapset sekä lapset, joiden huoltaja opiskelija on, katsotaan perheenjäseniksi tietyin ehdoin.
- ▶ Myös muut huollettavana olevat henkilöt otetaan huomioon, muun muassa edunvalvonnassa olevat henkilöt **Latviassa** sekä huollettavana olevat vanhemmat **Italiassa** ja **Liettuassa**.

Lähes kaikki (jäsen)valtiot vaativat, että kansainvälinen opiskelija esittää todisteet asianmukaisesta asunnosta ja riittävästä tuloista perheenjäsenensä elättämiseksi. Riittävien tulojen raja kuitenkin vaihtelee. **Belgiassa** opiskelijalla on oltava käytettävissään vähintään 120 prosenttia sosiaalietuuksien tasosta, jotta perheenjäsenet voivat seurata mukana. **Espanjassa** kansainvälisen opiskelijan on todistettava, että hänellä on käytettävissään 75 prosenttia IPREM-indikaattorista (Indicador Público de Renta de Efectos Múltiples) ensimmäisen perheenjäsenen osalta ja 50 prosenttia muiden perheenjäsenten osalta. **Ruotsissa** ei vaadita todisteita asianmukaisesta asunnosta. Opiskelijan ei myöskään tarvitse osoittaa, että hän pystyy elättämään perheenjäsenensä, jos kyseisellä perheenjäsenellä on riittävät tulot.

Muita vaatimuksia ovat muun muassa seuraavat:

- ▶ vähimmäisoleskeluaika ja/tai oleskeluluvan vähimmäisvoimassaoloaika sekä hyväksyttävät perusteet pysyvän oleskeluluvan saamiselle (**Italia, Liettua, Puola, Ranska, Saksa**)
- ▶ ei riippuvainen minkäänlaisista sosiaalietuuksista hakemusta edeltävänä vuotena (**Norja**).

⁴⁶ Direktiivi 2003/86/EY oikeudesta perheenyhdistämiseen (<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2003:251:0012:0018:FI:PDF>). Huomaa, että Irlanti, Iso-Britannia, Tanska ja Norja eivät sovelle tätä direktiiviä.

⁴⁷ **Puolassa** sallitaan erityistapauksissa 16-vuotiaan puolison maahantulo tuomioistuimen päätöksellä. Tämä koskee kuitenkin vain naisia.

Perheenjäsenelle myönnettävän oleskeluluvan pituus määräytyy kansainvälisen opiskelijan oleskeluluvan mukaan. Joskus oleskeluluvan myöntämistä helpotetaan. Esimerkiksi **Suomessa** opiskelijan ja hänen perheenjäsenensä oleskelulupahakemukset voidaan käsitellä samanaikaisesti. **Virossa** puoliso saa yleensä muuttaa kolmannen kansalaisen luo vasta, kun tämä on asunut maassa vähintään kaksi vuotta. Tämä vaatimus ei kuitenkaan koske henkilöitä, jotka ovat saaneet oleskeluluvan tohtoriopintoja varten, vaan he voivat saapua maahan yhdessä puolisonsa kanssa.

Lähes kaikki (jäsen)valtiot rajoittavat perheenjäsenten oikeutta valtion tukeen. **Italiassa** ja **Portugalissa** perheenjäsenillä on kuitenkin oikeus käyttää julkisia terveystalouksia ja **Portugalissa** ja **Ranskassa** myös oikeus sosiaaliturvaan. Kaikilla kansainvälisen opiskelijan mukana seuraavilla alaikäisillä on oikeus koulunkäyntiin (jäsen)valtioissa. **Irlannissa** alaikäisten on kuitenkin käytävä maksullista koulua, sillä heillä ei ole oikeutta maksuttomaan valtion koulutukseen. **Ruotsissa** jokaisella, joka oleskelee maassa vähintään vuoden, on oikeus julkiseen terveydenhuoltoon. Tämä koskee myös kansainvälisten opiskelijoiden huollettavana olevia henkilöitä.

Perheenjäsenillä on pääsy työmarkkinoille **Belgiassa, Isossa-Britanniassa, Italiassa, Liettuassa, Portugalissa, Puolassa, Ranskassa, Slovakiassa, Sloveniassa, Suomessa, Virossa** ja **Norjassa**. Joissain tapauksissa tämä koskee kuitenkin vain tutkijoiden (**Belgia, Slovenia**) tai tutkijatohtoreiden (**Belgia**) perheenjäseniä. **Isossa-Britanniassa, Italiassa, Portugalissa, Ranskassa, Slovakiassa**⁴⁸ ja **Suomessa** perheenjäsenet voivat toimia myös elinkeinonharjoittajina.

(Jäsen)valtioilla näyttää olevan erilaisia näkemyksiä siitä, onko kansainvälisen opiskelijan perheenjäsenten oikeudella seurata mukana merkitystä opiskelupaikan valinnassa. **Kypros, Ranska** ja **Slovenia** eivät pidä tätä tärkeänä tekijänä, kun taas **Liettua** ja **Suomi** arvelevat, että tällä on enemmän merkitystä vanhemmille opiskelijoille tai jatko-opintoja, kuten tohtorin tutkintoa, suorittaville. **Liettuassa** 40 prosenttia kyselyyn vastanneista kansainvälisistä opiskelijoista ilmoitti, että nykyinen lainsäädäntö aiheuttaa ongelmia, sillä mahdollisuudet perheenjäsenten pitkäaikaiseen oleskeluun ovat rajalliset. **Liettuan** mukaan tällä on merkitystä myös tohtorikoulutuksen suorittamispaikkaa valittaessa.

3.4 Valmistumisen jälkeinen aika

(Jäsen)valtiot soveltavat erilaisia käytäntöjä kansainvälisten opiskelijoiden valmistumisen jälkeiseen oleskeluun. Liitteessä 4 esitetään yhteenveto kunkin (jäsen)valtion käytännöistä. Tässä kohdassa tarkastellaan oleskeluperusteen muutosta (kohta 3.4.1) sekä työskentelyä opintojen jälkeen (kohta 3.4.2).

3.4.1 Oleskeluperusteen muutos

Useimmissa jäsenvaltioissa (**Alankomaat, Belgia, Espanja, Irlanti, Iso-Britannia, Italia, Itävalta, Kreikka, Latvia, Liettua, Luxemburg,**

⁴⁸ Tämä koskee vain kansainvälisen opiskelijan puolisoa.

Portugali, Puola, Ranska, Ruotsi,⁴⁹ Saksa, Slovenia, Suomi, Tšekki, Norja) opiskelijat voivat valmistuttuaan hakea tarvittavaa työ- tai oleskelulupaa muilla perusteilla kuin opiskelua varten poistumatta maasta. Tähän sovelletaan kansallisia ehtoja.

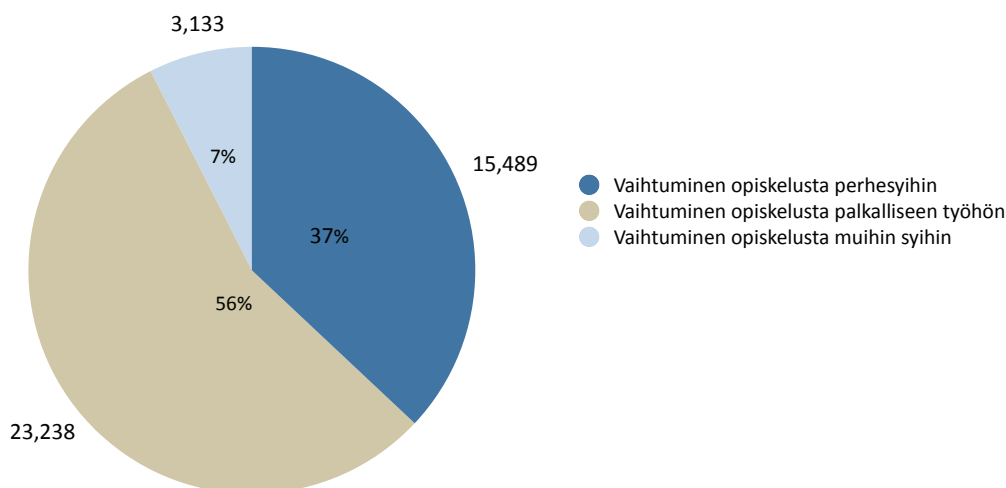
Tässä kohdassa kuvatut vaihtelevat käytännöt liittyvät erilaisiin kansallisiin strategisiin tavoitteisiin, joita ovat seuraavat:

- ▶ (jäsen)valtion houkuttelevuuden lisääminen opiskelukohteena tarjoamalla pääsy työmarkkinoille (esimerkiksi **Irlanti**) tai mahdollisuus työkokemuksen hankkimiseen ennen lähtömaahan paluuta (**Luxemburg, Ranska**)
- ▶ työmarkkinoiden vajeiden (esimerkiksi korkeakoulutusta vaativat työpaikat) täyttäminen (**Alankomaat, Iso-Britannia, Italia**).

[Kaaviossa 5](#) näkyy maahanmuuttajien oleskeluperusteen vaihtuminen opiskelusta muihin syihin.

Kun tarkastellaan oleskeluperusteen vaihtumista opiskelusta perhesyihin, palkalliseen työhön tai muihin syihin vuonna 2011, voidaan todeta, että jäsenvaltioissa, joita direktiivi sitoo,⁵⁰ palkallisen työn osuus on noin puolet kaikista muutoksista. Muissa maissa sen osuus oli 84 prosenttia vuonna 2011. Ensimmäisessä maaryhmässä perhesyiden osuus on lähes 40 prosenttia, kun taas toisessa maaryhmässä niiden osuus on 10 prosenttia.

Kaavio 5: Oleskeluperusteen vaihtuminen opiskelusta perhesyihin, palkalliseen työhön tai muihin syihin jäsenvaltioissa, joita opiskelijadirektiivi sitoo, vuonna 2011

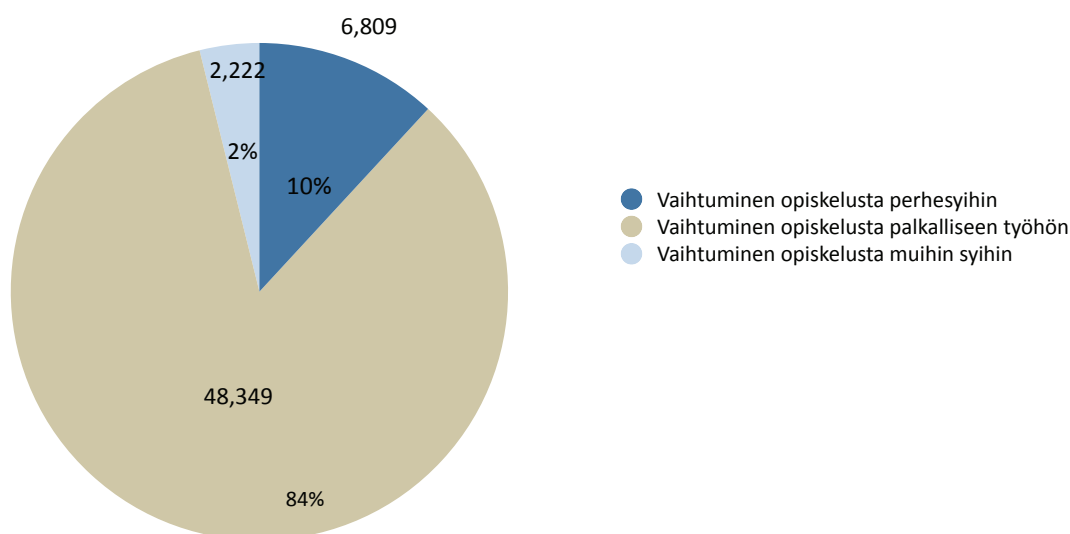

Lähde: Eurostat

⁴⁹ **Puolassa** ja **Ruotsissa** edellytyksenä on, että kansainvälinen opiskelija on löytänyt työtä ennen opiskelua varten myönnetyn oleskeluluvan umpeutumista. **Ruotsissa** on ehdotettu valmistumisen jälkeistä työnhakua varten myönnettävän oleskeluluvan käyttöönottoa. Ehdotus on parhaillaan viranomaisen harkittavana.

⁵⁰ Direktiiviä soveltavat ja soveltamattomat jäsenvaltiot on erotettu toisistaan. Direktiivissä ei ole kuitenkaan oleskeluperusteen muutosta koskevaa säännöstä.

Kaavio 6: Oleskeluperusteen vaihtuminen opiskelusta perhesyihin, palkalliseen työhön tai muihin syihin valtioissa, joita opiskelijadirektiivi ei sido (Irlanti, Iso-Britannia, Tanska ja Norja), vuonna 2011

Lähde: Eurostat

Tiedot poimittu tammikuussa 2013.

3.4.2 Työskentely opintojen jälkeen

Jäljempänä käsitellään useita opiskelun jälkeiseen työskentelyyn liittyviä seikkoja.

3.4.2.1 Työskentelymahdollisuudet

Monet kansainväliset opiskelijat haluavat jäädä valmistumisensa jälkeen (jäsen)valtioon työskentelemään ja hyödyntämään hankkimaansa osaamista käytännössä. (Jäsen)valtiot voidaan jakaa kahteen ryhmään sen mukaan, miten ne suhtautuvat opiskelun jälkeiseen työskentelyyn:

- ▶ (jäsen)valtiot, jotka sallivat kansainvälisen opiskelijan oleskelun vain, jos hänellä on tiedossa työpaikka tai jos hän on jo työssä (**Belgia, Espanja, Iso-Britannia, Italia, Kypros**⁵¹, **Latvia, Liettua, Puola**,⁵² **Ruotsi, Slovakia**,⁵³ **Viro**)
- ▶ (jäsen)valtiot, jotka sallivat tutkinnon suorittaneen kansainvälisen opiskelijan maahan jäämisen työnhakua varten (**Alankomaat, Irlanti, Itävalta, Luxemburg, Portugali, Ranska, Saksa, Slovenia, Suomi, Norja**)⁵⁴.

(Jäsen)valtioissa, jotka sallivat kansainvälisen opiskelijan maahan jäämisen työnhakua varten, on käytössä erilaisia ehtoja ja aikarajoja. Esimerkiksi **Luxemburgissa** kandidaatin tai maisterin tutkinnon suorittaneen opiskelijan

⁵¹ Vain jos tutkimustyössä.

⁵² **Liettua**ssa ja **Puola**ssa harkitaan parhaillaan, että opiskelijoille annettaisiin mahdollisuus hakea työtä puoli vuotta (**Liettua**) tai vuoden (**Puola**) opintojen päätyttyä.

⁵³ Ehtona on myös työluvan saaminen.

⁵⁴ Opiskelun jälkeisestä tilanteesta **Bulgariassa** ei ole saatavilla tietoa.

oleskelulupa on voimassa valmistumisvuoden lokakuun 31. päivään saakka. Opiskelijan on löydettävä työtä ja saatava työlupa ennen tätä määräaikaa, eikä hän saa jäädä maahan määräajan umpeuduttua. **Irlannissa** opiskelijat saavat automaattisesti jäädä maahan vuodeksi tai puoleksi vuodeksi sen mukaan, minkä tasoisen tutkinnon he ovat suorittaneet.

Ruotsissa on ehdotettu valmistumisen jälkeistä työnhakua varten myönnettävän oleskeluluvan käyttöönottoa. Ehdotus on parhaillaan viranomaisten harkittavana.

3.4.2.2 Täytettävät vaatimukset

Työlupahakemus on jätettävä (jäsen)valtioissa yleensä ennen opiskelua varten myönnetyn luvan umpeutumista. Asiakirjoja ja hallinnollisia menettelyjä koskevat vaatimukset vaihtelevat, ja joskus prosessi on melko laaja. Esimerkiksi **Latviassa** avoimesta työpaikasta on ilmoitettava ensin valtion työvoimaviranomaiselle, minkä jälkeen on tehtävä kolmannen maan kansalaisen ”takaajana” toimimista koskeva hakemus, jos tehtävään ei palkata EU:n kansalaista.

Molemmissa edellä mainituissa (jäsen)valtioiden ryhmissä työntekijän aseman saamista koskevat tietyt vaatimukset:

- ▶ työn ja suoritettujen korkeakouluopintojen vastaavuus (**Itävalta, Ranska, Saksa**)
- ▶ vähimmäispalkkavaatimukset (**Alankomaat, Belgia, Iso-Britannia, Itävalta, Ranska, Ruotsi,⁵⁵ Viro**)
- ▶ pääomaa tai sijoituksia käytettävissä (elinkeinonharjoittamista varten) (**Ruotsi, Slovakia, Viro**)
- ▶ lupia rajoittavien vuosittaisten kiintiöiden tai tiettyjä aloja koskevien rajoitusten noudattaminen (**Iso-Britannia, Italia, Viro**)
- ▶ työsopimuksen, myös työnantajan vahvistuksen, esittäminen (**Iso-Britannia, Itävalta, Latvia, Puola, Ruotsi, Saksa**).

Luxemburgissa ja **Ranskassa** rajoitetaan sitä, minkä tyyppistä työtä kansainväliset opiskelijat voivat tehdä: työn tulee liittyä suoritettuihin korkeakouluopintoihin.

Joissain (jäsen)valtioissa (**Alankomaat, Belgia, Iso-Britannia, Itävalta, Ranska, Ruotsi, Viro**) sovelletaan vähimmäispalkkavaatimuksia. **Itävallassa** vähimmäispalkka vastaa vähimmäisbruttopalkkaa (1 903,50 euroa kuussa vuonna 2012). **Ranskassa** kuukausipalkan on oltava vähintään 1,5 kertaa vähimmäiskuukausipalkka. **Alankomaissa** vuosipalkan on oltava vähintään 26 931 euroa ja **Isossa-Britanniassa** vähintään 20 000 punttaa (noin 25 000 euroa). **Italiassa** opiskelua varten myönnetty lupa voidaan muuttaa työperusteiseksi luvaksi vain työvoiman maahanmuuttoa sääntelevien vuosittaisten asetusten ja asetettujen määrällisten rajoitusten puitteissa (määrät ovat yleensä pieniä).

⁵⁵ **Ruotsissa** ei ole laissa säädettyä vähimmäispalkkaa. Työnantajan tarjoamien työehtojen on kuitenkin oltava vähintään samantasoiset kuin Ruotsin työehtosopimuksissa määrätyt tai kyseisessä ammatissa tai kyseisellä toimialalla yleisesti käytössä olevat ehdot.

3.4.2.3 Mahdollisuus elinkeinonharjoittamiseen

Tutkinnon suorittaneella opiskelijalla on mahdollisuus jäädä maahan ja ryhtyä elinkeinonharjoittajaksi **Alankomaissa, Belgiassa, Espanjassa, Isossa-Britanniassa, Italiassa, Liettuassa, Portugalissa, Puolassa,**⁵⁶ **Ruotsissa, Saksassa, Slovakiassa**⁵⁷, **Sloveniassa, Suomessa, Virossa** ja **Norjassa**.

Virossa elinkeinonharjoittajaksi ryhtyminen edellyttää pääomaa (16 000 euroa). **Isossa-Britanniassa** on ollut huhtikuusta 2012 lähtien käytössä uusi ”yrittäjäksi ryhtyneiden tutkinnon suorittaneiden opiskelijoiden” viisumi, joita myönnetään vuodessa enintään 1 000. Tutkinnon suorittaneella on lisäksi oltava käytettävissään 50 000 puntaa (noin 62 000 euroa). **Alankomaissa** käytettävä pisteytysjärjestelmä keskittyy toimialoihin, joilla kolmansista maista tulevien työntekijöiden tai yrittäjien työpanoksesta on eniten hyötyä.

3.4.2.4 Työllistävät alat

Ruotsissa kansainvälisiä opiskelijoita toimi opintojen päättymisen jälkeen eniten seuraavissa ammateissa vuonna 2011: tietotekniikka-asiantuntija (259 henkeä), insinööri, arkkitehti, lehdenjakaja, vahtimestari, keittiö- ja ravintola-apulainen sekä siivooja. **Ison-Britannian** liiketoiminnasta, innovaatioista ja

osaamisesta vastaavan ministeriön (Department for Business, Innovation and Skills) raportissa⁵⁸ todetaan, että tutkinnon suorittaneiden kansainvälisten opiskelijoiden⁵⁹ vuoden 2008 otoksesta 17 prosenttia ja vuoden 2010 otoksesta 22 prosenttia jäi maahan ja oli työssä kolmen vuoden kuluttua valmistumisesta. Näistä vuonna 2010 tutkinnon suorittaneista maahan jääneistä opiskelijoista 77 prosenttia työskenteli kokoaikaisesti ja 15 prosenttia osa-aikaisesti, 4 prosenttia teki vapaaehtoistyötä tai palkatonta työtä ja 4 prosenttia työskenteli elinkeinonharjoittajana tai freelancerina. Vuonna 2010 tutkinnon suorittaneista opiskelijoista pakistanilaiset (41 prosenttia), intialaiset (39 prosenttia) ja nigerialaiset (39 prosenttia) jäivät muita todennäköisemmin työskentelemään Isoon-Britanniaan valmistumisensa jälkeen. Vähiten todennäköisesti työviisumia hakivat kiinalaiset opiskelijat.

⁵⁶ Edellytyksenä on, että kansainvälinen opiskelija on aloittanut yritystoiminnan ennen opiskelua varten myönnetyn oleskeluluvan umpeutumista.

⁵⁷ Vain jos opiskelija on hakenut oleskelulupaa elinkeinonharjoittamista varten ja hänelle myönnetään tällainen lupa.

⁵⁸ Archer, W. and Cheng, J. (2012) Tracking international graduate outcomes 2011. BIS Research Paper No. 62. London: Department for Business, Innovation and Skills. Saatavilla osoitteesta <http://www.bis.gov.uk/assets/biscore/higher-education/docs/t/12-540-tracking-international-graduate-outcomes-2011.pdf>.

⁵⁹ Tällä tarkoitetaan Isoon-Britanniaan jääneitä kansainvälisiä opiskelijoita, ei kaikkia kansainvälisiä opiskelijoita.

3.4.3 Taloutteen ja teollisuuteen liittyvät toimet

Kuten edellä todettiin, (jäsen)valtiot sallivat kansainvälisten opiskelijoiden pääsyn työmarkkinoille valmistumisen jälkeen. Seuraavat kansalliset tavoitteet voivat kuitenkin vaikuttaa opiskelijoiden maahan jäämiseen:

- ▶ lähtömaahan paluun ja aivovuodon vähentämisen periaate (**Luxemburg, Ranska**)
- ▶ työpaikkojen varmistamista ensisijaisesti kansalliselle työvoimalle koskeva yleinen tavoite (**Italia, Liettua**).

Vaikka eräät (jäsen)valtiot pyrkivät täyttämään työmarkkinoiden vajeet paikallisella työvoimalla ja estämään aivovuotoa, myös opiskelijoiden työllistymistä pyritään edistämään teollisuuden ja liike-elämän sekä korkeakoulujen välisen yhteistyön ja vuoropuhelun avulla. Tavoitteena on vahvistaa kansantaloutta ja täyttää sellaiset työmarkkinoiden vajeet, joita ei voida täyttää kansallisella työvoimalla, työllistämällä kansainvälisiä opiskelijoita ja tarjoamalla heille harjoittelupaikkoja. Käytettäviä keinoja ovat muun muassa seuraavat:

- ▶ kansantaloutta hyödyttävien koulutusohjelmien tai -alojen perustaminen (esimerkiksi työmarkkinoiden tarpeisiin perustuvat englanninkieliset tutkinto-ohjelmat, kuten **Suomen nursing-ohjelma**, ja kansantalouden kannalta strategiset koulutusalat **Puolassa**)
- ▶ työharjoittelupaikkojen tarjoaminen kansainvälisille opiskelijoille harjoitteluohjelmien avulla (**Suomi**)
- ▶ mentoriohjelmat, joiden tavoitteena on löytää kolmansien maiden kansalaisille liike-elämää edustava mentori (esimerkiksi **Itävallan Mentoring für MigrantInnen** -ohjelma, joka pyrkii helpottamaan maahanmuuttajien työllistymistä)
- ▶ yliopistojen urapalvelut (**Alankomaat, Puola**).

4. TODETTU OPISKELIJAREITIN VÄÄRINKÄYTTÖ

Alankomaat, Belgia, Irlanti, Iso-Britannia, Kypros, Latvia, Luxemburg, Portugali, Puola, Ranska, Ruotsi, Saksa, Slovakia, Suomi, Unkari, Viro ja Norja ovat havainneet, että opiskelijareittiä on käytetty tai käytetään väärin maahanmuuton välineenä. **Itävallassa** sitä vastoin asiantuntijat eivät pidä opiskelijareitin väärinkäyttöä erityisen laajana ongelmana. Tässä tutkimuksessa käsiteltävä väärinkäyttö liittyy opiskelua varten myönnettyjen viisumien ja oleskelulupien epäasianmukaiseen käyttöön (tai väärentämiseen). Todellisuudessa tarkoituksena on mahdollistaa kolmannen maan kansalaisen pääsy (jäsen)valtioon, ei opintojen suorittaminen. (Jäsen) valtioissa on todettu muutamia väärinkäytön muotoja, mutta väärinkäytön laajuutta on vaikea määrittää, koska tietoa on vain vähän.

4.1 Väärinkäytön muodot

Koska väärinkäytön laajuutta ja luonnetta on analysoitu vain vähän, alla olevassa [taulukossa 6](#) mainitut väärinkäytön muodot perustuvat pitkälti pikemminkin asianomaisten kansallisten viranomaisten ja tuomioistuinten arvioihin kuin tilastotietoihin. Yleisimmin havaittuja väärinkäytön indikaattoreita ovat väärennetyt asiakirjat, poissaolot ja opintojen etenemättömyys.

Taulukko 6: Todetut väärinkäytön muodot

(Jäsen)valtio	Toiseen Schengen-maahan saapuminen	Oleskelulajan laiton ylittäminen	Työnteko	Väärennetyt tutkinnot/asiakirjat	Poissaolot tai opintojen etenemättömyys	Muiden lupien hakeminen opiskelun aikana	Takaajien väärinkäytökset	Turvapaikan hakeminen
Alankomaat			X		X			
Belgia		X	X	X	X	X		
Iso-Britannia		X	X	X	X		X	X
Kypros		X	X	X	X			X
Latvia				X	X			
Liettua	X		X	X	X			
Luxemburg		X	X	X ¹	X			
Norja			X					
Puola	X	X	X	X	X	X		
Ranska			X	X	X	X		

(Jäsen)valtio	Toiseen Schengen-maahan saapuminen	Oleskeluajan laiton ylittäminen	Työnteko	Väärennetyt tutkinnot/asiakirjat	Poissaolot tai opintojen etenemättömyys	Muiden lupien hakeminen opiskelun aikana	Takaajien väärinkäytökset	Turvapaikan hakeminen
Ruotsi				X	X			
Saksa				X				
Slovakia		X				X		
Slovenia					X			
Suomi		X	X	X	X			
Tšekki				X	X			
Unkari			X					
Viro					X			

Lähde: kansalliset raportit

Ison-Britannian ja **Kyproksen** mukaan väärinkäytökset ovat laaja ongelma. (Vain) **Kyproksella** yleisin väärinkäytön muoto on asiaankuuluvan lainsäädännön vastainen työskentely. Lisäksi vuoden 2011 tilastot osoittavat, että 440 opiskelijaa haki turvapaikkaa (turvapaikkahakemuksia jätettiin yhteensä 1 770). Ainoastaan **Kyproksella** on havaittu selvä yhteys opiskelijareitin väärinkäytön ja kansainvälistä suojelua koskevien hakemusten välillä. **Isossa-Britanniassa** väärinkäytösten laajuutta on käsitelty useissa raporteissa ja tutkimuksissa. Esimerkiksi Ison-Britannian rajaviranomaisen (UK Border Agency, UKBA) vuonna 2010 tekemässä tutkimuksessa⁶⁰ todettiin, että kansainvälisten opiskelijoiden osuus oli 11 prosenttia kaikista UKBAn lainvalvontatoimintansa yhteydessä löytämistä henkilöistä ja 15 prosenttia kaikista UKBAn pidättämistä henkilöistä. Pidätysten yleisimpiä syitä olivat laiton työnteko ja oleskeluajan laiton ylittäminen.⁶¹

Puolan mukaan viisumeihin liittyvät väärinkäytökset, erityisesti asiakirjojen väärentäminen, ovat lisääntyneet tietyissä kolmansissa maissa. Lukuvuotta 2010–2011 koskevista tiedoista käy ilmi, että 1 218 kolmansien maiden kansalaista keskeytti opintonsa ensimmäisen vuoden jälkeen (kaikki yliopistot eivät ilmoita keskeyttämisistä viranomaisille, tai ilmoitus tehdään vasta huomattavan pitkän ajan kuluttua).

⁶⁰ UK Border Agency (2011a) Points-based system Tier 4: Attendance at privately funded colleges (sekä Annex: Background information). March 2011. London: Home Office. Saatavilla osoitteesta <http://www.ukba.homeoffice.gov.uk/sitecontent/documents/aboutus/reports/privately-funded-colleges/>.

⁶¹ Katso myös National Audit Office (2012) Immigration: The points-based system – student route. London: National Audit Office. Saatavilla osoitteesta http://www.nao.org.uk/publications/1012/points_based_immigration.aspx?alreadysearchfor=yes.

Mainittakoon lisäksi, että **Alankomaissa, Irlannissa, Isossa-Britanniassa, Kyproksella ja Puolassa** väärinkäytöksiä ilmeni etenkin yksityisen sektorin

oppilaitoksissa ja yksityisissä ei-yliopistotasoisissa oppilaitoksissa. **Irlannissa ja Isossa-Britanniassa** väärinkäytöksiä esiintyy erityisesti kielikouluissa. Väärinkäytökset eivät kuitenkaan ole pelkästään yksityisen sektorin ilmiö näissä jäsenvaltioissa.

(Jäsen)valtioiden erilaiset säännökset ja rajoitukset vaikuttavat havaintoihin työskentelytarkoituksessa tapahtuvasta opiskelijareitin väärinkäytöstä. Esimerkiksi **Ruotsissa** kansainväliset opiskelijat saavat työskennellä kokoaikaisesti, minkä vuoksi tällainen ”väärinkäyttö” ei ole samanlainen ongelma kuin **Luxemburgissa**, missä työtuntien enimmäismäärä on kymmenen tuntia viikossa. Yleisin **Luxemburgissa** todettu väärinkäytön muoto on tämän enimmäistuntimäärän ylittäminen.

Tässä synteesiraportissa ei ole tilastotietoja väärinkäytöstä, koska aihetta on tutkittu vain vähän. Tästä voidaan ehkä päätellä, että opiskelijareitin väärinkäyttöä ei pidetä suurena ongelmana (jäsen)valtioissa.

4.2 Väärinkäytösten havaitsemiseen ja/tai ehkäisemiseen tähtäävät käytännön toimet

(Jäsen)valtiot pyrkivät havaitsemaan ja/tai ehkäisemään väärinkäytöksiä erilaisilla käytännön toimilla, muun muassa seuraavilla:

- ▶ ehkäiseminen lähtömaissa muun muassa yhdyshenkilöiden avulla (**Suomi**)
- ▶ kaikkien tai tiettyjen kolmansien maiden kansalaisten tutkintojen ja asiakirjojen tarkastaminen viisumin tai oleskeluluvan haun yhteydessä (**Alankomaat, Belgia, Espanja, Irlanti, Iso-Britannia, Italia, Itävalta, Kreikka, Kypros, Latvia, Liettua, Portugali, Puola, Ranska, Ruotsi, Saksa, Suomi, Unkari, Viro, Norja**)
- ▶ kielikokeet tai kielitaidon osoittaminen muulla tavoin (**Alankomaat, Belgia, Iso-Britannia, Liettua, Puola, Ranska, Suomi, Unkari, Viro**). Myös muita kokeita käytetään. **Kyproksella** julkiset oppilaitokset edellyttävät osallistumista pääsykokeeseen tai hyväksyvät kansainvälisesti tunnustettujen kokeiden (esimerkiksi GCE) tulokset. **Liettuan** yliopistot järjestävät lähtömaissa erillisiä kokeita tietyillä koulutusaloilla (esimerkiksi arkkitehtuuri ja lääketiede)
- ▶ lupa- ja/tai tarkastusjärjestelmät oppilaitoksissa, jotka hankkivat kansainvälisiä opiskelijoita (**Alankomaat, Iso-Britannia, Kreikka, Puola, Ranska, Slovakia, Norja**). Järjestelmät vaihtelevat valtion lupa- ja tarkastusjärjestelmistä yliopistosektorin itsesääntelyyn. Esimerkiksi **Isossa-Britanniassa** kaikkien luvan saaneiden oppilaitosten on saavutettava Highly Trusted Sponsor (HTS) -asema
- ▶ toimintaohjeen käyttöönotto. Esimerkiksi **Alankomaissa**, missä toimintaohje on syntynyt yliopistosektorin itsesääntelyn tuloksena, opintojen edistymistä seurataan, ja rekisteristä poistaminen johtaa oleskeluoikeuden päättymiseen.

Edellä mainittujen käytännön toimien lisäksi on keskusteltu maksujen vaikutuksesta väärinkäyttöksiin. **Ruotsi** olettaa, että opiskelijareitin väärinkäyttö vähenee vuonna 2011 käyttöön otettujen tuntuvien lukukausimaksujen ansiosta, sillä maahantulo on nyt aiempaa kalliimpaa.

5. KANSAINVÄLINEN YHTEISTYÖ

Kansainvälisten opiskelijoiden lähtömaiden kanssa tehtävää yhteistyötä edistävät toimet vahvistavat luvussa 2 kuvattuja kansainvälisiä strategioita ja politiikkaa monissa (jäsen)valtioissa. Tässä luvussa esitellään (jäsen) valtioiden ja kolmansien maiden välistä erityyppistä yhteistyötä, jonka avulla pyritään helpottamaan kansainvälisten opiskelijoiden maahanmuuttoa EU-maihin. Yhteistyö mahdollistaa entistä hallitumman ja suuremman lähestymistavan esimerkiksi seuraaviin seikkoihin: opiskelijan kansalaisuus, opintojen tyyppi ja taso, maahanpääsyn edellytykset, oleskelun kesto sekä pääsy työmarkkinoille opiskelun aikana ja valmistumisen jälkeen. Lisäksi tässä luvussa tarkastellaan järjestelyjä, jotka helpottavat kansainvälisten opiskelijoiden liikkuvuutta EU:ssa (eli tilannetta, jossa jäsenvaltioon opiskelemaan saapunut kansainvälinen opiskelija jatkaa opintojaan toisessa jäsenvaltiossa). Kohdassa 5.1 selvitetään, minkä tyyppisiä ja laajuisia kahden- ja monenvälisiä sopimuksia (mukaan lukien liikkuvuuskumppanuudet) (jäsen)valtiot ovat tehneet. Kohdassa 5.2 käsitellään EU:n ohjelmiin liittyvää yhteistyötä ja kohdassa 5.3 muunlaista ei-lainsäädännöllistä yhteistyötä.

5.1 Kahden- ja monenväliset sopimukset, mukaan lukien liikkuvuuskumppanuudet

Suurin osa (jäsen)valtioista (**Alankomaat, Bulgaria, Espanja, Irlanti, Iso-Britannia, Italia, Itävalta, Kypros, Latvia, Liettua, Luxemburg, Portugali, Puola, Ranska, Ruotsi, Saksa, Slovakia, Viro, Norja**) tekee yhteistyötä kolmansien maiden kanssa kahden- tai monenvälisten sopimusten puitteissa. Yhteistyön tavoitteena on muun muassa kansainvälisten opiskelijoiden houkutteleminen.

Alla olevassa [taulukossa 7](#)⁶² näkyvät kolmannet maat, joiden kanssa (jäsen) valtiot ovat tehneet eniten joko kahden- tai monenvälisiä sopimuksia:

⁶² Taulukko ei ole tyhjentävä.

Taulukko 7: Ilmoitetut kahden- tai monenväliset sopimukset (jäsen) valtioiden kanssa (ei tyhjentävä)

	Algeria	Libya	Brasilia	Kanada	Kap Verde	Kiina	Egypti	Intia	Indonesia	Israel	Japani	Kazakstan	Meksiko	Moldova	Marokko	Venäjä	Syyria	Turkki	Tunisia	Ukraina	Yhdysvallat	Vietnam	Senegal
Alankomaat						X							X										
Bulgaria						X	X					X		X		X					X	X	
Espanja	X					X					X	X				X				X	X	X	
Iso-Britannia			X			X		X													X		
Italia			X			X		X		X								X					
Itävalta			X						X		X											X	
Kreikka							X			X		X				X	X	X	X	X		X	
Kypros						X		X				X					X			X			
Latvia						X	X	X		X			X	X				X		X	X		
Liettua				X		X		X		X		X				X		X		X	X		
Luxemburg				X	X	X		X			X					X					X	X	
Portugali			X	X	X	X	X	X		X			X			X		X				X	
Puola		X	X	X		X	X			X	X	X	X	X	X	X		X	X	X	X	X	X
Ranska	X		X	X		X		X			X		X			X					X	X	X
Ruotsi			X			X		X								X					X		
Saksa			X	X		X	X	X		X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Slovakia						X				X		X		X		X		X		X	X		
Slovenia				X		X							X			X							
Viro						X				X		X		X				X		X	X		
Norja			X			X		X			X					X							

Sopimuksissa käsitellään yleensä monenlaisia asioita, muun muassa seuraavia: valtuudet, kohderyhmät, taloudellisen tuen laajuus, hallinnolliset kustannukset sekä kansainvälisen opiskelijan viisumin ja oleskeluluvan saantia tukevat järjestelyt.

Sopimusten perusteet ja siten myös sisältö vaihtelevat (jäsen)valtioissa jonkin verran, muun muassa seuraavin tavoin:

- ▶ kansainvälisten opiskelijoiden houkuttelemisen tietyistä kolmansista maista (**Iso-Britannia, Italia, Itävalta, Latvia, Luxemburg, Puola**). Esimerkkejä tästä ovat **Ison-Britannian** UK-India Education and Research Initiative -ohjelma, joka tukee opintosuoritusten vastavuoroista tunnustamista sekä yhteisten maisteri- ja tohtoriohjelmien kehittämistä⁶³, **Italian** Marco Polo- ja Turandot-ohjelmat, jotka helpottavat viisumin myöntämistä kielikursseille tuleville kiinalaisille opiskelijoille, sekä **Latvian** yhteistyösopimus, jonka tavoitteena on houkuttaa opiskelijoita Sri Lankasta
- ▶ pitkäaikaisen strategisen yhteistyön rakentaminen kolmansien maiden kanssa (**Kypros**) ja muuttovirtojen koordinoitu hallinta (**Ranska**)
- ▶ kauppakumppanien ja kehittyvien talouksien kanssa tehtävän yhteistyön parantaminen (**Itävalta, Luxemburg, Norja**). Painopisteenä ovat tietyt alueet, kuten Pohjois-Amerikka (**Luxemburg, Norja**), Latinalainen Amerikka (**Norja**) sekä Intia ja Venäjä (**Luxemburg**).

(Jäsen)valtioiden tekemien kansallisten tai alueellisten sopimusten lisäksi myös yliopistot ja korkeakoulut (sekä julkiset että yksityiset) ovat tehneet suoria sopimuksia kolmansien maiden oppilaitosten kanssa kaikissa (jäsen)valtioissa. Sopimukset voivat olla oppilaitosten tai niiden osastojen välisiä. Tarton yliopistolla, joka on **Viron** suurin yliopisto, on noin 60 kahdenvälistä yhteistyösopimusta 21 maan korkeakoulujen kanssa. **Ranskan** Grandes Écoles -järjestelmään kuuluvilla korkeakouluilla on arviolta noin 7 000 sopimusta.⁶⁴ **Italiassa** sopimuksia on noin 12 000. **Irlannin** korkeakoulut ovat solmineet 2 400 yhteistyö- ja kumppanuussuhdetta eri oppilaitosten kanssa. Näistä 400 on solmittu yhdysvaltalaisien, kanadalaisten ja kiinalaisten oppilaitosten kanssa.

Yhteistyösopimusten tavoitteita ovat seuraavat:

- ▶ opiskelijoiden liikkuvuuden edistäminen yhteistutkintojen ja kansainvälisten ohjelmien avulla (**Alankomaat, Belgia, Espanja, Irlanti, Itävalta, Kypros, Puola, Ranska, Saksa**)
- ▶ korkeakoulujen ja kolmansien maiden oppilaitosten välisen tutkimus- ja teknologiayhteistyön lisääminen (**Espanja, Itävalta, Puola, Ranska, Norja**)
- ▶ opetushenkilöstön vaihto (**Espanja, Itävalta, Puola**)
- ▶ rahallisen tuen ja/tai ilmaisen majoituksen järjestäminen vaihto-opiskelijoille (**Itävalta, Puola, Viro**).

⁶³ Katso myös UK-China Partners in Education -toimintasuunnitelma, joka tukee tohtoriopiskelijoiden vaihtoa, työharjoittelua ja ammattikoulutushankkeita.

⁶⁴ Conférence des Grandes Écoles (CGE) -yhdistyksen mukaan.

5.2 Yhteistyö EU:n (ja EU:n rahoittamien liikkuvuusohjelmien) sekä kansainvälisten organisaatioiden kanssa

EU:n liikkuvuusohjelmat ovat onnistuneet avaamaan uusia mahdollisuuksia kolmansista maista tuleville opiskelijoille. Niiden ansiosta opiskelijat voivat paitsi opiskella yhdessä jäsenvaltiossa myös siirtyä toiseen (jäsen)valtioon suorittamaan muita opintoja.⁶⁵ Kansainvälisillä opiskelijoilla kyseeseen tulee lähinnä Erasmus Mundus -ohjelma.

5.2.1 Erasmus Mundus

Erasmus Mundus -opiskelijoiden osuus kaikista maahan tulleista kansainvälisistä opiskelijoista on hyvin pieni kaikissa jäsenvaltioissa. Vuonna 2011 alaohjelman 1 mukaiset Erasmus Mundus -yhteisohjelmat valitsivat 1 249 kolmansista maista tulevaa maisteriopiskelijaa ja 158 tohtorikoulutettavaa apurahojen hakemiseksi lukuvuonna 2011–2012 alkavia opintoja varten. Yhteisohjelmiin (maisteriohjelma on yleensä kahden vuoden ja tohtoriohjelma 3–4 vuoden pituinen) kuuluu opintoja tai tutkimustyötä vähintään kahdessa yhteenliittymään kuuluvassa korkeakoulussa, minkä vuoksi kansainvälisten opiskelijoiden on huolehdittava oleskelun järjestämisestä ja mahdollisen viisumin hankkimisesta kyseisissä maissa.

Alaohjelman 2 puitteissa myönnetään apurahoja eripituisia vaihtojaksoja varten perustutkintoa, maisterin tutkintoa tai tohtorin tutkintoa suorittaville opiskelijoille, tutkijatohtoreille sekä akateemiselle henkilöstölle. Vaihdon kohteena on vain yksi kumppanikorkeakoulu. Vuonna 2011 valittiin 46 kumppanuutta, joiden suunnitelmassa on myöntää kolmansien maiden kansalaisille 5 331 apurahaa eurooppalaisessa kumppanikorkeakoulussa suoritettavia opintoja tai tutkimusta varten. Vaihdot näiden apurahojen turvin aloitettiin lukuvuonna 2011–2012.

Erasmus Mundus -opiskelijoille myönnettyjen oleskelulupien osuus oli alle 1,4 prosenttia jäsenvaltioiden kaikista opiskelua varten myöntämistä ensimmäisistä oleskeluluvista vuonna 2011.

EU:n liikkuvuusohjelmiin osallistuviin opiskelijoihin sovellettavat maahantulo- ja oleskeluasiakirjoja (viisumi ja oleskelulupa) koskevat vaatimukset eivät eroa jäsenvaltioiden muihin kansainvälisiin opiskelijoihin soveltamista vaatimuksista, vaan samat maahanmuuttosäännöt pätevät molempiin.

Useat jäsenvaltiot ovat kuitenkin muuttaneet normaalia hakuprosessia helpottaakseen Erasmus Mundus -opiskelijoiden maahantuloa. Hallinnollisia menettelyjä on yksinkertaistettu **Portugalissa, Ranskassa ja Saksassa** muun muassa luopumalla tietyistä vaatimuksista tai siirtämällä ne esimerkiksi kansainvälisille opiskelijoille tarkoitettua ohjelmaa kehittävän viraston vastuulle sekä helpottamalla asianomaisten viranomaisten välistä viestintää. Muita menettelyjä yksinkertaistavia keinoja ovat rekisteröintimaksusta vapauttaminen ja lukukausimaksujen alentaminen (**Ruotsi**).

⁶⁵ Direktiivin 2004/114/EY 6 artiklan 2 kohdassa painotetaan, että jäsenvaltioiden "on helpotettava maahanpääsyä koskevia menettelyjä 7–11 artiklassa tarkoitettujen kolmansien maiden kansalaisten osalta, jotka osallistuvat sellaisiin yhteisön ohjelmiin, joilla pyritään edistämään liikkuvuutta yhteisöön tai yhteisössä".

Useat (jäsen)valtiot (esimerkiksi **Liettua, Puola, Ranska ja Ruotsi**) mainitsevat erikseen, että opiskelijan ei tarvitse palata lähtömaahan hakeakseen lupaa opiskelua varten, vaan hakemuksen voi tehdä maassa, jossa opiskelija oleskelee. Lisäksi kansainvälinen opiskelija voi siirtyä toiseen Schengen-valtioon ja oleskella siellä enintään 90 päivää, jos hänellä on voimassa oleva oleskelulupa ensimmäisessä jäsenvaltiossa.⁶⁶ Useimmat (jäsen)valtiot toteavatkin, että vaikka kansainvälinen opiskelija ei huolehtisi vaadittavista muodollisuuksista muuttaessaan toiseen (jäsen)valtioon opiskelemaan, on epätodennäköistä, että hänelle aiheutuisi myöhemmin ongelmia oleskelun laillistamisessa.

Useat jäsenvaltiot toteavat, että liikkuvuudelle on esteitä tilanteissa, joissa oleskelu kestää yli kolme kuukautta tai Erasmus Mundus -opiskelija haluaa osallistua liikkuvuusohjelmaan Schengen-alueeseen kuulumattomassa jäsenvaltiossa. (Jäsen)valtioiden käytännöt vaihtelevat. Esimerkiksi **Alankomaissa** oleskelulupa lakkaa olemasta voimassa, jos opiskelija oleskelee Alankomaiden ulkopuolella yli kahdeksan kuukautta. Palatakseen opiskelijan on käytävä läpi koko oleskeluluvan hakuprosessi uudelleen. **Belgiassa** opiskelijan on periaatteessa (kun kyse on perustelluista syistä tai olosuhteista) osoitettava, ettei hänellä ole edellisten viiden vuoden aikana tehtyjä rikosrekisterimerkintöjä. Rikosrekisteriote saa olla enintään kuusi kuukautta vanha. Jos opiskelija on lähtenyt kotimaastaan yli kuusi kuukautta aikaisemmin, hänen on todistettava, ettei hänellä ole rikosrekisterimerkintöjä myöskään ensimmäisessä opiskelumaassa. **Ranskassa** on todettu vain vähän EU:n sisäiseen liikkuvuuteen liittyviä ongelmia. Jotkut kansainväliset opiskelijat ovat kuitenkin joutuneet keskeyttämään Erasmus Mundus -opintonsa, koska heiltä on perustetta ilmoittamatta evätty viisumi (kyse on erityisesti Pakistanin ja Iranin kansalaisista). **Puolassa**, missä oleskeluluvan myöntäminen kestää joskus pitkään, on ollut tapauksia, joissa lyhyeksi ajaksi (esimerkiksi yhdeksi lukukaudeksi) maahan saapuneen opiskelijan on ollut vaikea todistaa, että hän aikoo oleskella Puolassa yli kolme kuukautta lopullisen lupapäätöksen antamispäivästä lukien (mikä on luvan saamisen edellytys). Samanlaisia ongelmia syntyy, jos oleskelulupaa hakeva opiskelija aikoo oleskella Puolan ulkopuolella pitkään (esimerkiksi 10 kuukautta) osallistuakseen opiskelijavaihtoon. Myös **Ruotsissa** voi syntyä ongelmia, jos kansainvälinen opiskelija hakee yhden vuoden jatkolupaa, mutta aikoo oleskella toisessa jäsenvaltiossa suurimman osan jatkoluvan voimassaoloajasta.

Muita kansainvälisten Erasmus Mundus -opiskelijoiden liikkuvuuden esteitä ovat hallinnollisten menettelyjen ruuhkautuminen sekä l u p a o n g e l m a t toiseen (jäsen)valtioon siirryttäessä. Esimerkiksi **Suomi** mainitsee, että kansainvälisillä opiskelijoilla on ollut toisinaan vaikeuksia osallistua opiskelijavaihtoon **Alankomaissa** ja **Isossa-Britanniassa**. **Ruotsissa** on havaittu, että kolmansista maista tulevat vaihto-opiskelijat, jotka haluavat suorittaa osan opinnoistaan toisessa jäsenvaltiossa, kohtaavat joskus ongelmia, koska eräät jäsenvaltiot vaativat opiskelijalta ruotsalaisen oleskeluluvan, joka kattaa myös oleskelun kyseisessä jäsenvaltiossa. **Itävallan** edustustoissa ei aina tunneta Erasmus Mundus -ohjelmaa riittävän hyvin, mikä voi vaikeuttaa menettelyjä.

⁶⁶ Tätä käytäntöä sovelletaan sekä Erasmus Mundus -opiskelijoihin että ohjelmien ulkopuolisiin vaihto-opiskelijoihin (free-movers).

5.2.2 Muut kansainvälisten opiskelijoiden liikkuvuutta helpottavat toimet, mukaan lukien EU:n ulkopuoliset ohjelmat

Monilla (jäsen)valtioilla on kansallisia ohjelmia, joiden avulla kansainväliset opiskelijat voivat jatkaa tai täydentää opintojaan muissa (jäsen)valtioissa. Tällaisia liikkuvuutta edistäviä ohjelmia ovat esimerkiksi seuraavat:

- ▶ kansallinen uudistusohjelma (**Kypros**), jonka tavoitteena on edistää kansainvälistä liikkuvuutta kannustamalla opiskelijoita osallistumaan liikkuvuusohjelmiin; ohjelman puitteissa on perustettu myös tutkimuslaitoksia ja -keskuksia
- ▶ tohtorikoulutus- ja kansainvälistymisohjelma DoRa (**Viro**), jonka tavoitteena on lisätä opiskelijoiden liikkuvuutta EU:n ja kolmansien välillä myöntämällä apurahoja ja liikkuvuustukea
- ▶ Nordplus-ohjelma (**Norja**), joka helpottaa opiskelijoiden liikkuvuutta
- ▶ CEEPUS (Central European Exchange Programme for University Studies) -ohjelma: Keski-Euroopan ensimmäinen monenvälinen yliopistojen vaihto-ohjelma, johon kuuluu yhteisohjelmia muiden CEEPUS-maiden kanssa.⁶⁷

Kansainvälisten opiskelijoiden osallistumisessa EU:n ulkopuolisiin ohjelmiin ei ole (jäsen)valtioiden mukaan ilmennyt mitään erityisiä ongelmia. **Ruotsi** toteaa kuitenkin, että (jäsen)valtiot määrittävät hyväksymiskriteerit, kuten tarvittavan rahoituksen, eri tavoin, mikä voi aiheuttaa esteitä liikkuvuudelle. **Slovenia** mainitsee, että tarvittavien asiakirjojen myöhästymisen tai puuttumisen voi johtaa siihen, että opiskelija ei pääse suorittamaan haluamiaan opintoja toiseen jäsenvaltioon.

5.3 Maiden välisen muun (ei-lainsäädännöllisen) yhteistyön muodot

Kansainvälisten opiskelijoiden pääsyä (jäsen)valtioihin pyritään helpottamaan myös seuraavien (ei-lainsäädännöllisten) yhteistyömuotojen avulla:

- ▶ yhteis- ja kaksoistutkinto-ohjelmat, joissa kansainvälinen opiskelija suorittaa täydentäviä opintoja eri maissa ja saa tutkintotodistuksen kustakin maasta (**Bulgaria, Italia, Itävalta, Liettua, Luxemburg, Puola, Ranska, Ruotsi, Saksa, Suomi, Tšekki**)
- ▶ EU-maiden yliopistojen kansainväliset kampukset kolmansissa maissa (**Belgia, Iso-Britannia, Ruotsi**)
- ▶ kulttuuri- ja tiedeinstituuttien tai yliopistojen perustaminen kolmansiin maihin (**Kypros, Luxemburg, Puola, Ranska, Saksa, Slovenia, Suomi**).

⁶⁷ Albania, Bosnia ja Hertsegovina, Bulgaria, Itävalta, Kosovo, Kroatia, Makedonia, Moldova, Montenegro, Romania, Serbia, Slovakia, Slovenia, Tšekki ja Unkari.

6. KANSAINVÄLISTEN OPISKELIJOIDEN MAAHANMUUTOSTA AIHEUTUVAT VAIKUTUKSET

Kansainvälisten opiskelijoiden maahanmuutosta on todettu aiheutuvan seuraavia vaikutuksia (jäsen)valtioissa:

- ▶ kilpailu opiskelupaikoista (kohta 6.1)
- ▶ siirtyminen työmarkkinoille valmistumisen jälkeen (kohta 6.2)
- ▶ aivovuodon riski (kohta 6.3)
- ▶ oppilaitosten saamat tulot (kohta 6.4)
- ▶ demografiset vaikutukset (kohta 6.5).

6.1 Kilpailu opiskelupaikoista

Kansainvälisten opiskelijoiden vaikutus opiskelupaikoista käytävään kilpailuun vaihtelee eri (jäsen)valtioissa. Useimmissa (jäsen)valtioissa kansainväliset opiskelijat eivät aiheuta kilpailua, sillä Euroopan talousalueelta ja sen ulkopuolelta tulevat opiskelijat valitaan eri tavoin. Esimerkiksi **Ranskassa** korkeakoulutus ei perustu kiintiöjärjestelmään, minkä vuoksi kilpailua ei ole. Tietyissä koulutusohjelmissa saattaa kuitenkin esiintyä kilpailua. Esimerkiksi **Saksa** toteaa, että opiskelupaikoista voi syntyä kilpailua, jos hakemusten määrä kasvaa, mutta paikkojen määrää ei lisätä. Näin voi tapahtua kaikilla koulutusaloilla, lukuun ottamatta säänneltyihin ammatteihin johtavaa koulutusta (esimerkiksi lääketieteellinen ja farmasian alan koulutus), missä viisi prosenttia opiskelupaikoista on varattu ulkomaisille opiskelijoille.

6.2 Siirtyminen työmarkkinoille valmistumisen jälkeen

Valmistuneiden kansainvälisten opiskelijoiden vaikutus työmarkkinoihin vaihtelee sen mukaan, millaista politiikkaa ja strategiaa (jäsen)valtiossa sovelletaan (katso luku 2). Esimerkiksi **Virossa** vuosittain noin 5–10 prosenttia kansainvälisistä opiskelijoista työllistyy valmistumisensa jälkeen. Vaikka **Virossa** on pulaa pätevistä työvoimasta, kansainvälisille opiskelijoille ei ole tarjolla mahdollisuuksia, jotka edistäisivät työpaikan saamista tai yrittäjyyttä, vaan opiskelijan on poistuttava maasta heti tutkinnon suoritettuaan. **Isossa-Britanniassa** 17 prosenttia kansainvälisistä opiskelijoista jäi maahan työskentelemään valmistumisensa jälkeen vuonna 2008. Vuonna 2010 heidän osuutensa oli noussut 22 prosenttiin. Tämä luku voi olla yhteydessä sovellettavaan kansalliseen politiikkaan, joka asettaa ehtoja valmistuneiden opiskelijoiden työmarkkinoille pääsyle.

Nämä luvut eroavat **Suomen** luvuista: Suomessa 73 prosenttia maahan jääneistä ulkomaisista opiskelijoista löysi työtä vuonna 2007.⁶⁸ Tämä voi liittyä siihen, että **Suomessa** kansainväliset opiskelijat saavat jäädä maahan puoleksi vuodeksi työnhakuun valmistumisensa jälkeen.⁶⁹ **Saksassa** 54 prosenttia opiskelijoiden jatkoluvista myönnetään työntekoa varten. Näin suuri määrä näyttää vastaavan kansallista politiikkaa, jonka tavoitteena on täyttää työvoiman tarve maahanmuuton avulla. **Alankomaissa** 78 kolmansien maiden kansalaista sai vuonna 2009 oleskeluluvan korkeasti koulutettuja maahanmuuttajia koskevan järjestelmän puitteissa. Heistä 29 (37 prosenttia) työllistyi korkeakoulutusta vaativaan työhön. Kyseinen järjestelmä ei ole osoittautunut kahden ensimmäisen vuoden aikana yhtä toimivaksi kuin oletettiin.

Norjassa yli 70 prosenttia opiskelijan oleskeluluvalla tulleiden jatkoluvista myönnettiin työntekoa tai työnhakua varten vuosina 2006–2011. Vuoden 2011 kokonaismäärä oli merkittävästi suurempi kuin talouskriisiä edeltäneinä vuosina.

6.3 Aivovuodon riski

Aivovuoto⁷⁰ ei näytä olevan merkittävä huolenaihe (jäsen)valtioissa, mikä johtuu siitä, että tätä ilmiötä pyritään vähentämään sovellettavan politiikan ja käytäntöjen avulla. Aivovuoto otetaan huomioon esimerkiksi kehitysyhteistyöohjelmia suunniteltaessa ja laadittaessa. **Suomen** North-South-South-vaihto-ohjelma perustuu oletukseen, että kehitysmaista tulevat opiskelijat palaavat opintojen jälkeen kotimaahansa.

Toisissa (jäsen)valtioissa, esimerkiksi **Kreikassa** ja **Puolassa**, kansainvälisten opiskelijoiden aivovuotoa ei pidetä ongelmana, vaan huolena on pikemminkin kansallisten opiskelijoiden aivovuoto. Syynä huoleen on talouskriisi ja ulkomaille muuttavien kansallisten opiskelijoiden suuri määrä.

(Jäsen)valtiot pyrkivät vähentämään aivovuotoa muassa seuraavin keinoin:

- ▶ myönnettyjen apurahojen sekä yhteistyö- tai kehitysohjelmien yhteyden varmistaminen (**Espanja, Itävalta**). **Itävallan** kehitysyhteistyövirasto laati vuonna 2009 korkeakoulutus- ja tiedeyhteistyötä koskevan strategian, jonka tarkoituksena on torjua aivovuotoa varmistamalla, että myönnettävät tuet integroidaan lähtömaata koskevaan institutionaalisen kapasiteetin kehittämisohjelmaan

⁶⁸ Tilastokeskuksen aineisto koskee kaikkia ulkomaalaisia, ei ainoastaan kolmansien maiden kansalaisia. (EU-/ETA-maista tulevien opiskelijoiden työllistyminen on todennäköisempää kuin kolmansista maista tulevien opiskelijoiden. Prosenttiosuus voisi olla pienempi, jos tiedot koskisivat vain kolmansien maiden kansalaisia.)

⁶⁹ Tilastokeskuksen aineistosta ei ilmene, olivatko Suomeen jääneet työllistyneet opiskelijat (73 prosenttia) löytäneet koulutusta vastaavaa työtä. Jos sen sijaan tarkastellaan töissä olevien määrää suhteessa kaikkiin vuonna 2007 tutkinnon suorittaneisiin ulkomaalaisiin, käy ilmi, että 49 prosenttia oli työllistynyt Suomessa. Yli puolet Suomessa korkeakoulutuksen saaneista ulkomaalaisista päätyy siis käyttämään hankkimaansa osaamista jossain muualla kuin Suomessa. Tulosten perusteella vaikuttaa siltä, että ulkomaalaisten osaamista ei hyödynnetä erityisen aktiivisesti Suomen työmarkkinoilla.

⁷⁰ EMN:n sanastossa aivovuoto määritellään seuraavasti: "erittäin pätevän henkilön maastamuutosta aiheutuva menetys valtiolle" (<http://www.emn.europa.eu>).

- ▶ uraohjauksen ja taloudellisen tuen tarjoaminen valmistuneille kansainvälisille opiskelijoille lähtömaahan paluun helpottamiseksi (esimerkiksi **Saksan** ”palaavan työvoiman ohjelma”)
- ▶ kansainvälisten opiskelijoiden liikkuvuuden yhdistäminen kehitysyhteistyöpolitiikan tavoitteisiin sekä valmistuneiden opiskelijoiden työmarkkinoille pääsyn rajoittaminen. Esimerkiksi **Ruotsissa** perustettu uusi stipendiohjelma on tarkoitettu sellaisista maista tuleville opiskelijoille, joiden kanssa Ruotsi on tehnyt pitkään kehitysyhteistyötä (yhteensä 12 maata). Kansainvälisten opiskelijoiden liikkuvuutta pidetään myönteisenä sekä kohde- että lähtömaan kannalta. **Belgiassa** hyväksytään kansainvälisiä opiskelijoita lähtömaiden kannalta tärkeille aloille. Viranomaiset odottavat, että opiskelijat palaavat ja käyttävät hankkimaansa osaamista lähtömaiden hyväksi. **Ranskassa** opiskelijoiden maahanmuutto nähdään yleensä tilapäisenä kiertomuuttona. Ensisijaisena oletuksena on, että opiskelija palaa lähtömaahan valmistumisen jälkeen.

6.4 Kansainvälisten opiskelijoiden tuottamat tulot

Kansainvälisten opiskelijoiden maahanmuuton tuottamat tulot ja hyödyt vaihtelevat (jäsen)valtiosta toiseen. Jäsenvaltioiden korkeakoulujärjestelmät ovat hyvin erilaisia, ja joissain valtioissa koulutus on maksutonta. Myös saatavat tulot ovat siksi yleisesti ottaen hyvin erilaisia. Erot johtuvat (jäsen) valtiossa opiskelevien kansainvälisten opiskelijoiden määrästä sekä kyseisten oppilaitosten saaman valtion tuen tasosta. Alla olevassa taulukossa 8 on yhteenveto kansainvälisten opiskelijoiden tuottamista tuloista eräissä (jäsen) valtioissa.

Taulukko 8: Kansainvälisten opiskelijoiden tuottamat tulot

Jäsenvaltio	Tulot
Maksut	
Bulgaria	17,5 miljoonaa euroa vuonna 2012 (noin 7,5 miljoonaa euroa vuonna 2006).
Irlanti	Kaikissa korkeakouluissa yhteensä 140 miljoonaa euroa , josta 68 miljoonaa euroa on maksuja (vain EU:n ulkopuolelta tulevat opiskelijat).
Iso-Britannia	Vuosina 2008–2009 kansainvälisten opiskelijoiden lukukausimaksujen arvioidaan tuottaneen korkeakouluille 2,2 miljardia puntaa (noin 2,6 miljardia euroa).
Kypros	Kokonaissumma on 70 miljoonaa euroa . Jokaisella kansainvälisellä opiskelijalla on oltava käytettävissään yhteensä 7 000 euroa, jotta hän pääsee maahan.
Ruotsi	Esimerkiksi Lundin yliopistolle kansainvälisten opiskelijoiden lukukausimaksut tuottivat 12,2 miljoonaa kruunua (noin 1,4 miljoonaa euroa) vuonna 2011. Tämä on alle kaksi prosenttia yliopiston kaikista tuloista vuonna 2011.
Muut kulut	
Alankomaat	25 000 euroa opiskelijaa kohti vuonna 2009. Vuonna 2012 tehdyn tutkimuksen mukaan verotulot ovat arviolta 740 miljoonaa euroa, jos 19 prosenttia kansainvälisistä opiskelijoista jää maahan.

Jäsenvaltio	Tulot
Irlanti	Kaikissa korkeakouluissa yhteensä 140 miljoonaa euroa , josta 71 miljoonaa euroa on muita kuluja (EU-maista ja EU:n ulkopuolelta tulevat opiskelijat). Tulojen kokonaissumma 140 miljoonaa euroa vastaa noin 3,5:tä prosenttia ulkomaisten matkailijoiden tuomista tuloista vuonna 2001.
Iso-Britannia	Kansainvälisten opiskelijoiden arvioidaan tuottavan paikallisille talouksille 2,3 miljardia puntaa (noin 2,7 miljardia euroa).
Italia	718,5 miljoonaa euroa kansainvälisten opiskelijoiden opiskelu- ja elinkustannuksista (lukukausimaksut, oppikirjat ja oppimateriaalit, majoitus, sähkö, vesi ym., ruoka, liikkuminen, vaatteet, viestintä, vapaa-aika, matkailu, sairausvakuutus ja oleskelulupa). Summa on 0,05 prosenttia Italian bruttokansantuotteesta (Leone Moressa -säätiön arvio).
Latvia	Jokainen kansainvälinen opiskelija tuottaa valtiolle keskimäärin 5 000 euroa vuodessa. Vuosien 2011–2012 kokonaissumma on arviolta noin 13,5 miljoonaa euroa .
Puola	Ulkomaisten opiskelijoiden arvioidaan tuottavan Puolan taloudelle noin 100 miljoonaa euroa vuodessa.

Lähde: kansalliset raportit

Kansainväliset opiskelijat tuottavat vain vähän suoraa tuloja tai jopa kuluja **Belgiassa, Espanjassa, Ranskassa** ja **Suomessa**, ja kustannukset opiskelijaa kohti ovat suuremmat kuin maksettu rekisteröintimaksu. Esimerkiksi **Espanjassa** kansainvälisten opiskelijoiden taloudellista vaikutusta julkisiin korkeakouluihin ei voida mitata, sillä osa kaikkien opiskelijoiden korkeakouluopinnoista rahoitetaan julkisista varoista opiskelijan sosioekonomisesta asemasta riippumatta. Tämän tuen osuus on noin 80–85 prosenttia korkeakoululle aiheutuvista todellisista kustannuksista.⁷¹ **Ranskassa** ja **Suomessa** opiskelijoiden ajatellaan yleensä aiheuttavan pikemminkin kustannuksia kuin tuloja. Esimerkiksi **Ranskassa** valtion tuki opiskelijaa kohden on keskimäärin 10 000 euroa vuodessa kansalaisuudesta riippumatta. Vaikka suorat tulot ovat vähäisiä, opiskelijoilla on kohdemaissa luonnollisesti myös myönteisiä vaikutuksia, joita on vaikea arvioida tai määrittää täsmällisesti. Tällaisia ovat esimerkiksi kansainvälisten opiskelijoiden maksamista veroista tai työnteosta saatavat tulot.

Esitetyt luvut osoittavat, että kansainväliset opiskelijat ovat joissain tapauksissa tärkeä tulonlähde kansallisella tasolla. Tämä koskee erityisesti **Iso-Britanniaa**, missä kansainvälisten opiskelijoiden lukukausimaksujen arvioidaan tuottavan korkeakouluille 2,6 miljardia euroa. Lisäksi opiskelijoiden maksamien vuokrien ja muiden elinkustannusten arvioidaan tuottavan paikallisille talouksille 2,7 miljardia euroa. **Alankomaissa** on arvioitu, että ”osaamisteollisuuden” (kansainvälisten opiskelijoiden panos mukaan luettuna) kokonaisvaikutus on 21 miljardia euroa ja 357 000 työpaikkaa.

Vaikka kansainvälisten opiskelijoiden maahanmuuton tuottamia tuloja ja hyötyjä on vaikea laskea, eräät (jäsen)valtiot (**Espanja, Iso-Britannia**) toteavat kuitenkin, että yksityisen sektorin tarjoamalla koulutuksella on merkittävämpi vaikutus niiden talouteen, sillä sen perimät maksut ovat suurempia.

⁷¹ Kansainvälisten opiskelijoiden on 20. huhtikuuta 2012 annetun kuninkaan lakiasetuksen 14/2012 mukaan maksettava kaikki perustutkintoon ja maisterin tutkintoon johtavan koulutuksen kustannukset lukuvuodesta 2012–2013 lähtien.

6.5 (Jäsen)valtioiden demografinen kehitys

Kansainvälisten opiskelijoiden demografiset vaikutukset vaihtelevat huomattavasti eri (jäsen)valtioissa. Demografiset vaikutukset ovat yhteydessä sovellettavaan kansalliseen strategiaan ja politiikkaan. (Jäsen)valtioissa, joissa kansainväliset opiskelijat voivat jäädä maahan työskentelytarkoituksessa, tällaisilla opiskelijoilla katsotaan olevan merkittävämpiä demografisia vaikutuksia kuin opiskelijoilla, jotka oleskelevat maassa vain tilapäisesti ja poistuvat automaattisesti. Myös opiskelijoilla, jotka työllistyvät valmistumisensa jälkeen korkeakoulutusta vaativiin tehtäviin, on merkittävä vaikutus maan demografiseen kehitykseen.

Joissain (jäsen)valtioissa kansainvälisillä opiskelijoilla ei katsota olevan merkittäviä demografisia vaikutuksia, sillä opiskelijoita, joilla on perhe mukanaan tai joiden oleskeluperuste vaihtuu, on vain vähän (**Latvia, Puola**⁷²). Opiskelijoiden maahanmuuttoa voidaan myös pitää tilapäisenä kiertomuuttona, jolloin maahanmuuttajat eivät jää pysyvästi maahan, vaan palaavat lähtömaahan heti opintojen jälkeen (**Ranska**).

Toisissa jäsenvaltioissa (esimerkiksi **Liettuassa** ja **Virossa**) kansainvälisten opiskelijoiden avulla vähennetään demografisia ongelmia. Opiskelijoiden ja opettajien liikkuvuuden on todettu olevan keino parantaa koulutuksen laatua, varmistaa korkeakoulutuksen kestävyys sekä edistää yhteiskuntien välisiä kulttuurisia, poliittisia ja taloudellisia yhteyksiä (**Liettua**). **Liettuassa, Suomessa** ja **Virossa** kansainvälisten opiskelijoiden maahanmuutto on auttanut vähentämään paikallisten yliopisto-opiskelijoiden määrän vähenemisestä ja väestön ikääntymisestä aiheutuvia haasteita. Kansainväliset opiskelijat ovat saaneet yliopistot parantamaan koulutuksen laatua ja edistämään kansainvälistymistä.

⁷² Tästä huolimatta **Puola** pitää kansainvälisten opiskelijoiden määrän lisääntymistä erittäin tärkeänä, sillä paikallisten yliopisto-opiskelijoiden määrä vähenee. Tavoitteena on myös parantaa koulutuksen laatua Puolassa.

7. JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä tutkimuksessa kootaan yhteen ja analysoidaan (jäsen)valtioiden politiikkaa ja käytäntöjä, joiden tarkoituksena on säännellä kansainvälisten opiskelijoiden maahanmuuttoa EU:hun. Tutkimuksessa ei pelkästään korosteta tämän ilmiön merkitystä EU:n politiikassa, vaan osoitetaan myös, että (jäsen) valtiot ovat viime vuosina yhä laajemmin tunnustaneet kansainvälisten opiskelijoiden maahanmuuton hyödyllisyyden sekä opiskelijoiden että vastaanottajamaiden kannalta. Tätä kehitystä pidetään olennaisen tärkeänä EU:lle, jotta se voisi olla todellinen kilpailija muille kansainvälisiä opiskelijoita vastaanottaville maille, kuten Yhdysvalloille ja Kanadalle.

EU:n koulutuspolitiikalla pyritään erityisesti markkinoimaan EU:ta merkittävänä koulutuksen osaamiskeskuksena. Tätä varten EU on kehittänyt monenlaisia välineitä, joita ovat muun muassa poliittinen vuoropuhelu, kahdenväliset sopimukset, liikkuvuutta edistävät ja tukevat ohjelmat sekä apurahaohjelmat. Erityisenä tavoitteena on kansainvälisten tieteellisten ja akateemisten verkostojen perustaminen yliopistoissa ja alumni keskuudessa. EU:n ulkopuolelta tulevien opiskelijoiden edellytyksiä päästä opiskelemaan EU:n jäsenvaltioihin säännellään neuvoston direktiivillä 2004/114/EY⁷³. EU:n viisumisäännöstöä koskevassa asetuksessa (EY) N:o 810/2009⁷⁴ säädetään lisäksi viisumimaksun perimättä jättämisestä opiskelijoilta, jatko-opiskelijoilta ja heidän saattajinaan toimivilta opettajilta.

(Jäsen)valtiot ovat viime vuosina kehittäneet EU:n politiikan puitteissa omia kansallisia strategioita ja politiikkaa kansainvälisten opiskelijoiden houkuttelemiseksi. Strategioiden tavoitteet vaihtelevat eri (jäsen)valtioissa, ja niihin voi kuulua sekä keskipitkän että pitkän aikavälin tavoitteita. Määritettyjä tavoitteita ovat muun muassa erittäin pätevien maahanmuuttajien houkuttelemisen koulutus- ja työmarkkinoiden (tutkinnon suorittaneet) vajeiden täyttämiseksi sekä kaupankäynnin ja yhteistyön edistäminen kolmansien maiden kanssa. Kansainvälisiin opiskelijoihin liittyvät taloudelliset hyödyt kytkeytyvät myös ulkomailta saatavien tulojen lisäämiseen tähtääviin strategioihin.

(Jäsen)valtioiden kansallisten strategioiden ja politiikan tavoitteissa on jonkin verran yhtäläisyyksiä. Koulutusrakenteiden erot ja joidenkin yliopistojen (itsenäinen) rooli johtavat kuitenkin siihen, että kansainvälisten opiskelijoiden maahanmuuttoon sovellettava politiikka on erilaista kussakin maassa. Vaikka kansallisissa raporteissa ei esitetä, että (jäsen)valtioiden välillä olisi kilpailua, on selvää, että (jäsen)valtiot pyrkivät houkuttelemaan kansainvälisiä opiskelijoita alueelleen erityyppisten toimien avulla.

Toimet, joiden avulla (jäsen)valtiot pyrkivät houkuttelemaan kansainvälisiä opiskelijoita, vaihtelevat kansallisessa politiikassa ja strategiassa määritettyjen painopisteiden mukaan. Tutkimuksessa kävi ilmi, että kansainvälisille opiskelijoille suunnattua ajankohtaista tiedotusta (jäsen)valtion tarjoamista ohjelmista ja palveluista pidetään tärkeänä. Koska (jäsen)valtioiden soveltamat ehdot vaihtelevat, yhä useampi kansainvälinen opiskelija haluaa saada kattavaa tietoa kyseisestä (jäsen)valtiosta voidakseen tehdä tietoon perustuvan päätöksen tulevasta opinnoistaan.

⁷³ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2004:375:0012:0018:FI:PDF>.

⁷⁴ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32009R0810:FI:NOT>.

(Jäsen)valtiot ovat viime vuosina alkaneet tarjota englanninkielistä korkeakouluopetusta kansallisella kielellä tarjottavan opetuksen lisäksi. Englanninkielisen opetuksen toivotaan lisäävän (jäsen)valtion houkuttelevuutta kansainvälisten opiskelijoiden kannalta. Vaikka näin on tapahtunut, on epäselvää, miten tämä vaikuttaa kolmansien maiden kansalaisten kotoutumiseen. Tämä koskee erityisesti (jäsen)valtioita, jotka haluavat opiskelijoiden jäävän maahan valmistumisen jälkeen. Vaikka (jäsen)valtiossa opiskelu ei edellyttäisi kansallisen kielen osaamista, kielitaidolla on luonnollisesti suuri merkitys työvoimaan ja yhteiskuntaan integroitumisen kannalta.

(Jäsen)valtiot pyrkivät toteuttamaan joustavia maahanpääsymenettelyjä. Kansainvälisille opiskelijoille myönnetään erilaisia viisumeja opiskelun tarkoituksen ja keston mukaan. Hakemusten nopeutetun käsittelyn tarkoituksena on puolestaan vähentää kansainvälisiin opiskelijoihin liittyviä muodollisuuksia. Vaikka kansainvälisten opiskelijoiden houkuttelemiseen tähtääviä toimia pyritään jatkuvasti parantamaan monissa (jäsen)valtioissa, esteitä on silti olemassa. Esteitä aiheuttavat erityisesti viisumi- ja/tai oleskelulupaprosessin kesto sekä asetetut ehdot (esimerkiksi todisteet riittävästä toimeentulosta lukuvuoden aikana).

Kansainvälisten opiskelijoiden perheenjäseniä koskevat käytännöt vaihtelevat eri (jäsen)valtioissa. Useimmat (jäsen)valtiot sallivat perheenjäsenten mukaantulon kansallisten sääntöjen nojalla, mutta oikeus siihen vaihtelee: usein se koskee vain tohtorin tutkintoa suorittavia. Myös perheenjäsenille myönnettävissä oikeuksissa on huomattavia eroja. Vain harva (jäsen)valtio sallii perheenjäsenten työskentelyn. Tutkimus osoittaa, että perheenjäsenten oikeudella seurata mukana on erilainen merkitys kansainvälisille opiskelijoille. Näyttää siltä, että tämä oikeus on tärkeämpi vanhemmille opiskelijoille.

Opiskelijadirektiivi 2004/114/EY on ollut sitä soveltavissa jäsenvaltioissa tärkeä keino kolmansien maiden kansalaisten maahanmuuton edistämiseksi ja helpottamiseksi. Direktiivi lähentää maahantulon ja oleskelun edellytyksiä koskevia kansallisia säännöksiä. Direktiivissä on määritetty kolmansien maiden kansalaisten maahanpääsyä koskevat perusedellytykset. Lisäksi se takaa tietyt oikeudet (kuten pääsyn työmarkkinoille) ja varmistaa menettelyjen läpinäkyvyyden.

Direktiivin säännösten mukaisesti kansainvälisillä opiskelijoilla on mahdollisuus päästä työmarkkinoille opintojen aikana, ja sallittu tuntimäärä on usein suotuisampi kuin direktiivissä säädetty. Joissain (jäsen)valtioissa kansainvälisillä opiskelijoilla on rajoittamaton pääsy työmarkkinoille, kun taas toiset valtiot sallivat työskentelyn vain tietyillä toimialoilla ja rajoittavat pääsyä kansallisten työmarkkinoiden tarpeiden mukaan. Koska työmarkkinoille pääsy on tärkeää monille kansainvälisille opiskelijoille, (jäsen)valtioita, jotka noudattavat joustavampaa politiikkaa, saatetaan pitää muita "kiinnostavampina".

(Jäsen)valtioiden suhtautuminen oleskeluluvan hakemiseen muilla perustein sekä työllistymiseen valmistumisen jälkeen näyttää vastaavan sovellettavaa kansallista politiikkaa ja strategiaa. (Jäsen)valtiot, joiden tavoitteena on houkutella korkeasti koulutettuja osaajia työmarkkinoiden vajeiden täyttämiseksi, helpottavat valmistuneiden opiskelijoiden maahan jäämistä työnhakua varten. Toiset (jäsen)valtiot voivat sallia kansainvälisten opiskelijoiden maahan jäämisen ja työkokemuksen hankkimisen kansainvälisen yhteistyöpolitiikan mukaisesti.

Kansainvälisten opiskelijoiden mahdollisuuksia päästä opiskelemaan helpottaa myös kansainvälinen yhteistyö, muun muassa erilaiset kahden- ja monenväliset sopimukset, joita on usein tehty laajempien strategisten tavoitteiden edistämiseksi, esimerkiksi työmarkkinoiden tarpeiden täyttämiseksi tai kaupankäynnin helpottamiseksi. EU:n liikkuvuusohjelmat ovat onnistuneet avaamaan uusia mahdollisuuksia kolmansista maista tuleville opiskelijoille. Niiden ansiosta opiskelijat voivat paitsi opiskella yhdessä jäsenvaltiossa myös siirtyä toiseen (jäsen)valtioon suorittamaan muita opintoja. Kansainvälisillä opiskelijoilla kyseeseen tulee lähinnä Erasmus Mundus -ohjelma. Helpottaakseen opiskelijoiden maahantuloa eräät (jäsen)valtiot ovat muuttaneet normaalia hakuprosessia yksinkertaistamalla hallinnollisia menettelyjä, sallimalla yliopistojen tai viranomaisten toimimisen takaajana sekä helpottamalla asianomaisten viranomaisten välistä viestintää. Esteitä on kuitenkin edelleen, mikä johtuu kansallisista säännöksistä ja suoja-toimista sekä oleskelulupien käsittelyn tehottomuudesta. EU:n liikkuvuusohjelmien lisäksi jäsenvaltiot ovat perustaneet kansallisten tavoitteiden mukaisesti useita omia ohjelmia, joiden avulla kansainväliset opiskelijat voivat jatkaa tai täydentää opintojaan muissa (jäsen)valtioissa.

Vaikka kaikkien edellä kuvattujen (jäsen)valtioiden toimien tavoitteena on houkutella kansainvälisiä opiskelijoita, tässä tutkimuksessa ei ole pystytty osoittamaan, ovatko ne ratkaiseva tekijä maahanmuutosta kiinnostuneille kolmansien maiden kansalaisille. Tämä koskee erityisesti maahanmuuttosääntöjen lieventämistä.

Tutkimuksesta ilmenee, että opiskelijareitin väärinkäytön laajuus ja luonne vaihtelevat merkittävästi eri jäsenvaltioissa. Väärinkäyttöä on kuitenkin analysoitu vain vähän. Saatavilla on hyvin vähän tutkimustietoa siitä, mitä kansainväliset opiskelijat tekevät valmistumisensa jälkeen. Myöskään käytettävissä olevien tilastotietojen perusteella ei tiedetä tarkasti, käytetäänkö opiskelijareittiä väärin vai ovatko opiskelijat palanneet lähtömaahansa. Joissain (jäsen)valtioissa väärinkäytökset näyttävät keskittyvän tietyille koulutusaloille, esimerkiksi kielikoulutukseen.

Kansainvälisten opiskelijoiden maahanmuuttoa EU-maihin on helpotettu useilla EU:n ja kansallisen tason toimilla. Joidenkin jäsenvaltioiden mukaan maahanmuutolla on yhä suurempi merkitys paitsi kilpailussa osaajista myös taloudellisen kasvun vauhdittajana. Useiden (jäsen)valtioiden asettamat tavoitteet, jotka tähtäävät kansainvälisten opiskelijoiden määrän lisäämiseen 5–10 vuoden aikana, antavat tukea tälle lähestymistavalle. Vaikka maahanpääsyä ja oleskelua koskevat kansalliset säännökset ovat lähentyneet, eroja, jotka liittyvät erityisesti työmarkkinoille pääsyyn opintojen aikana ja valmistumisen jälkeen, on edelleen olemassa. Myös edut, joita kansainväliset opiskelijat saavat työssä ollessaan ja muutoin oleskelun aikana, ovat erilaisia. Nämä erot johtuvat usein jäsenvaltioiden soveltamasta strategisesta lähestymistavasta sekä siitä, missä määrin kansallisella politiikalla tuetaan kansainvälisten opiskelijoiden potentiaalista pitkän aikavälin maahanmuuttoa tai opiskelutarkoituksessa tapahtuvaa rajoitettua maahanmuuttoa. Kansalliset strategiat voivat myös vaikuttaa opiskelijoiden päätökseen siitä, minkä jäsenvaltion he valitsevat opiskelupaikakseen.

EU:n ja kansallisten strategioiden ja politiikan parantamisen yleisenä tavoitteena on varmistaa, että EU:ta voidaan pitää merkittävänä koulutuksen osaamiskeskuksena. EU:n tasolla toteutettavat lainsäädännölliset lisätoimet, joiden tarkoituksena on parantaa edelleen maahanpääsyn edellytyksiä,

Liitteet

LIITE 1: KANSAINVÄLISTEN OPISKELIJOIDEN HOUKUTTELEMISEEN TÄHTÄÄVÄN POLITIIKAN SUUNNITTELUUN OSALLISTUVAT ORGANISAATIOT (JÄSEN)VALTIOISSA

Jäsenvaltio	Opetus-/ tutkimus-/ tiedeministeriö	Työ- ministeriö	Sisäasiain- ministeriö	Maahanmuutto- ministeriö tai sen alaiset viranomaiset	Ulkoasiain- ministeriö	Muut ministeriöt	Muut toimijat
Alankomaat	✓	✓		✓	✓		Korkeakoulutuksesta vastaavat oppilaitokset (toimintaohje)
Belgia	✓			✓	✓		
Bulgaria	✓						
Espanja	✓	✓					Alueet ja yliopistot
Irlanti	✓			✓			Enterprise Ireland, korkeakouluviranomainen, Irlannin tutkinto- ja laadunvarmistusviranomainen, Irish Council for International Students
Iso-Britannia			✓ (Home Office)			Liiketoiminnasta, innovaatioista ja osaamisesta vastaava ministeriö	Ulko- ja kansanyhteisöasiain ministeriö (Foreign and Commonwealth Office) (hallinnoi joitain stipendejä), yhteinen koulutustyöryhmä (mukana UKBA, sisäasiainministeriö, UK Council for International Student Affairs, Migration Advisory Committee ja British Council)
Italia	✓	✓	✓		✓		Italian yliopistorehtoreiden neuvosto (CRUI), CIMEA-tiedotuskeskus (Centro Informazioni Mobilità Equivalenze Accademiche), Italian yliopistojen yhteenliittymä CINECA
Itävalta	✓	✓	✓	Kyllä			Itävallan kehitysyhteistyövirasto, työmarkkinaosapuolet
Kreikka	✓				✓		
Kypros	✓	✓	✓			Terveysministeriö	
Latvia	✓						Korkeakoulut vastaavat oman politiikkansa (ei valtion) kehittämisestä ja toteuttamisesta.
Liettua	✓						
Luxemburg	✓			✓	✓		Luxemburgin yliopisto
Portugali			✓		✓		

Jäsenvaltio	Opetus-/ tutkimus-/ tiedeministeriö	Työ- ministeriö	Sisäasiain- ministeriö	Maahanmuutto- ministeriö tai sen alaiset viranomaiset	Ulkoasiain- ministeriö	Muut ministeriöt	Muut toimijat
Puola	✓	✓	✓	✓	✓	Kulttuuri- ja kansal- isperintöministeriö, terveysministeriö	Akateemisesta tunnustamisesta ja kansainvälisestä vaihdosta vastaava virasto, paikalliset viranomaiset, julkiset ja yksityiset yli- opistot, tieteen ja korkeakoulutuksen keskusneuvosto, Puolan ak- kreditointikomitea, Puolan korkeakoulujen rehtoreiden neuvosto, Puolan ammatillisten oppilaitosten rehtoreiden neuvosto, Puolan tasavallan opiskelijaparlamentti, tohtorikoulutettavien kansallinen edustajisto, koulutusjärjestelmän kehittämissäätiö, muut kolman- sista maista tulevia opiskelijoita tukevat ja puolalaista korkeakou- lutusta ulkomailla markkinoivat säätiöt ja yhdistykset, korkeakou- lutuksesta vastaavat oppilaitokset (toimintaohje)
Ranska	✓		✓		✓	Kulttuuri- ja viestin- täministeriö, maata- lousministeriö	Campus France (korkeakoulutusta, kansainvälisten opiskelijoiden palveluja ja kansainvälistä liikkuvuutta edistävä kansallinen viras- to), korkeakoulut
Ruotsi	✓						Universitetskanslersämbetet-virasto, Ruotsin yliopisto- ja korkeakouluneuvosto (Universitets- och hög- skolerådet), Ruotsi-instituutti (Svenska institutet), Ruotsin yliopisto- ja korkeakoululiitto (Sveriges Universitets- och Högskoleförbund), Ruotsin ylioppilaskuntien liitto (Sveriges Förenade Studentkårer)
Saksa	✓		✓				Saksan osavaltioiden kulttuuri- ja opetusministerien pysyvä konferenssi (kulttuuri- ja opetusministerien konferenssi), Saksan rehtorineuvosto
Slovakia	✓						
Slovenia	✓						Korkeakouluneuvosto, CMEPIUS, Slovenian henkilöresurssi- ja stipendirahasto, rehtorineuvosto, Slovenian tiede- ja taideakatemia, korkeakoulut
Suomi	✓	✓	✓	✓	✓		Opetushallitus, korkeakoulujen arviointineuvosto (KKA), koulutus- toimikunnat, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset (ELY- keskukset), maakuntien liitot, kansainvälisen liikkuvuuden keskus CIMO, korkeakoulut. Käytännössä useat muut toimijat osallistuvat politiikan suunnitte- luun: ammattikorkeakoulujen yhteistyöverkosto FINNIPS, ammattikor- keakoulujen kansainvälisen toiminnan kehittämisverkosto Pinnet
Tšekki	✓		✓		✓		Tšekin kehitysyhteistyövirasto, korkeakoulut
Viro	✓		✓				Archimedes-säätiö
Norja	✓			✓			

LIITE 2: HAKEMUSTEN KÄSITTELYMAKSUT

Jäsenvaltio	Hakemusten käsittelymaksut
Alankomaat	Hakemusten käsittelymaksuja nostettiin syyskuussa 2011 kustannustehokkuuden parantamiseksi. MVV-hakemuksen (viisumi) ja oleskelulupahakemuksen käsittelymaksu: noussut 433 eurosta 600 euroon Oleskelulupaa ja siihen liittyvää MVV:tä koskevan hakemuksen käsittelymaksu: noussut 188 eurosta 300 euroon Nopeutetusta käsittelystä perittävä maksu: noussut 250 eurosta 300 euroon. Hakemusten käsittelymaksut laskevat kuitenkin tammikuun puolivälissä 2013. MVV-hakemuksen (viisumi) käsittelymaksu tulee olemaan 300 euroa, ja myöhempi varsinainen oleskelulupa tulee olemaan maksuton. Myös opiskelijoilla, joita MVV-vaatimus ei koske, oleskelulupahakemuksen (ilman MVV:tä) käsittelymaksu tulee olemaan 300 euroa.
Belgia	Pitkäaikainen viisumi: 180 euroa. Oppilaitosten perimät maksut eivät ole nousseet. Oleskelulupa: 15–25 euroa (riippuu kunnasta)
Espanja	Viisumihakemuksen käsittelymaksu ei ole noussut vuoden 2007 jälkeen. Maksu on nyt 60 euroa.
Irlanti	Poliisin rekisteröintikortista perittävä maksu: 150 euroa. Kaikkien yli kolme kuukautta Irlannissa opiskelevien kansainvälisten opiskelijoiden on rekisteröidyttävä poliisilaitoksella (An Garda Síochána), ja heillä on aina oltava voimassa oleva rekisteröintitodistus (Garda National Immigration Bureau Card).
Iso-Britannia	Tason 4 viisumin käsittelymaksu: noussut 99 punnasta (2008–2009) 289 puntaan (2012–2013)
Italia	Viisumihakemuksen käsittelymaksu (yhtenäinen Schengen-viisumi): 60 euroa. Opiskelua varten myönnettävästä D-viisumista ei peritä viisumimaksua.
Itävalta	Oleskelulupa: 100 euroa (hakemus 80 euroa, lisämaksu 20 euroa, jos lupa myönnetään)
Kypros	Maahantulolupa: noin 85 euroa Oleskelulupa: noin 35 euroa
Latvia	Oleskelulupahakemuksen käsittelymaksu: noin 70 euroa (käsittely 10 työpäivässä 215 euroa, käsittely viidessä työpäivässä 285 euroa) Tilapäisen oleskeluluvan rekisteröintimaksu: noin 20 euroa
Liettua	Kansallinen viisumi: 60 euroa Oleskelulupa: 115 euroa
Luxemburg	Kansallinen viisumi: maksuton Oleskelulupa: 30 euroa
Puola	Viisumimaksu: Schengen-viisumi: maksuton D-viisumi: 60 euroa; maksuja ei peritä Karta Polaka -kortin haltijoilta, stipendiaateilta, puolan kielen kurssilla olevilta opiskelijoilta, sellaisten maiden kansalaisilta, jotka ovat tehneet Puolan kanssa sopimuksen kansallisten viisumien maksuttomuudesta, eikä sellaisilta ulkomaan kansalaisilta, jotka on vapautettu maksusta ulkoasiainministerin päätöksellä (Ukrainan kansalaisilta) Oleskeluluvan käsittelymaksu: oleskeluluvan myöntäminen noin 85 euroa, oleskelukortin myöntäminen noin 13 euroa
Ranska	Viisumihakemuksen käsittelymaksu: oleskelulupaa vastaava pitkäaikainen viisumi (VLS-TS) 99 euroa (pysynyt samana vuodesta 2006) OFII:n (Ranskan maahanmuutto- ja kotouttamisvirasto) käsittelymaksut (lääkärintarkastus) vuonna 2012: 58 euroa (ensimmäisellä kerralla), sen jälkeen 30 euroa (uusiminen tai jäljennös)
Ruotsi	Viisumihakemuksen käsittelymaksu (enintään kolme kuukautta kestävä oleskelu): 60 euroa Oleskelulupahakemuksen käsittelymaksu (yli kolme kuukautta kestävä oleskelu): noin 120 euroa (1 000 kruunua)

Jäsenvaltio	Hakemusten käsittelymaksut
Slovakia	<p>Viisumimaksu: Opiskelua varten myönnettävä Schengen-viisumi: 0 euroa D-viisumi maahantuloa varten tilapäisen oleskeluluvan myöntämisen jälkeen: 9,50 euroa Tietyin ehdoin myönnettävä D-viisumi, joka mahdollistaa opiskelijan maahantulon ja opiskelun aloittamisen ennen tilapäisen oleskeluluvan myöntämistä: 33 euroa Tilapäistä oleskelulupaa koskevan hakemuksen käsittelymaksu: 2006–2011: 99,50 euroa (kaikentyypiset opiskelua varten myönnettyt tilapäiset oleskeluluvat) 1.1.2012 lähtien: 0 euroa (tilapäinen oleskelupa opiskelua varten sekä sellaisen kolmannen maan kansalaisen tilapäinen oleskelulupa, jolla on pitkäaikainen oleskelulupa toisessa jäsenvaltiossa – myönnetään opiskelua varten) tai 99,50 euroa (tilapäinen oleskelulupa erityistoimintaa varten – myönnetään opiskelua varten)</p>
Slovenia	<p>Tilapäistä oleskelulupaa koskevan hakemuksen käsittelymaksu: 50 euroa Konsulaattiin jätettävän D-viisumihakemuksen käsittelymaksu: 77 euroa Oleskeluluvan käsittelymaksu: 102 euroa</p>
Suomi	<p>Viisumimaksu: 35 euroa vuonna 2006. Kolmansista maista tulevilta korkeakouluopiskelijoilta ei tällä hetkellä peritä viisumimaksua. Oleskelulupahakemusten käsittelymaksu: Maksuista säädetään sisäasiainministeriön asetuksella. Vuonna 2006 ensimmäisestä opiskelijan oleskelulupahakemuksesta perittiin 50 euron käsittelymaksu, joka oli huomattavan alhainen luvan omakustannushintaan verrattuna. Niinpä vuoden 2010 alussa ensimmäisen opiskelijan oleskelulupahakemuksen käsittelymaksu oli noussut jo 125 euroon, ja vuoden 2011 alusta lähtien se on ollut 250 euroa. Opiskelijan jatkolupahakemuksen käsittelymaksu: noussut 50 eurosta (2006) 108 euroon (2012)</p>
Tšekki	<p>Pitkäaikainen viisumi: maksuton (opiskelua varten) / 100 euroa (muu peruste) Oleskelulupa: 20 euroa (hakemus), 100 euroa (oleskelulupakortti)</p>
Viro	<p>Viisumimaksu: pitkäaikainen viisumi: 80 euroa; lyhytaikainen viisumi: 60 tai 35 euroa Oleskelulupa: 65 euroa (jos hakemus jätetään konsulaattiin) tai 63,91 euroa (jos hakemus jätetään Virossa poliisi- ja rajavartiolaitokselle)</p>

LIITE 3: (JÄSEN)VALTIOISSA PERITTÄVÄT LUKUKAUSIMAKSUT

Jäsenvaltio	Lukukausimaksut	Määrä	Lisähuomautukset
Alankomaat	✓	Lukukausimaksut olivat 5 500–32 000 euroa vuonna 2012.	Oppilaitokset päättävät lukukausimaksuista, mikä selittää niiden suuret erot.
Belgia	✓	Laillisesti rekisteröityjen korkeakoulujen lukukausimaksu oli Valloniassa 835 euroa ja Flanderissa 578 euroa kaikissa koulutusohjelmissa lukuvuonna 2011–2012.	
Bulgaria	✓	Ei tietoja	
Espanja	✓	Julkisten ja yksityisten korkeakoulujen lukukausimaksuissa on suuria eroja. Julkisten korkeakoulujen maksut ovat enintään 1 200 dollaria (900 euroa), kun taas yksityisissä korkeakouluissa maksut ovat paljon suurempia.	Julkisissa korkeakouluissa opiskelevilta kansainvälisiltä opiskelijoilta perittiin sama lukukausimaksu kuin espanjalaisilta opiskelijoilta lukuvuoden 2011–2012 saakka. Tilanne muuttui, kun julkisia koulutusmenoja koskevista kiireellisistä järjestämistoimista annettiin kuninkaan laki-asetus (14/2012) 20. huhtikuuta 2012. Sen mukaan julkisissa korkeakouluissa opiskelevien kansainvälisten opiskelijoiden on nyt maksettava kaikki perustutkintoon ja maisterin tutkintoon johtavan koulutuksen kustannukset.
Irlanti	✓	Oppilaitokset päättävät maksuista.	
Iso-Britannia	✓	Keskimääräiset maksut ovat seuraavat: perustutkinnot 13 400 euroa, luokkaopetukseen perustuvat jatkotutkinnot 14 400 euroa, laboratorio-opetukseen perustuvat perus- ja jatkotutkinnot 16 600 euroa, MBA-tutkinto 19 500 euroa ja kliininen lääketiede 33 000 euroa.	Julkisesti rahoitettujen korkeakoulujen maksut ovat kahdentasoisia: (1) pienempi maksu Ison-Britannian ja EU-maiden kansalaisille ja (2) suurempi maksu kolmansien maiden kansalaisille. Yksityisen sektorin oppilaitokset päättävät omista maksuistaan, ja yleensä kaikilta opiskelijoilta peritään samansuuruinen maksu. ETA-alueen ulkopuolelta tulevien opiskelijoiden lukukausimaksut ovat kunkin oppilaitoksen päätettävissä. Maksut vaihtelevat oppilaitoksen sekä opintojen tason ja tyyppin mukaan.
Italia	✓	Julkisten korkeakoulujen lukukausimaksut ovat keskimäärin 993 euroa vuodessa (Leone Moressa -säätöön arvio).	
Itävalta	Kyllä	Useimmilla kolmansien maiden kansalaisilla 726,72 euroa lukukaudessa	
Kreikka	Ei	Ei sovellu	Koulutus on maksutonta.
Kypros	✓	Lukukausimaksut ovat keskimäärin 3 200 euroa. Huipputasoinen korkeakouluissa maksut ovat huomattavasti korkeampia (3 790–5 910 euroa). Yksityisten yliopistojen lukukausimaksut ovat noin 9 600 euroa vuodessa.	Lukukausimaksuja peritään yksityisissä yliopistoissa ja korkeakouluissa, kun taas julkisissa oppilaitoksissa opetus on maksutonta.
Latvia	✓	Lukukausimaksut ovat noin 3 000–5 000 euroa vuodessa. Muualla kuin Riiassa sijaitsevilla oppilaitoksissa lukukausimaksut ovat yleensä pienempiä. Lääketieteeseen, hammaslääketieteeseen ja farmasian alan koulutusohjelmissa lukukausimaksut ovat yleensä 8 000–12 000 euroa.	Kansainvälisten opiskelijoiden lukukausimaksut ovat yleensä suurempia kuin latvialaisten opiskelijoiden sekä julkisissa että yksityisissä oppilaitoksissa (jopa kaksinkertaisia).
Liettua	✓	Ei tietoja; esimerkiksi lääketieteellisessä koulutuksessa lukukausimaksut ovat 8 700 euroa vuodessa.	
Luxemburg	✓	Lukukausimaksut ovat yleensä 200 euroa lukukaudessa (sekä kandidaatin että maisterin tutkintoa opiskelevilla).	

Jäsenvaltio	Lukukausimaksut	Määrä	Lisähuomautukset
Portugali	✓	Portugalilaisten kokopäivätoimisten opiskelijoiden lukukausimaksut ovat keskimäärin yli 980 euroa vuodessa.	
Puola	Joissain tapauksissa	Lukukausimaksut ovat vuodessa vähintään 2 000 euroa kandidaatin ja maisterin tutkintoa suorittavilta, 3 000 euroa tohtorin tutkintoa suorittavilta ja jatko-opiskelijoilta sekä 2 000 euroa valmentavia kieliopintoja suorittavilta.	Maksut vaihtelevat yliopiston sekä opintojen, niiden tason ja ohjelman mukaan. Maksut voivat olla 6 000 euroa ja lääketieteellisessä koulutuksessa jopa noin 8 000–12 000 euroa lukuvuodessa. Puolalaista alkuperää olevilla ulkomaalaisilla, jotka suorittavat maksullisia opintoja puolan kielellä, maksut ovat 30 prosenttia pienempiä.
Ranska	✓	Lukuvuoden 2011–2012 alussa yliopistojen lukukausimaksut olivat 177 euroa perustutkintoa (licence) suorittavilta, 245 euroa maisterin tutkintoa suorittavilta ja 372 euroa tohtorin tutkintoa suorittavilta. Insinöörikorkeakouluissa maksu oli 584 euroa. Yksityisten oppilaitosten, erityisesti kauppakorkeakoulujen, kirjoittautumismaksut ovat korkeampia (3 000–10 000 euroa vuodessa).	
Ruotsi	✓	Korkeakoulujen maksut vaihtelevat sen mukaan, minkä tyyppisestä koulutuksesta on kyse. Lukukausimaksut ovat 9 200–20 700 euroa vuodessa, yksittäisissä tapauksissa jopa tätä suurempia.	Lukukausimaksut otettiin käyttöön vuonna 2011, mikä vähensi hakemusten määrää merkittävästi.
Saksa	✓	Lukukausimaksut vaihtelevat osavaltioittain ja ovat enimmillään 1 000 euroa vuodessa.	Liittovaltion perustuslakituomioistuimien päätty vuonna 2005, että lukukausimaksut ovat perustuslain mukaisia. Kaikki osavaltiot eivät kuitenkaan ole ottaneet niitä käyttöön.
Slovakia	✓	Julkisissa ja valtion korkeakouluissa vieraskielisten koulutusohjelmien lukukausimaksut vaihtelevat 1 000 eurosta 10 000 euroon vuodessa. Yksityiset korkeakoulut perivät vastaavan suuruisia maksuja.	Opiskelu julkisissa ja valtion korkeakouluissa on maksutonta EU- ja ETA-maiden, Sveitsin ja useiden kolmansien maiden (Bosnia ja Hertsegovina, Makedonia, Moldova, Montenegro, Serbia, Ukraina ja Valko-Venäjä) kansalaisille.
Slovenia	✓	Korkeakoulut päättävät kansainvälisten opiskelijoiden lukukausimaksuista osa-aikaisesti opiskelevien Slovenian kansalaisten opiskelumaksuista ja muista korkeakoulutuksen maksuista annettujen määräysten mukaisesti.	
Suomi	Ei	Ei sovellu	Koulutus on periaatteessa maksutonta, mutta Suomessa on meneillään vuoteen 2014 jatkuva lukukausimaksukokeilu, johon korkeakoulut voivat osallistua perimällä maksuja ETA-alueen ulkopuolelta tulevilta, vieraskieliseen ylempään ammattikorkeakoulu- tai korkeakoulututkintoon johtavaan koulutusohjelmaan hyväksytyiltä opiskelijoilta. Maksujen periminen edellyttää, että korkeakoululla on apurahaohjelma, jolla voidaan tarvittaessa tukea maksullisiin koulutusohjelmiin osallistuvien opiskelijoiden opiskelua.
Tšekki	Katso lisähuomautukset	Ei määritetty laissa	Koulutus on maksutonta julkisissa korkeakouluissa, jos opetus on tšekinkielistä eikä opintojen normaali kesto ylitä. Yksityiset oppilaitokset perivät lukukausimaksuja.
Unkari	✓	Lukukausimaksut ovat keskimäärin 1 200 euroa lukukaudessa. Lääketieteellisissä tiedekunnissa maksut ovat 3 000–5 000 euroa.	Vieraskieliseen koulutukseen osallistuvien ulkomaalaisten on maksettava lukukausimaksu jokaisena lukukautena. Oppilaitokset päättävät itse maksun suuruudesta hallituksen asetuksen mukaisesti.
Viro	✓	Vuonna 2011 lukukausimaksut olivat 1 023–7 350 euroa vuodessa.	
Norja	Ei	Ei sovellu	Koulutus on maksutonta.

LIITE 4: PÄÄSY TYÖMARKKINOILLE

Jäsenvaltio	Työskentely opiskelun aikana	Vaadittavat asiakirjat/luvut	Työskentely opiskelun jälkeen
Alankomaat	Enintään 10 tuntia viikossa, kesä-, heinä- ja elokuussa enintään 40 tuntia viikossa.	Työlupa vaaditaan. Työnantajan on haettava työlupaa.	Kansainväliset opiskelijat voivat hakea oleskelulupaa opintojensa päätyttyä. Opiskelija voi hakea tilapäistä oleskelulupaa, joka antaa hänelle oikeuden etsiä työtä enintään vuoden ajan valmistumisen jälkeen. Opiskelija saa työskennellä tänä aikana toimeentulonsa turvaamiseksi, eikä hän tarvitse työlupaa. Jos opiskelija löytää työpaikan, jossa bruttopalkka on vähintään 26 931 euroa vuodessa, hän voi hakea varsinaista oleskelulupaa . Tämä tutkinnon suorittaneita kansainvälisiä opiskelijoita koskeva palkkavaatimus on pienempi kuin muilla korkeasti koulutetuilla maahanmuuttajilla. Vuoden pituiseen työnhakuun oikeuttavan järjestelmän lisäksi Alankomaissa on käytössä korkeasti koulutettuja maahanmuuttajia koskeva järjestelmä, joka antaa kansainväliselle opiskelijalle oikeuden palata Alankomaihin kolmen vuoden kuluessa valmistumisesta hakemaan korkeakoulutusta vaativaa työtä enintään vuoden ajan. Myös elinkeinonharjoittaminen on mahdollista. Sitä varten kansainvälisen opiskelijan on haettava elinkeinonharjoittajan oleskelulupaa.
Belgia	Enintään 20 tuntia viikossa. Loma-aikoina opiskelijat saavat työskennellä vapaasti.	Työlupa vaaditaan. Luvan voi hakea Belgiassa, ja se on pelkkä muodollisuus. Kansainvälisiin opiskelijoihin tulisi soveltaa samoja työ- ja muita ehtoja kuin oman maan kansalaisiin.	Opiskelijoiden on poistuttava maasta opintojen päätyttyä. Kansainvälinen opiskelija saa jäädä maahan, jos hänellä on tiedossa työpaikka tai tohtorikoulu-tettava paikka tai jos hän haluaa ryhtyä elinkeinonharjoittajaksi (viranomaisten hyväksyttävä).
Bulgaria	Enintään 20 tuntia viikossa. Loma-aikoina opiskelijat saavat työskennellä vapaasti.	Bulgariassa opiskelevalta kolmansien maiden kansalaisilta ei vaadita työlupaa .	Ei tietoja
Espanja	Työsopimuksen on oltava osa-aikainen. Ei tietoja tuntimääristä.	Työnantajan on haettava työlupaa opiskelijalle, jolla on vastaava oleskelulupa opiskelua varten. Työn on vastattava kansainvälisen opiskelijan opintoja. Työstä saatavat tulot eivät saa olla opiskelijan välttämätön toimeentulon lähde.	Opiskelua, tutkimusta, koulutusta tai palkatonta harjoittelua varten aiemmin oleskeluluvan saanut kansainvälinen opiskelija voi hakea oleskelu- ja työlupaa tai oleskelulupaa ilman työlupaa. Seuraavat luvat ovat mahdollisia: – työntekijän oleskelu- ja työlupa – elinkeinonharjoittajan oleskelu- ja työlupa – oleskelulupa ilman työlupaa – tutkijan oleskelu- ja työlupa – erittäin pätevän asiantuntijan oleskelu- ja työlupa.
Irlanti	Opiskelija saa työskennellä 20 tuntia viikossa lukukauden aikana ja 40 tuntia viikossa loma-aikoina.	Opiskelijat eivät tarvitse erillistä työlupaa työskennelläkseen opiskelun aikana, vaan työnteko on sallittu opiskelua varten myönnetyn luvan nojalla.	Irish Third Level Graduate Scheme -järjestelmä sallii kansainvälisten tutkinto- ja jatko-opiskelijoiden jäämisen maahan vuodeksi (taso 8) tai kuudeksi kuukaudeksi (taso 7) valmistumisen jälkeen. Järjestelmän tarkoituksena on helpottaa tutkinnon suorittaneiden kansainvälisten opiskelijoiden siirtymistä työmarkkinoille. Vuoden kuluttua opiskelijan on haettava työlupaa tai Green Card -lupaa. Luvanhakija voi jäädä Irlantiin hakuprosessin ajaksi. Järjestelmän perusteella Irlantiin jäävät opiskelijat saavat työskennellä 40 tuntia viikossa.

Jäsenvaltio	Työskentely opiskelun aikana	Vaadittavat asiakirjat/luvut	Työskentely opiskelun jälkeen
Iso-Britannia	Opiskelijalla ei saa olla vakituista kokoaikaista työtä. Elinkeinonharjoittaminen ei ole sallittu. Vähintään tason 5 tutkintoa tai lyhytaikaisia opintoja suorittavat opiskelijat voivat työskennellä osa-aikaisesti (20 tuntia viikossa) lukukauden aikana ja kokoaikaisesti lomien aikana. Tason 3 tutkintoa suorittavat opiskelijat voivat työskennellä 10 tuntia viikossa lukukauden aikana ja kokoaikaisesti lomien aikana.	Ei tietoja	Tutkinnon suorittanut opiskelija voi jäädä maahan työskentelemään tason 2 viisumin turvin, jos hänelle on tarjottu ammattitaitoa edellyttävää työtä, jossa palkka on vähintään 20 000 puntaa , ja jos kyseinen työnantaja on UKBAn akkreditoima. Kansainvälisellä opiskelijalla on valmistuttuaan mahdollisuus hakea myös tason 1 (yrittäjäksi ryhtynyt tutkinnon suorittanut opiskelija) viisumia , jonka turvin hän saa jäädä maahan 12 kuukaudeksi. Viisumin voimassaoloa voidaan jatkaa 12 kuukaudella. Yritystoiminnan lisäksi opiskelija saa tehdä viikoittain 20 tuntia muuta työtä elättääkseen itsensä. Opiskelijan on täytettävä normaalit viisumivaatimukset, ja hänellä on oltava käytettävissään vähintään 50 000 puntaa. Tällaisia viisumeja myönnetään vuodessa enintään 1 000.
Italia	Oikeus työskennellä 20 tuntia viikossa. Vuosiraja on 1 040 tuntia.	Oleskelua koskevaa sopimusta (contratto di soggiorno) ei tarvita, jos määritettyä rajaa noudatetaan.	Lupa jäädä maahan työnhakua varten ei ole automaattinen, paitsi jos kyseessä on EU:n kansalainen tai pitkäaikaisen oleskeluluvan saaneen maahanmuuttajan lapsi. Opiskelua varten myönnetty lupa voidaan muuttaa työperusteiseksi luvaksi vain työvoiman maahanmuuttoa sääntelevien vuosittaisten asetusten ja asetettujen määrällisten rajoitusten puitteissa.
Itävalta	Enintään 10 tuntia viikossa ilman työmarkkinatestiä ja enintään 20 tuntia viikossa, kun tutkinnon ensimmäinen vaihe / kandidaatin tutkinto on suoritettu.	Työlupa vaaditaan. Työhön, jota ulkomaalaisten työskentelystä annettu laki ei koske (esimerkiksi akateeminen tutkimus- ja opetustyö, elinkeinonharjoittaminen sekä EU:n koulutus- tai tutkimusohjelmiin kuuluva toiminta), ei tarvita työlupaa .	Kansainväliset opiskelijat saavat jäädä valmistuttuaan työnhakuun puoleksi vuodeksi ja hakea Rot-Weiß-Rot-Karte-korttia, jos he löytävät työtä. Jotkut opiskelijat ryhtyvät suorittamaan muita opintoja jatkaakseen opiskelijan oleskelulupaa.
Kreikka	Vain osa-aikatyö. Ei tietoja tuntimääristä.	Kansainvälisen opiskelijan on haettava lupaa alueelta, jolla hän asuu. Lupa myönnetään vain osa-aikatyöhön, ja sitä varten opiskelijan on esitettävä oleskelulupa ja työnantajan kanssa tehty työsopimus. Opiskelijan työntekoon sovelletaan työlain säännöksiä (opiskelijan on maksettava vakuutusmaksut, tehtävä veroilmoitus jne.).	Kansainvälisen opiskelijan on poistuttava maasta opintojen päätyttyä. Opiskelija saa jäädä maahan, jos hän on solminut avioliiton Kreikan kansalaisen kanssa.

Jäsenvaltio	Työskentely opiskelun aikana	Vaadittavat asiakirjat/luvut	Työskentely opiskelun jälkeen
Kypros	Enintään 20 tuntia viikossa opintojen ohessa. Opiskelija saa aloittaa työskentelyn vasta, kun hän on opiskellut kokopäivätoimisesti kuusi kuukautta. Loma-aikoina opiskelija saa työskennellä enintään 38 tuntia viikossa.	Opiskelijan on tehtävä työsopimus työnantajan kanssa. Työsopimus sekä oppilaitoksen vahvistama opintojen aikataulu on esitettävä työministeriölle tarkistusta ja leimaamista varten.	Kansainvälinen opiskelija ei voi valmistuttuaan hakea työlupaa eikä oleskelulupaa Kyproksella. Opiskelija saa jäädä maahan vain, jos hän työllistyy tutkimustyöhön. Kolmansien maiden kansalaiset voivat hakea oleskelulupaa muulla perusteella kuin opiskelua varten. Monet hakevat turvapaikkaa.
Latvia	Oikeus työskennellä 20 tuntia viikossa.	Tilapäisen oleskeluluvan saaneella ulkomaisella opiskelijalla on automaattisesti oikeus työntekoon. Jos oleskelu Latviassa kestää enintään 90 päivää puolivuotisjaksolla, joka alkaa maahantulopäivästä, kansalaisuus- ja maahanmuuttoasioiden virasto myöntää työluvan , jonka voimassaoloaika on sama kuin viisumin.	Kolmansista maista tulevat opiskelijat eivät saa jäädä maahan etsimään työtä valmistumisen jälkeen. Jos kolmannen maan kansalainen haluaa hakea oleskelulupaa työsopimuksen perusteella, potentiaalisen työnantajan on ilmoitettava avoimesta työpaikasta valtion työvoimaviranomaiselle. Hakijan on haettava ilmoitettua työpaikkaa kuukauden kuluessa. Sen jälkeen työnantaja voi tehdä kolmannen maan kansalaisen "takaajana" toimimista koskevan hakemuksen toimittamalla tarvittavat asiakirjat. Kun kansalaisuus- ja maahanmuuttoasioiden virasto on hyväksynyt takaajana toimimisen, kolmannen maan kansalainen voi hakea tilapäistä oleskelulupaa. Jos hakijan kanssa on tarkoitus tehdä urakkasopimus, avoimesta työpaikasta ei tarvitse ilmoittaa valtion työvoimaviranomaiselle. Yhdessä tilapäisen oleskeluluvan kanssa myönnetään työlupa, jota ilman kolmannen maan kansalaisella ei ole oikeutta työskennellä. Työlupa oikeuttaa työskentelyn yhden työnantajan palveluksessa tietyssä tehtävässä. Jos tilapäisen oleskeluluvan saanut kolmannen maan kansalainen menettää työpaikkansa, oleskelulupa ja työlupa perutaan ja hänen on poistuttava Latviasta, sillä työntekoa varten maahan tullut kolmannen maan kansalainen ei ole oikeutettu työnhakuun eikä vastaaviin valtion avustuksiin. Jos kolmannen maan kansalainen on kuitenkin löytänyt uuden työpaikan, hän voi hakea uutta oleskelulupaa poistumatta maasta. Myös elinkeinonharjoittaminen sallitaan. Jos elinkeinonharjoittajaksi ryhtyneellä kolmannen maan kansalaisella ei ole taloudellista toimintaa, oleskelulupa ja työlupa perutaan.
Liettua	Kansainvälinen opiskelija saa työskennellä enintään 20 tuntia viikossa toisesta opiskeluvuodesta alkaen.	Opiskelijalla on oltava työlupa . Työlupaa koskeva vaatimus rajoittaa työntekoa merkittävästi, sillä työnantajan, joka haluaa palkata kansainvälisen opiskelijan, on todistettava, että kyseiseen työhön ei löydy liettualaista työntekijää.	Opiskelija ei saa jäädä maahan valmistumisen jälkeen, ellei hän saa oleskelulupaa muulla perusteella. Mahdollisuutta sallia tutkinnon suorittaneen opiskelijan maahan jääminen työnhakua varten kuudeksi kuukaudeksi harkitaan parhaillaan.
Luxemburg	10 tuntia viikossa. Palkallinen työ on sallittu vasta kolmannen lukukauden jälkeen. Tätä rajoitusta ei sovelleta, jos opiskelija työskentelee Luxemburgin yliopistossa.	Oleskelulupa oikeuttaa 10 tunnin työskentelyyn.	Tutkinnon suorittanut kansainvälinen opiskelija voi jäädä maahan hankkimaan työkokemusta . Hakemus on jätettävä kuitenkin ennen oleskeluluvan umpeutumista. Oleskelulupa palkallista työtä varten voidaan myöntää enintään kahdeksi vuodeksi, jos hakija on suorittanut korkeakoulututkinnon, jos hän haluaa hankkia työkokemusta opintojensa täydentämiseksi, jos työ liittyy hänen opintoihinsa ja jos hänellä on avoimeksi ilmoitettua työpaikkaa koskeva työsopimus. Työmarkkinatestiä ei edellytetä. Hakemuksen voi jättää Luxemburgissa. Työnhakua tai muuta tarkoitusta varten ei myönnetä lisäaikaa .

Jäsenvaltio	Työskentely opiskelun aikana	Vaadittavat asiakirjat/luvut	Työskentely opiskelun jälkeen
Portugali	Opiskelijat saavat työskennellä osa-aikaisesti opinto-ohjelman ulkopuolisina aikoina.	Ei tietoja	Kansainvälinen opiskelija saa jäädä maahan, jos hän haluaa hakeutua työmarkkinoille. Työskentelyä varten myönnetään tilapäinen, vuoden voimassa oleva lupa , jonka voi uusia kahdeksi vuodeksi kerrallaan. Työvoimakeskukseen ilmoittautuneet ulkomaan kansalaiset voivat hakea työtä, ja heillä on seuraavat oikeudet: oikeus tehokkaaseen, henkilökohtaiseen palveluun sekä oikeus saada tietoa erityisesti koulutusmahdollisuuksista ja avoimista työpaikoista, sosioekonomisista seikoista, ammateista ja työsuhteen ehdoista, sosiaalietuuksista, työmarkkinoista ja sosiaalisista työmarkkinoista. Kansainvälinen opiskelija voi ryhtyä elinkeinonharjoittajaksi .
Puola	Työskentelyyn käytettävää aikaa ja työtehtäviä koskevia rajoituksia ei ole. Jos opiskelijan työnteko muuttuu päätoimiseksi, viranomainen voi peruuttaa hänen oleskelulupansa tai evätä jatkoluvan.	Kansainväliset opiskelijat, jotka ovat saaneet oleskeluluvan kokopäiväistä opiskelua tai kokopäiväisiä tohtoriopintoja varten, sekä tietyt työharjoittelussa olevat opiskelijat saavat työskennellä Puolassa ilman työlupaa ympärivuotisesti, ja heidän oikeutensa ovat kaikkein laajimmat. Kansainväliset opiskelijat, joilla on viisumi ja oleskelulupa opiskelua (jatko-opintoja) varten, saavat työskennellä ilman työlupaa vain korkeakoulujen loma-aikoina (heinä- ja elokuussa) .	Tutkinnon suorittanut opiskelija voi hakea määräaikaista oleskelulupaa työnteon, taloudellisen toiminnan tai Puolan kansalaisen kanssa solmitun avioliiton perusteella (jos hän on löytänyt työpaikan, aloittanut yritystoiminnan tai solminut avioliiton puolalaisen kanssa ennen opiskelua varten myönnetyn oleskeluluvan umpeutumista). Jos tällaista perustetta ei ole, hänen on poistuttava Puolasta. Puolalaisissa yliopistoissa tutkinnon suorittaneilta ei vaadita työlupaa. Uudessa ulkomaalaislain luonnoksessa säädetään mahdollisuudesta myöntää tilapäinen yhden vuoden oleskelulupa puolalaisista yliopistoista valmistuneille ulkomaalaisille työnhakua varten.
Ranska	Enintään 964 tuntia vuodessa (noin 18 tuntia viikossa), mikä vastaa 60:tä prosenttia kokoaikaisen työntekijän vuosittaisesta työajasta.	Työlupa vaaditaan tietyiltä kansainvälisiltä opiskelijoilta (esimerkiksi algerialaisilta), joiden asemaan sovelletaan erityisehtoja.	Kolmannen maan kansalaiselle, joka on suorittanut vähintään maisterin tutkintoa vastaavan tutkinnon, voidaan myöntää tilapäinen kuuden kuukauden oleskelulupa, jos hän haluaa hankkia työkokemusta opintojensa täydentämiseksi. Lupaa ei voi uusia. Kansainväliselle opiskelijalle voidaan myöntää lupa jäädä maahan kuudeksi kuukaudeksi työnhakua varten . Lupa antaa opiskelijalle oikeuden tehdä mitä tahansa työtä niin, että työaika on enintään 60 prosenttia virallisesta viikkotyöajasta. Jos opiskelijalla on tämän kuuden kuukauden jakson päätyttyä työpaikka tai hän on saanut työtarjouksen, joka liittyy suoritettuun tutkintoon ja jossa kokoaikaisen työntekijän kuukausipalkka on vähintään 1,5 kertaa vähimmäiskuukausipalkka, hän saa jäädä Ranskaan työskentelemään. Ranskan työllisyystilanteeseen perustuvia kelpoisuusvaatimuksia ei tällöin sovelleta. Jos työsopimuksessa määritetty palkka on pienempi kuin 1,5 kertaa vähimmäispalkka, on tehtävä työmarkkinatesti. Kansainvälisillä opiskelijoilla ei ole oikeutta työttömyyskorvaukseen.

Jäsenvaltio	Työskentely opiskelun aikana	Vaadittavat asiakirjat/luvut	Työskentely opiskelun jälkeen
Ruotsi	Opiskelijalla on mahdollisuus työskennellä opiskelun aikana ilman työskentelyaikaa, työtehtäviä tai työnantajaa koskevia rajoituksia.	Kansainväliset opiskelijat eivät tarvitse työlupaa oleskeluluvan voimassaoloaikana. Opiskelijoilla on siksi mahdollisuus työskennellä opiskelun aikana ilman työskentelyaikaa, työtehtäviä tai työnantajaa koskevia rajoituksia. Oleskeluluvan jatkamista hakenut opiskelija saa työskennellä hakemuksen käsittelyaikana, jos hän on hakenut jatkolupaa ennen ensimmäisen luvan umpeutumista ja jos hänellä on ollut oleskelulupa vähintään kuusi kuukautta. Työlupaa koskeva poikkeus on voimassa, kunnes maahanmuuttovirasto on käsitellyt hakemuksen tai kunnes kielteinen päätös on saanut lainvoiman.	Opiskelija voi jäädä maahan, jos hänellä on jo työpaikka tai hänelle on tarjottu työpaikkaa. Valmistumisen jälkeistä työnhakua varten myönnettävän oleskeluluvan käyttöönottoa harkitaan parhaillaan.
Saksa	Enintään 120 päivää kokopäiväisesti tai 240 päivää puolipäiväisesti . Työntekijöiksi rekisteröidyt tohtorin tutkintoa suorittavat opiskelijat saavat työskennellä kokoaikaisesti opintojen ohessa.	Ei tietoja	Tutkinnon suorittaneille kansainvälisille opiskelijoille voidaan myöntää työnhakulupa 18 kuukaudeksi. Elinkeinonharjoittaminen sallitaan. Muuntyyppinen lupa (työntekijä, tutkija, erittäin pätevä henkilö). Kansainvälisillä opiskelijoilla ei ole oikeutta sosiaalietuuksiin.
Slovakia	Enintään 10 tuntia viikossa (jos opiskelijalla on opiskelua varten myönnetty tilapäinen oleskelulupa)	Työlupaa ei vaadita, jos kansainvälinen opiskelija on saanut tilapäisen oleskeluluvan opiskelua varten ja jos hän työskentelee enintään 10 tuntia viikossa.	Kolmansista maista tulevat opiskelijat eivät saa jäädä maahan työnhakua varten valmistumisensa jälkeen. Opiskelua tai erityistoimintaa varten tilapäisen oleskeluluvan saanut kansainvälinen opiskelija voi jäädä maahan vain, jos hän hakee työlupaa opintojen aikana sekä hakee uutta oleskelulupaa työnteon perusteella opintojen päättyttyä.
Slovenia	Kansainvälinen opiskelija saa työskennellä opiskelua varten myönnetyn tilapäisen oleskeluluvan voimassaoloaikana työsuhteista ja opiskelijoiden työskentelystä annetussa laissa säädetyin ehdoin.	Oikeus työskentelyyn myönnetään automaattisesti.	Opiskelija voi jäädä maahan, jos hän hakee uutta oleskelulupaa toimivaltaiselta viranomaiselta eri perusteella ennen ensimmäisen luvan umpeutumista. Opiskelijalla on mahdollisuus saada kolme vuotta voimassa oleva henkilökohtainen työlupa, jos (a) hän on opiskellut viimeisen vuoden Sloveniassa ja suorittanut vähintään korkeakoulututkinnon sekä saanut työpaikan tai ryhtynyt elinkeinonharjoittajaksi kahden vuoden kuluessa valmistumisesta tai jos (b) hän on suorittanut tutkijaohjelman sekä saanut työpaikan tai ryhtynyt elinkeinonharjoittajaksi yhden vuoden kuluessa. Työlupa mahdollistaa työskentelyn minkä tahansa työnantajan palveluksessa sekä elinkeinonharjoittamisen . Lupaa voidaan jatkaa yhdellä vuodella, jos kolmannen maan kansalainen on ollut työsuhteessa tai elinkeinonharjoittajana hakemusta edeltäneiden kuuden kuukauden aikana ja jos hän on sosiaaliturvajärjestelmän piirissä. Lupa voidaan myöntää uudelleen kolmeksi vuodeksi samoin ehdoin kuin ensimmäinen lupa.

Jäsenvaltio	Työskentely opiskelun aikana	Vaadittavat asiakirjat/luvut	Työskentely opiskelun jälkeen
Suomi	Ulkomaalaisella on oikeus tehdä ansiotyötä, jos (i) oleskelulupa on myönnetty opiskelua varten ja (ii) jos työ on tutkintoon sisältyvää työharjoittelua tai opintoihin sisältyvän lopputyön tekemistä ansiotyönä tai (iii) jos työn määrä tasoittuu keskimäärin 25 tuntiin viikossa aikana, jolloin oppilaitoksessa järjestetään varsinaista opetusta, tai jos kokoaikainen työ sijoittuu aikaan, jolloin oppilaitoksessa ei järjestetä varsinaista opetusta.	Oikeus työskentelyyn myönnetään automaattisesti.	Jos kansainvälisellä opiskelijalla on tutkinnon suoritettuaan jo työpaikka tiedossa, hän voi hakea jatkolupaa työnteon perusteella. Kansainväliselle opiskelijalle voidaan valmistumisen jälkeen myöntää myös työnhakulupa kuudeksi kuukaudeksi . Edellytyksenä on, että hänen toimeentulonsa on turvattu työnhaun aikana. Työnhakuluvan hakijoita on hyvin vähän. Kansainvälinen opiskelija voi valmistuttuaan hakea myös elinkeinonharjoittajan oleskelulupaa.
Tšekki	Tuntimäärää ei ole rajoitettu.	Työlupaa ei vaadita.	Jos opiskelija halua työskennellä valmistumisen jälkeen, hänen on haettava uutta oleskelulupaa. Myös työlupa tarvitaan.
Viro	Työn on perustuttava työ-sopimukseen, eikä se saa haitata opiskelua.	Työlupa vaaditaan, jollei kyse ole käytännön harjoittelusta. Työlupaa ja tilapäistä oleskelulupaa voi hakea samanaikaisesti jättämällä hakemuksen Viron ulkomaanedustustoon (jos opiskelijalla on jo työpaikka). Jos opiskelijalla on jo tilapäinen oleskelulupa, työlupaa voi hakea poliisi- ja rajavartiolaitokselta poistumatta maasta.	Kansainvälisellä opiskelijalla ei ole oikeutta jäädä maahan etsimään työtä, vaan hänen on poistuttava maasta heti opintojen päätyttyä. Kansainvälinen opiskelija voi jäädä maahan, jos hän jatkaa työskentelyä samassa työpaikassa kuin opiskelun aikana. Opiskelija voi silloin hakea oleskelulupaa työntekoa varten. Luvan saamisen edellytyksenä on, että työstä maksettu palkka on noin 1,24 kertaa suurempi kuin Viron keskipalkka. Elinkeinonharjoittajaksi ryhtyminen edellyttää pääomaa (16 000 euroa). Työntekoa tai yritystoimintaa varten oleskelulupaa hakevat kuuluvat vuosittain määritettävän maahanmuuttokiintiön piiriin (noin 1 000 henkeä vuodessa).
Norja	Opiskelijoille myönnetään automaattisesti oikeus työskennellä 20 tuntia viikossa opintojen ohessa sekä kokoaikaisesti yleisinnä vapaapäivinä. Jos työ liittyy opiskelijan opintoihin, hänelle voidaan myöntää lupa kokoaikatyöhön.	Ei tietoja	Kansainvälinen opiskelija voi etsiä työtä kuuden kuukauden ajan tai hakea työlupaa, jos hänelle on tarjottu työpaikkaa. Työnhakulupa edellyttää, että opiskelija etsii ammattitaitoa vaativaa työtä tai asiantuntijatyötä ja että hänen toimeentulonsa on turvattu kyseisenä aikana. Työnhakulupa antaa oikeuden kokoaikaiseen työskentelyyn (ammattitaitoa edellyttävä tai edellyttämätön työ), mutta se ei ole peruste pysyvän oleskeluluvan myöntämiselle. Ammattitaitoiselle työntekijälle voidaan myöntää työlupa enintään kolmeksi vuodeksi tai lyhyemmäksi ajaksi, jos työsuhde kestää alle kolme vuotta. Lupa on uusittavissa. Jos työsuhde päättyy, työntekijä voi jäädä maahan työnhakua varten enintään kuudeksi kuukaudeksi. Elinkeinonharjoittaminen sallitaan.

Euroopan muuttoliikeverkosto (EMN)
Maahanmuuttovirasto
PL 18
00581 HELSINKI

+358(0)71 8730431
emn@migri.fi

www.emn.fi
www.emn.europa.eu

ISBN 978-952-5920-23-9 (PDF)

Euroopan unioni tukee taloudellisesti
Euroopan muuttoliikeverkoston toimintaa.

Euroopan muuttoliikeverkoston tavoitteena on vastata yhteisön toimielinten sekä jäsenvaltioiden viranomaisten ja muiden toimijoiden tarpeeseen saada tietoa maahanmuutto- ja turvapaikka-asioista politiikan suunnittelun tueksi, sekä välittää keräämänsä tiedot myös yleisesti saataville.